

กระบวนการอบรมขีดเกล้าทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการ
ท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านป้อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2562

The Socialization Process for Youth Development of Ban Bo Jet Look
Tourism Management Group in Satun Province

Mr. Sompong Leekloah

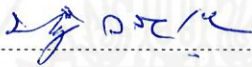

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Family and Social Development
School of Human Ecology
Sukhothai Thammathirat Open University
2019

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กระบวนการอบรมขีดเกล้าทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการ
ท่องเที่ยวชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล
ชื่อและนามสกุล นายสมพงษ์ หลีเคราะห์
วิชาเอก การพัฒนาครอบครัวและสังคม
สาขาวิชา มนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพร เสียนสลาย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์

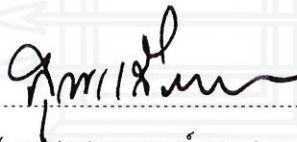
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2563

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ปาริชาติ วลัยเสถียร)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพร เสียนสลาย)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล

ผู้วิจัย นายสมพงษ์ หลีเคราะห์ **รหัสนักศึกษา** 2567000365

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพร เลี่ยนสลาย (2) รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม

หุตะแพทย์ ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคม เพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวิเคราะห์ผลสำเร็จของการอบรมขัดเกลาทางสังคมเพื่อการพัฒนาเยาวชนของชุมชน โดยกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา ประชากรในการวิจัยมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำและสมาชิกกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล จำนวน 15 คน กลุ่มเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จำนวน 15 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกต้องการปลูกฝังให้เยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูกดำรงรักษาทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน และวิถีชีวิตที่งดงามของคนชุมชนชายฝั่งทะเลบ้านบ่อเจ็ดลูก กลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จึงได้เริ่มกระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคม ตั้งแต่ปี 2559 โดยดำเนินการเป็นขั้นตอน (1) พัฒนาให้คนในชุมชน แกนนำและผู้นำธรรมชาติ เปลี่ยนตัวตัวเองมาเป็น “โค้ชชุมชน” (2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโค้ชชุมชนกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย (3) ชวนเยาวชนทำกิจกรรมผ่านการเล่าเรื่อง (4) สร้างความต่อเนื่องของกิจกรรมเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของเยาวชน (5) จัดตั้งกลุ่มเยาวชนให้เป็นเจ้าภาพงานจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ (6) ประสานงานเพื่อสนับสนุนให้เยาวชนสามารถดำเนินการด้วยตนเอง (7) เรียนรู้ผ่านการศึกษา “ของดี” ในชุมชน (8) สื่อสารการทำงานและสร้างความต่อเนื่องของงานจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และ (9) เปลี่ยนแปลงตัวเยาวชนเองและเปลี่ยนมุมมองเพื่อให้เกิดการพัฒนาเยาวชนในชุมชน

การดำเนินงานตามกระบวนการดังกล่าวทำให้เยาวชนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง คือ (1) มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมที่เป็นเด็กแว้นซ์ ดินน้ำกระท่อม มาเป็นแกนนำกลุ่มเยาวชน มีทักษะในการทำงานกลุ่ม สามารถออกแบบและจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนและชุมชน ให้เป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน (2) มีความเข้าใจชุมชน มองเห็นศักยภาพของชุมชน สามารถนำสิ่งเหล่านั้นมาเป็นต้นทุนสำหรับการพัฒนาในรูปแบบองค์กรชุมชน ที่เน้นการพัฒนาเยาวชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ในประเด็นที่เด็กและเยาวชนสนใจ ควบคู่ไปกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเน้นการจัดการภายในชุมชนเป็นหลัก โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน และให้พื้นที่กับการทำงานของกลุ่มเยาวชนโดยมีแกนนำกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกเดิมเป็นที่เลี้ยง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ การอบรมขัดเกลาทางสังคม เยาวชนกลุ่มจัดการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล

Thesis title: The Socialization Process for Youth Development of Ban Bo Jet Look Tourism Management Group in Satun Province

Researcher: MR Sompong Leekloah; **ID:** 2567000365;

Degree: Master of Arts (Family and Social Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Suraporn Siansalai, Associate Professor, (2) Dr. Boonserm Hutabaedya, Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The study of “The Socialization Process for Youth Development of Ban Bo Jet Look Tourism Management Group in Satun Province” aims to study the socialization process for developing youth of community-based tourism management group, and to analyze the results of the socialization process for the youth development of community-based tourism management group in Ban Bo Jet Look in Satun Province.

The research methodology is a case study in qualitative research. The 3 groups of population in Ban Bo Jet Look, Pak Nam sub-district, La-ngu district, Satun Province consisted of 15 members of a community tourism management group, 15 persons of the youth group, and 15 community leaders. Data collected by in-depth interviews and focus group discussion, analyzed by content analysis.

The results of this research showed that the Ban Bo Jet Look Community Tourism Management Group determined to cultivate the youth to preserve the resources, traditions and culture of the community, and a good way of life of people in the coastal community. Therefore, started the socialization process since 2016 by taking 9 steps: (1) develop the community vocalist and natural leaders; (2) build a good relationship between community coaches and target youths; (3) invite youths through storytelling activities; (4) build a continuity of activities to create community coaching youth leaders; (5) establish a youth group to host an official tourism event; (6) coordinate to encourage youth to be self-sufficient; (7) learn through “good stuff” education in the community; (8) communicate work and create continuity of community tourism management; and (9) transform youth themselves and change their achievement of youth development in the community.

This implementing process changed the youth in the community as follows: (1) behavior change from the group of youth riding a motorcycle causing trouble, and the youth addicted to cottage water, to become a leader of the youth group to design and organize activities for youth and community, and to be accepted by people in the community; (2) understanding the potential of the community that can be used as development costs and a learning base by focusing on youth development along with community tourism management within the community relevant agencies to support and provide space to work for youth groups with the former leaders of the Ban Bo Jet Look community tourism management group to achieve sustainability in youth development continuously.

Keywords: Socialization, Youth Tourism Management Group, Ban Bo Jet Look Community, Satun Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพร เสียนสลาย และ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเสริม หุตะแพทย์ ซึ่งท่านสละเวลาในการให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ปรีกษา พิจารณา แก้ไข ตรวจสอบความถูกต้อง ด้วยความเอาใจใส่จนวิทยานิพนธ์สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูลที่ให้ความร่วมมือ ให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยได้รับกำลังใจจากบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนร่วมวิชาชีพที่สนับสนุน ดูแล และให้กำลังใจ จนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

สมพงษ์ หลีเคราะห์
กุมภาพันธ์ 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 ความเป็นมา.....	1
ที่มาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ปัญหาการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
แนวคิด กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคม	5
แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม.....	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย	15
ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	15
การเก็บและบันทึกข้อมูล	15
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	17
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	18
บ้านป่อเจ็ดลูก	18
การพัฒนาเยาวชนบ้านป่อเจ็ดลูก	22
ประเด็นการเรียนรู้การขัดเกลาทางสังคม.....	29
กระบวนการทำงานของแกนนำ.....	36
วิเคราะห์รูปแบบการอบรมขัดเกลาทางสังคม	44
แนวทางการพัฒนาเยาวชน.....	45
บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ.....	49
บรรณานุกรม.....	52
ประวัติผู้วิจัย.....	55

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 แสดงกระบวนการทำงานเด็กและเยาวชน.....	38
ตารางที่ 4.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชน	39

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 วิธีคิดกระบวนการระบบ.....	9
ภาพที่ 2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน	12
ภาพที่ 4.1 เป้าหมายการท่องเที่ยวนอ้เจ็ดลูก	20
ภาพที่ 4.2 ระเบียบกติกาคชุมชน	20
ภาพที่ 4.3 แสดง Time Line การพัฒนาชุมชนนอ้เจ็ดลูก.....	22
ภาพที่ 4.4 วิเคราะห์การทำงานปัญหาเยาวชน.....	23
ภาพที่ 4.7 กระบวนการทำงานเด็กและเยาวชนบ้านนอ้เจ็ดลูก.....	36
ภาพที่ 4.8 บันได 8 ชั้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน.....	45
ภาพที่ 4.9 พี่เลี้ยงต้องรู้.....	46
ภาพที่ 4.10 พี่เลี้ยงต้องทำ (ปฏิบัติ).....	47
ภาพที่ 4.11 บทบาทของกลุ่มองค์กร และบทบาทครอบครัว	48

บทที่ 1

ความเป็นมา

1. ที่มาและความสำคัญ

บ้านบ่อเจ็ดลูกตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล เป็นพื้นที่ติดกับชายทะเล และลำคลอง สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะเล็กๆ ในตำบลปากน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยวรองจากเกาะต่างๆ ที่มีอยู่ในจังหวัด สตูล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก ในช่วงก่อนปี 2540 การประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านได้รับ ผลจากการประกอบอาชีพประมงใช้เครื่องมือประมงประเภททำลายสัตว์น้ำวัยอ่อน โดยเฉพาะสัตว์น้ำ วัยอ่อน เช่น อวนรุน ยาเบื่อปลา อวนลาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจากนอกพื้นที่ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก และเป็น คนส่วนน้อย แต่พื้นที่ทำการประมง ที่ทำเครื่องมือประมงดังกล่าว ทำให้คนพื้นที่บ้านบ่อเจ็ดลูก และ บริเวณใกล้เคียงได้รับผลกระทบ ปริมาณสัตว์น้ำลดลง รายได้จึงลดตามไปด้วย

ความพยายามในการแก้ปัญหาของคนพื้นที่ คือ การรวมกลุ่มจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล ร่วมกับเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล ขอร้อง ห้ามปรามผู้ประกอบการ ในกรณีอวนรุน และ ยาเบื่อปลา กำหนดกติกาชุมชนในใช้เครื่องมือประมง เช่น ประเภท ขนาดตาอวน จนในที่สุดใช้มาตรการทาง ได้กฎหมาย จับกุมผู้กระทำความผิด ร่วมเจ้าหน้าที่รับผิดชอบจนการทำประมงดังกล่าวหยุด

ความสำเร็จที่เกิดขึ้น ทำให้รูปแบบการรวมกลุ่มนั้นคงดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการประชุม พุดคุย เพื่อพัฒนาชุมชน โดยมีการทำกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเครื่องมือประมง และการจัดการท่องเที่ยว

ซึ่งกระแสการท่องเที่ยวขณะนั้น ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทั้งผลดีและ ผลเสีย ผลดี คือ มีรายได้เสริมจากการพานักท่องเที่ยวไปดำน้ำ ตกปลา และแม่ค้า พ่อค้า ในช่วงเทศกาล และวันสำคัญอื่นๆ ส่วนผลเสีย คือมีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาดื่มตามที่ต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาต่อชุมชนในด้านวัฒนธรรมที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามจึงได้ร่วมกันคิดทำงาน วิจัย โครงการศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ทำให้เกิดรูปแบบเป็นกลุ่ม การท่องเที่ยวโดยชุมชน (ริสอร์ทชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก) ที่มีคนในชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการ

เมื่อการท่องเที่ยวได้รับความนิยมมากขึ้น บ้านบ่อเจ็ดลูกเป็นสถานที่ที่หลายภาคส่วนมาศึกษา ดูงาน มาเที่ยวตามที่ชุมชนกำหนด มีการขยายงานที่มีกิจกรรมการนำเที่ยว โดยมีกลุ่มเรือเป็นผู้รับชอบ ต่อจากกลุ่มริสอร์ทชุมชน มีการพัฒนากลุ่มปลูกผัก ปลูกแตงโม ที่มีอยู่เดิม ให้เป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์เพื่อ นำผลผลิตที่ปลอดภัย มาขายกับนักท่องเที่ยว และขายต่อในตลาด เป็นแหล่งเรียนรู้ไปในตัวไปด้วย

กลุ่มท่องเที่ยว มีการดำเนินงาน มีคนที่เข้าร่วมหลากหลายมากขึ้น แขนงนำขับเคลื่อนได้สังเกตเห็นปัญหาของลูกหลานในชุมชน เด็กเยาวชนในพื้นที่ ไม่ค่อยสนใจ งานชุมชน งานครอบครัว ทั้งที่สามารถ เป็นแหล่งเรียนรู้ของเขาได้ (ยูหนา หลงสมัน สัมภาษณ์ 2562) ชีวิตประจำวันกลุ่มมัสมุญยาเสพติด เช่น น้ำกระเทียม ขั้บรดซิ่ง เป็นความหนักใจของพ่อแม่ ผู้นำชุมชน

ปัญหาข้างต้นนำมาสู่กลุ่มท่องเที่ยวมีการพูดคุย หาแนวทางการตัดการปัญหา และต้อง สืบพหุจดณาการทำงานที่ผ่านมาให้เด็กเยาวชนรุ่นหลังเรื่องของการจัดการทรัพยากร การจัดการท่องเที่ยว

และอื่น ๆ จึงหาแนวทางการทำงานกลุ่มๆ ซึ่งเริ่มต้นจากการที่ให้เข้าเด็กเยาวชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และได้รับทราบข้อมูลการใช้ชีวิตของเด็ก ต่อมาพาเด็กทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ในชุมชน เช่น ปิดกวาดโบรณบ่อเจ็ดลูก ทำความสะอาดมัสยิด เก็บขยะชายหาด และชวนกลุ่มเยาวชนเสนอโครงการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยอยู่ภายใต้โครงการสานพลังเยาวชน สร้างสุขภาวะชุมชนร่วมลดโลกร้อน เป็นการนำกลุ่มเยาวชนที่ถูกละเลยไม่เอาถ่านมาร่วมงาน ซึ่งทีมได้จัดทำโครงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ฟื้นฟูทรัพยากร ด้านภัยโลกร้อน สืบทอดภูมิปัญญา พัฒนาบ่อเจ็ดลูก โครงการนี้ได้รับรางวัลการท่องเที่ยวเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนดีเด่น ซึ่งมีจุดเด่น คือ กลุ่มมีเยาวชนที่เป็นชายล้วน มีกลุ่มจัดการท่องเที่ยวเป็นที่ปรึกษา และโครงการวิจัยบทบาทของเยาวชน ในการจัดการท่องเที่ยวหาดกาสิง และโบรณสถานแบบมีส่วนร่วมบ้านบ่อเจ็ดลูก

จากโครงการดังกล่าว ทำให้เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เลิกน้ำกระท่อม หันมาสนใจงานชุมชน ช่วยเหลือครอบครัวทำงาน เข้าใจการทำงานของแกนนำกลุ่มจัดการท่องเที่ยว และเป็นที่ยอมรับและชุมชน ให้ความสำคัญมากขึ้นในการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน

ซึ่งในอดีตสถาบันครอบครัว ชุมชน ถือเป็นรากฐานสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่กับลูกหลานผ่านกิจกรรม ทางด้านวัฒนธรรม การใช้ชีวิต วิถีผูกพันกับภูมินิเวศที่เป็นป่าเขา ทะเล ทำให้เด็กได้สะสมจนเกิดความรู้ เช่น การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำไร่ ทำนา ทำสวน สืบทอดมาสู่ลูกหลาน บางครอบครัวมอบหมายงานด้านอาชีพ เป็นหน้าที่สำหรับลูกหลานโดยตรง เป็นรูปแบบการสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชนที่เป็นธรรมชาติ การขัดเกลาให้เด็กและเยาวชนผ่าน การเรียนรู้วิถี การทำงานร่วมกัน การใช้เวลากิจกรรมในครอบครัวผ่านฐานชีวิตที่ดำรงอยู่

หากย้อนมอง ความคาดหวัง ความต้องการของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวฯ และผลการพัฒนาเยาวชน คือ การพัฒนาการเรียนรู้กับลูกหลาน เด็กเยาวชนสังคมนรูปแบบหนึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชน ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน บทบาทการจัดการเรียนรู้เด็กเยาวชน มีระบบโรงเรียนเข้ามาทดแทนการเรียนรู้ของครอบครัว และชุมชน การเรียนรู้ทั้งหมดต้องไปโรงเรียน ทั้งในด้าน อาชีพ วัฒนธรรม และวิชาความรู้ต่างๆ การอบรมขัดเกลาบางส่วน ถูกเบียดให้หายผ่านการศึกษาในโรงเรียน ที่เน้นการเรียนรู้บทเรียนทางวิชาการ มากกว่าการเรียนรู้ผ่านวิถีชีวิตวัฒนธรรม บทบาทของครอบครัว บทบาทของชุมชน ที่เคยทำหน้าที่สร้างการเรียนรู้กับลูกหลานก็ลดลง หรือหายไป ประกอบกับสถาบันครอบครัวเข้าสู่ยุคทุนนิยม เทคโนโลยีสภาพสังคมและวิถีชีวิตก็เปลี่ยนไปจากเดิม พ่อแม่ไม่มีเวลาเลี้ยงดู หลายครอบครัวต้องทำงานหาเงินเพื่อส่งเสียให้ลูกเรียน ต้องออกจากโรงเรียน หรือเด็กไปมั่วสุมกับเพื่อนในเรื่องยาเสพติด การพนัน จนทำให้การเรียนในระบบโรงเรียนไม่สามารถไปต่อได้

เริ่มจากการถอดบทเรียนการทำงานเบื้องต้นของกลุ่มเยาวชน ค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การตั้งโจทย์ในการแก้ไขปัญหา โดยมองว่ารูปแบบการพัฒนาเยาวชนที่ต่างออกไปจากการทำงานแบบเดิม คือ รูปแบบการอบรมสั่งสอน เน้นให้เด็ก โดยครอบครัว หรือครูโรงเรียนในระบบโรงเรียน ผู้นำศาสนา หรือกระบวนการพัฒนาเยาวชนของรัฐที่นำเด็กไปเข้าค่ายอบรม แต่เป็นรูปแบบสร้างการเรียนรู้แบบ Active learning ให้เด็กทำได้ทำงาน หรือกิจกรรม และเกิดการเรียนรู้ระหว่างการทำงาน โดยมีพี่เลี้ยง หรือโค้ช ทำหน้าที่กระตุ้นการเรียนรู้ ที่สำคัญคือ โค้ชในชุมชนดำเนินการเองที่มีความต่างจากที่อื่นที่คนทำงานเยาวชนมาจากภายนอกเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ จบโครงการไม่มีการดำเนินงานต่อเนื่องกิจกรรมเยาวชนเลยหยุด

หายไปกับโครงการ แต่กรณีของบ้านบ่อเจ็ดลูกไม่หยุดด้วยเหตุผลที่พี่เลี้ยงเยาวชนเป็น “คนใน” สามารถทำงานต่อเนื่องให้คำปรึกษาตลอด

กระบวนการพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก (โค้ชชุมชน/พี่เลี้ยง) เป็นวิธีการอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) คือ กระบวนการหล่อหลอมทางสังคม วัฒนธรรม ที่กระทำผ่านกลไกของตัวแทนการขัดเกลาทางสังคมที่เป็นองค์กรชุมชน ตัวแทน ณ ที่นี้ คือ “พี่เลี้ยง” ที่เป็นคนในชุมชนเพื่อให้เยาวชนสืบทอดเจตนารมณ์ สิ่งที่ชุมชนกำลังรักษาไว้ รวมทั้งการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพให้กับชุมชนและสังคม ห่างไกลจากยาเสพติด เป็นการอบรมขัดเกลาทางสังคมรูปแบบหนึ่งตามแบบฉบับของบ้านบ่อเจ็ดลูก ที่ต้องศึกษากระบวนการ และวิเคราะห์ผลสำเร็จเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเยาวชนให้กับกลุ่ม องค์กรดำเนินการงานเยาวชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันในมิติทุนทางสังคมในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นของเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้เยาวชน ผ่านให้การเรียนรู้ของแกนนำกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชน

2.3 เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นของกระบวนการการอบรมขัดเกลาทางสังคมกลุ่มเยาวชนในด้านความสำนึกต่อชุมชนในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีเจตคติ จิตอาสา และการสร้างคุณค่าต่อชุมชน

3. ปัญหาการวิจัย

3.1 การขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูกเป็นอย่างไร

3.1.1 สิ่งที่ต้องการสืบทอดมีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร (วัฒนธรรม ค่านิยม)

3.1.2 สิ่งที่ต้องการสืบทอด

3.1.3 คุณค่าและความสำคัญ

3.2 กระบวนการในการพัฒนาเยาวชนเป็นอย่างไร

3.2.1 กิจกรรม

3.2.2 วิธีการ ขั้นตอน

3.2.3 การสนับสนุนจากกระบวนการ เช่น ครอบครัว องค์กรภายนอก

3.3 ข้อสรุปเชิงวิเคราะห์ผลสำเร็จการขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนเป็นอย่างไร

3.3.1 ผลที่เกิดขึ้นจากระบวนการกับเยาวชนเป็นอย่างไร (ทั้งเป็นรูปธรรม นามธรรม)

3.3.2 ความสำเร็จในเชิงกิจกรรมที่ต้องการสืบทอดเป็นอย่างไร

3.3.3 การสืบทอดที่เยาวชนที่ได้รับอะไรบ้าง เป็นอย่างไร

3.3.4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนเป็นอย่างไร (พฤติกรรม ทักษะ)

3.3.5 แนวคิด รูปแบบ/วิธีการพัฒนาเยาวชน

4. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

กรอบความคิดในการวิจัยโดยการมีการทบทวนแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ในด้านการขัดเกลาเยาวชนเท่าที่ผ่านมาและการนำเอาสถานการณ์ในพื้นที่ด้านปัญหาที่เกิดขึ้นมา เปรียบเทียบ ที่มีการมองเห็นว่าเยาวชนมีพฤติกรรมที่โน้มไปในแนวทางการรวมกลุ่มกันเสพยาเสพติด หยุด เรียน และรวมกลุ่มกันสร้างพฤติกรรมที่ชั่วเร็วและชุมชนไม่ยอมรับและมีปฏิริยาต่อต้านการอบรมที่มี แต่เดิม จนเกิดความแยกกันอยู่ ไม่สามารถสื่อสารได้

กระบวนการในการค้นปัญหาและเริ่มจัดการปัญหาจากแกนนำชุมชน ที่มองเห็นว่าเยาวชน เป็นเสมือนต้นทุนในอนาคต จึงใช้กระบวนการขัดเกลาด้วยวิธีการที่เน้นในเรื่อง การส่งเสริมให้เยาวชนคิด เอง ทำเอง และสร้างกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่ การศึกษาประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติบ้านเกิด รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองทักษะ แนวคิดอย่างเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองได้

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบถึงพัฒนาการในชุมชนบ่อเจ็ดลูก ตำบล ปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในบริบท ด้านต่างๆ เช่นวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทูทางสังคม ที่ทำให้เกิดสะสมนำความรู้มาใช้ในการสร้าง กระบวนการขัดเกลาเยาวชนให้เกิดกลุ่มเยาวชนการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนและกิจกรรมอื่นๆ

5.2 ได้องค์ความรู้ในการทำงานกับเยาวชนในการผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและ สามารถนำไปพัฒนาส่งเสริมเยาวชนในพื้นที่อื่นๆได้ต่อไป

5.3 ได้ทราบและเรียนรู้การเป็นพี่เลี้ยงในงานเยาวชน รู้ลึก เข้าใจ และทักษะการทำงานด้าน เยาวชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูลมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันในมิติทุนทางสังคมในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นของเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล 2. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้เยาวชน ผ่านให้การเรียนรู้ของแกนนำกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นของกระบวนการการอบรมขัดเกลาทางสังคมกลุ่มเยาวชนในด้านความสำนึกต่อชุมชนในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีเจตคติ จิตอาสา และการสร้างคุณค่าต่อชุมชน ผู้ศึกษาวิจัยนำเอาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการในการวิเคราะห์เหตุและผล เพื่อให้งานวิจัยมีผลในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและทำให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในได้ ซึ่งได้นำเอาแนวคิดสำคัญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์คือ

1. แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม(Socialization)
2. แนวคิดการมีส่วนร่วม(Participant)
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคม

การดำรงอยู่ของมนุษย์ไม่ได้โดดเดี่ยว รวมกันเป็นหมู่เหล่า หรือ เรียกว่า สังคม แต่ละสังคมมีความแตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่ สภาพทางสังคม เมื่อมีสังคม มีกติกามีระเบียบทางสังคม มีการออกแบบและการวางกรอบในการดำรงอยู่ร่วมกัน กำหนดเป็นตัวกฎหมาย ศาสนา ล้วนแล้วแต่ต้องการให้อยู่ร่วมกันด้วยกันมีความสุข กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) จึงเป็นการปรับตัวและสร้างตนเองให้มีคุณลักษณะที่ต้องการร่วมกัน มีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สำนึกต่างๆ ร่วมสร้างสรรค์ร่วมกัน

1.1 ความหมายการขัดเกลาทางสังคม

เมื่อมนุษย์เกิดมาบนโลก สิ่งแรกที่เขาต้องพบเจอคือการอยู่ในสังคมใดสังคมหนึ่ง ที่อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบริบทของสังคมนั้นๆ เมื่อเราเกิดมาในที่ใดเรามากก็ได้รับเอาการอบรม การใช้กติกามีระเบียบสังคมนั้น ผ่านกระบวนการทางด้านวัฒนธรรม วิธีชีวิตความเป็นอยู่ การกล่อมเกลที่ตั้งแต่เราเล็กๆจนเติบโตขึ้นมา และในฐานะของประชากรเรามีสถานะของประเทศ มีสิ่งที่แสดงคือบัตรประจำตัวการเป็นประชากรที่ถูกต้องและสามารถมีสิทธิในการดำรงอยู่ได้

กระบวนการผ่านการเป็นคนในสังคม จึงมีการเริ่มต้นตั้งแต่เราเริ่มเรียนรู้ และสามารถได้รับการขัดเกลาตั้งแต่ในสถาบันครอบครัว โรงเรียน สิ่งรอบข้าง ศาสนา และสิ่งที่เราได้รับจากการเรียนรู้ร่วมกัน จึงค่อยๆพัฒนาให้เราอยู่ร่วมในสังคมได้ เพราะว่าสังคมมีระเบียบที่ยึดถือมาและมีการถ่ายทอดมาสู่

เยาวชน เด็กและเพื่อพัฒนาเป็นลักษณะที่แสดงออกถึงการผ่านการเป็นสมาชิกในสังคมหนึ่งๆ ที่อาจแตกต่างกัน ตามบริบทของคนใดคนหนึ่งใ้สังคมใดสังคมหนึ่ง

ดวงทิพย์ อันประสิทธิ์ (2555 : 8) อธิบายว่า การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมและการถ่ายทอดกฎระเบียบ หลักปฏิบัติประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อที่ต้องการสร้างลักษณะบุคลิกภาพที่เหมาะสม โดยที่ได้รับการ เรียนรู้จากผู้ถ่ายทอดให้มีการยอมรับบทบาทสถานภาพของตนเอง เพื่อชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในสังคม

เตชา สังขวรรณ , สานฝน สุเอียนทรมณี , รุ่งนภา เทพภาพ , Sachiko Matsumoto (2556 : 20) (อ้างใน [www. mysearch.com/web](http://www.mysearch.com/web) ได้ให้ความหมายการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) คือ กระบวนการหล่อหลอมทางสังคม วัฒนธรรม ที่กระทำผ่านกลไกของตัวแทนการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ โรงเรียน, องค์กรชุมชน ชุมชน, กลุ่มองค์กรอาสาสมัคร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, มหาวิทยาลัย, ศูนย์/สถาบันวิจัย เพื่อสร้างให้เกิดการเรียนรู้ข้อมูล สร้างความรู้ความเข้าใจ

รุ่งทิพย์ กล้าหาญ (มปป.:6) การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การสืบทอดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนการตระหนักในคุณค่าเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การยอมรับปฏิบัติตน โดยมีทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.2 ความสำคัญของการขัดเกลาทางสังคม

สถาบันของครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ทุกคนต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้และเป็นสถาบันแรกที่เด็กได้รับการขัดเกลาและฝึกปฏิบัติในชีวิตเริ่มต้น และเป็นจุดเริ่มต้นที่เริ่มคิดและจัดระเบียบของเรา เพราะเราต้องเรียนรู้ได้รับการสั่งสอนและอบรมจากสถาบันครอบครัว ในสังคมหนึ่งๆ อาจมีข้อแตกต่างในรายละเอียดแตกต่างกันไป แต่เป็นส่วนหนึ่งที่เราได้รับการขัดเกลาในเริ่มแรก นอกจากนั้นเมื่อเราอยู่ในสังคมชุมชนเราก็มีวัฒนธรรมที่ต้องเรียนรู้ ไม่ว่าจะทางด้านศาสนา ประเพณีหรือวัฒนธรรม ในสิ่งที่สังคมยอมรับและปฏิบัติกันมา จึงเป็นระเบียบแบบแผนทางสังคมที่เราเป็นสมาชิก

สังคมใดสังคมหนึ่ง มีข้อตกลงมีสิ่งที่ยึดถือ กิจกรรมในชุมชน เช่น การทำการเกษตร การทำการประมง การสร้างกิจกรรมอื่นๆ ต่อเนื่องมา นอกจากนั้นโครงสร้างทางด้านความคิดความเชื่อก็เป็นส่วนหนึ่งในสังคมนั้นเช่น การนับถือศาสนา ทั้งพุทธ มุสลิม หรือศาสนาอื่นๆ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งที่นำมาสู่กระบวนการขัดเกลาให้คนมีการเรียนรู้และปฏิบัติเพื่อบอกตัวตนของตนเองได้ในสิ่งที่ได้รับการอบรมและขัดเกลามาน เป็นการบอกลักษณะและที่มาให้เด่นชัด และมีความสำคัญต่อการมีตัวตนของเราที่สามารถบอกที่มาได้อย่างชัดเจน

อุทัย ดุลยเกษม (12:2540) การขัดเกลาทางสังคม เป็นเครื่องมือกำหนดคุณสมบัติของสังคม ซึ่งจะกำหนดถึงลักษณะความเข้มแข็งและอ่อนแอ และดูได้จากองค์ประกอบต่างๆ ในแนวระนาบหรือแนวนอน โครงสร้างทางสังคมเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้และแสดงศักยภาพอย่างอิสระ อันเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความรักสามัคคีซึ่งเป็นฐานสำคัญต่อการเป็นสมาชิกในชุมชน

อมรา พงศาพิชญ์ (97:2545) คุณค่าทางสังคม ที่แพร่หลายในสังคมจะมีอิทธิพลต่อบรรทัดฐานหรือแบบอย่างที่เป็นแนวทางพฤติกรรมในสังคมนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บรรทัดฐานจะแสดงออกคุณค่าทางสังคม และได้รับการนิยามการปฏิบัติตามก็เพราะได้รับการสนับสนุนจากคุณค่าการศึกษาที่มาของบรรทัดฐานจึงต้องมองไปถึงคุณค่าที่อยู่เบื้องหลัง

1.3 กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งในสมัยของนักปรัชญาท่านหนึ่งได้นำเอาคำๆ และอธิบายได้ดังนี้

เดซา สังฆวรรณ และคณะ (2556:31-32) กระบวนการขัดเกลาทางสังคมสามารถทำได้ 2 ทาง (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2540 : 43-44) คือ

1.3.1 การขัดเกลาทางสังคมโดยทางตรง เช่น การที่พ่อแม่ฝึกอบรมเด็กให้รู้จักพูด รู้จักกิริยามารยาททางสังคม ครูอาจารย์สอนหนังสือนักเรียนและนักศึกษาให้มีความรู้วิชาการต่าง ๆ รวมทั้งให้ทำหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้น

1.3.2 การขัดเกลาทางสังคมโดยทางอ้อม เช่น การได้เข้าไปฟังอภิปราย ฟังปาฐกถา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ การอ่านหนังสือตามห้องสมุด การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์และภาพยนตร์ก็เป็นหนทางที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระเบียบต่าง ๆ ในสังคม นอกจากนี้ การเข้ากลุ่มเพื่อนทั้งในที่ทำงานและในสถานศึกษาก็ล้วนช่วยให้เกิดการปรับตัวและพัฒนาบุคลิกภาพได้

1.4 จุดมุ่งหมายการขัดเกลาทางสังคม

อ้างอิงงานวิจัยเรื่องการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนบ้านแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี (www.mysearch.com/web) ไม่ทราบนามผู้แต่ง) ได้มีการบอกถึงจุดมุ่งหมายในการขัดเกลาไว้ว่า

1.4.1 ปลูกฝังระเบียบวินัยขั้นพื้นฐานของสังคม ซึ่งเป็นการสร้างระเบียบวินัยในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตลอดจนถึงการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติ เช่น รู้จักใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม จนกระทั่งถึงรู้จักใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่สลับซับซ้อน ความมีระเบียบวินัยจำเป็นต้องมีการปลูกฝังให้แน่นแฟ้นจนเป็นนิสัยถาวรในตัวบุคคล

1.4.2 ปลูกฝังความมุ่งหวังของชีวิตที่กลุ่มเห็นว่ามีคุณค่า หรือที่พึงปรารถนา เช่น การยึดมั่นในคำสั่งสอนทางศาสนา หรือการพยายามฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในชีวิต เป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลเข้าสู่กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

1.4.3 สอนให้บุคคลรู้จักบทบาททางสังคม (social role) เพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ได้ถูกต้อง การสอนให้รู้จักบทบาททางสังคม รวมตลอดไปจนถึงให้รู้จักทัศนคติต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนบทบาทที่สมาชิกในสังคมพึงมี ตามสถานภาพ ตำแหน่งหรือบทบาทที่แตกต่างกันออกไป เช่น บางคนเป็นทหาร เป็นครูอาจารย์ เป็นตำรวจ บางคนเป็นนักศึกษา เป็นต้น แต่ละสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคมที่ยกตัวอย่าง ต่างก็มีบทบาทเฉพาะที่ต้องอาศัยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม มนุษย์ก็จะเรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ของตน และเข้าใจบทบาทของบุคคลอื่นในแต่ละสถานการณ์ด้วย ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์กันของสมาชิกในสังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

1.4.4 สอนให้มีความชำนาญและทักษะ (skill) ต่าง ๆ ที่สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ มีการเตรียมตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ทักษะต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขสำคัญยิ่งสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของบุคคล ในสังคมประเพณี ทักษะต่าง ๆ ถูกกระบวนการขัดเกลาทางสังคมโดยธรรมชาติโดยการถ่ายทอดอยู่แล้วในวิถีชีวิตประจำวัน บุคคลมีการเรียนรู้จากประเพณี ดังนั้น ทักษะหรือความชำนาญเฉพาะด้าน อาจไม่มีความจำเป็นมาก ซึ่งต่างจากบุคคลที่อยู่ในสังคมสมัยใหม่ที่

ทักษะความชำนาญการเฉพาะด้านมีความจำเป็นมาก และบุคคลที่ต้องการมีความเชี่ยวชาญทางด้านนั้น จะต้องเข้ารับการอบรมสั่งสอนจากสถาบันที่เป็นศูนย์กลางที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ สถาบันการศึกษา เป็นต้น

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่า โดยรวมแล้วหน้าที่ของการขัดเกลาทางสังคม (function of socialization) มีเป้าหมายใหญ่อยู่ 2 ประการ คือ

1. objective function เป็นการหน้าที่ของการขัดเกลาทางสังคมที่ตอบสนองความต้องการหลักของสังคม ได้แก่

- 1) ถ่ายทอดวัฒนธรรม ระเบียบ แบบแผน ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ทางสังคม
- 2) เพื่อให้มีการต่อเนื่องของโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ของสังคม
- 3) เพื่อเป็นการควบคุมทางสังคม หรือการควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น บทบาทหรือ

แบบแผนความสัมพันธ์ของมนุษย์ให้อยู่ในกรอบที่สังคมคาดหวังและต้องการ

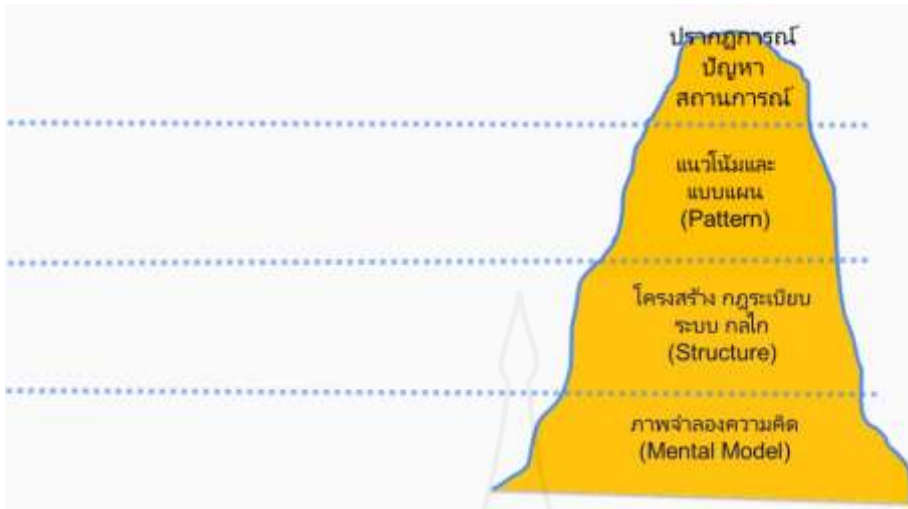
2. subjective function เป็นการหน้าที่ของการขัดเกลาทางสังคมที่ตอบสนองความต้องการเชิงอัตวิสัย หรือของปัจเจกบุคคลนั้น ๆ

1.5 วิธีการการขัดเกลาสังคม

การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการที่ผ่านเข้ามาเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เป็นผลผลิตของสังคมหนึ่งๆ อาจมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้คุณลักษณะสมาชิกทางสังคมที่สอดคล้องและตามความคาดหวัง เพื่อให้บุคคลได้ตามมีความสามารถและประพฤติได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการขัดเกลาที่ผ่าน สถาบันครอบครัว โรงเรียน แหล่งเรียนรู้ วัด หรือมีสียิต ผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ ในส่วนของโรงเรียนมีการกระบวนการอบรมที่เน้นไปแนวทางการมากกว่า เนื่องจากยึดถือระบบและแบบแผน อาจมีความแตกต่างจากระบบอื่นๆเช่น ระบบการจัดการโดยครอบครัว หรือศาสนา ที่มีมาแต่เดิม

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2556:69) อธิบายว่า **วิธีการเรียนรู้กับมนุษย์** นอกจากจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของบุคคลแล้วยังเรียนรู้จากตัวอย่างที่บุคคลที่พบเห็นได้จากการบอกเล่าของบุคคลได้อีก ทั้งนี้การเรียนรู้จากแหล่งต่างๆที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากตัวอย่างเรียนรู้จากคำบอกเล่า ล้วนก่อให้เกิดระดับความเชื่อในความรู้ที่แตกต่างกัน โดย *“บุคคลที่จะเชื่อความรู้ที่ตนเองได้รับจากประสบการณ์ตรงของตนเองมากที่สุด เชื่อจากตัวอย่างที่พบเห็นเป็นอันดับรองลงมา ส่วนความรู้ที่ได้จากการบอกเล่าของผู้อื่นบุคคลจะพิจารณาความเชื่อถือ (Credibility) ของผู้บอกเป็นสำคัญ”* ซึ่งโดยทั่วไปความน่าเชื่อถือของผู้บอกจะเกิดจากความสอดคล้องระหว่างความรู้ที่บอกนำมาบอกเล่า กับประสบการณ์ตรงของบุคคลนั้นๆ โดยหากบุคคลพบว่าคำบอกของบุคคลที่บอกนั้นได้รับการพิสูจน์ว่าจริงและสอดคล้องตรงกับประสบการณ์ของตน ผู้บอกเล่าก็จะได้รับความเชื่อถือเชื่อถือมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ และข้อมูลที่น่ามาบอกเราก็จะได้รับการยอมรับเชื่อถือมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

ปิยนถ ประยูร ได้กล่าวใน เอกสารสรุปย่อจากหนังสือ **วิธีคิดกระบวนการระบบ** เป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นกระบวนการ (Systemic thinking is a process thinking) ระบบต่างๆ มักจะมีชีวิตมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อย่างนั้น กระบวนการ process สำหรับการทำงานจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่ในการคิดเชิงกระบวนการ ระบบนั้น เราไม่ควรจะไปยึดติดกับกระบวนการ เพราะทุกสิ่ง ทุกอย่างมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ระบบเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง มีวิธีคิดกระบวนการระบบจะมองระบบด้วยวิธีคิดใน 4 ระดับดังนี้

ภาพที่ 2.1 วิธีคิดกระบวนการระบบ

1.6 วิธีคิดกระบวนการระบบ มีดังนี้

1.6.1 ระดับปรากฏการณ์หรือระดับเหตุการณ์ วิธีคิดระดับนี้จะเป็นการมองสิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์ต่างๆ เมื่อสายตา

1.6.2 ระดับแนวโน้มและแบบแผน (Pattern) วิธีคิดแบบนี้จะมองโดยคิดว่าหากมีแบบแผนแบบนี้ปรากฏการจะเป็นอย่างไรการมองแบบนี้แต่เริ่มมีการใช้ข้อมูล สถิติต่างๆ เข้ามาประกอบการมอง ทำให้เห็นแนวโน้มของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

1.6.3 ระดับโครงสร้าง (Structure) วิธีคิดได้แบบนี้เราจะต้องเข้าใจว่าแบบแผนต่างๆ นั้นเกิดจากโครงสร้างของมันและในระบบนั้นส่วนใหญ่จะไม่ได้เกิดจากโครงสร้างเดียวมันเกิดจากโครงสร้างไหลชั้นซ้อนกัน เช่นโครงสร้างด้านระเบียบกฎหมาย โครงสร้างทางเศรษฐกิจโครงสร้างทางเทคโนโลยีโครงสร้างทางเศรษฐกิจโครงสร้างผังองค์กรโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโครงสร้างภาพจำลองความคิด

1.6.4 ระดับภาพจำลองความคิด (Mental Model) วิธีคิดแบบนี้จะเป็นการมองโดยเข้าใจว่าการที่คนมีพฤติกรรมเกิดจากทัศนคติค่านิยมความเชื่อนิสัยต่างๆ

สรุปแนวคิดในเรื่องการขัดเกลาทางสังคมนั้นต้องมีกระบวนการที่สำคัญคือการทำให้การสร้างเสริมให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดมาแล้วต้องผ่านกระบวนการทางสังคมด้วยหลากหลายวิธีที่ไม่สามารถกำหนดชัดเจนว่ากระบวนการใดที่ดี แต่จุดสำคัญคือกระบวนการที่ทำนั้นมุ่งไปสู่การทำให้การเป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อตามคาดหวังทางสังคม และสามารถนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งสุข และกระบวนการเรียนรู้ต้องผ่านการการขัดเกลาตั้งแต่เกิด และสังคมนั้นได้หล่อหลอม ซึ่งมีทั้งการเรียนรู้ในหลายๆทางหลายๆด้าน และหลายหลายการขัดเกลา ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการขัดเกลาจากแนวคิดดังกล่าวที่นำมาอธิบาย

2. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในงานวิจัยศึกษาถูกนำมาใช้เป็นกระบวนการในการวิจัยทุกขั้นตอน กระบวนการอบรมขีดความสามารถทางสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล ซึ่งเราสามารถทบทวนแนวคิดดังกล่าวได้สรุป ต่อการนำแนวคิดดังกล่าวไว้คือ

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546, หน้า 114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วม ในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, หน้า 183) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร (2532, หน้า 350) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนได้ขั้นตอน หนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531, หน้า 10) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน (อ้างอิง www.google.com. การมีส่วนร่วมของประชาชน 3 เมษายน 2555, suparat G 7)

บำรุง บุญปัญญา (2549, หน้า 109) ได้สรุปเรื่องประการสำคัญการที่บอกถึงมีส่วนร่วมในชุมชน ได้ดังนี้

ประการแรก ชาวบ้านคือตัวหลัก(main actor) ในการแก้ปัญหาของตัวเอง องค์กรภายนอก เป็นเพียงตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในปัญหาของตนเอง การเกิดผลที่ดีเพื่อตอบสนองในการแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ ไม่ว่าจะยากหรือง่าย หน่วยงานเป็นเพียงองค์ประกอบ กระตุ้น ให้เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ไม่ได้เป็นเรื่องหลัก สรุปคือ บทบาท กระบวนการต่างๆอยู่ที่ชาวบ้าน

ประการที่สอง ชาวบ้านเป็นตัวหลักนั้น จะส่งผลในการทบทวนกระบวนการทำงานที่ผ่านมา อะไรคือความสำเร็จ อะไรคือความล้มเหลว ตามมาตรฐานของชุมชนเองในประเด็นดังกล่าวอาจทบทวนในเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเอง อะไรที่ทำมาแล้ว อะไรที่ผ่านการทำงานร่วมกัน ผ่านหน่วยงานไหน เข้ามาหนุนเสริมการทำงาน ถือเป็นประเมินการทำงานต่อตนเองในการพัฒนาต่อไป

ประการที่สาม การมีส่วนร่วมทำให้เกิดการปรับตัว ในด้านองค์กรพัฒนาที่สนับสนุน เกิดแนวทางใหม่ในการกำหนดทางเลือกในการพัฒนา และทำให้ทางเลือกในการสนับสนุนมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในลักษณะที่เป็นไปในทิศทางที่ส่งผล เช่น วิธีการในการทำงาน วิธีการในการสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่

ประการที่สี่ กิจกรรมต้องเริ่มจากฐานของชุมชนเป็นหลัก และต้องคำนึงถึงการมีองค์กรชุมชนสนับสนุน ที่เกิดจากคนในชุมชนมีการรวมตัวกัน เพื่อตอบสนองภายในชุมชน เป็นผลที่เกิดจากการพิจารณา การมีส่วนร่วมกัน ที่เป็นจุดที่สามารถได้จัดตั้งได้ตามวิธีการข้อตกลงภายในชุมชน เช่น หมอเกษตร หรือ บุคคลที่เขายอมรับในการทำงานมาทำงานให้เกิดผลดีต่อชุมชนตามที่ได้ออกแบบไว้หรือผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

ประการที่ห้า เป็นการทำให้หน่วยงานภายนอกทำเป็นเป้าหมายแห่งชาติได้ ที่ผ่านการตรวจสอบในอดีตที่ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน หน่วยงานมักจะทำเอง การสร้างการมีส่วนร่วมทำให้ขอบเขตการนำเสนอในการมีทางเลือกในการพัฒนามีความชัดเจน และมีการพัฒนาเกิดผลจริง รวมทั้งการกำหนดแผนงานว่าจะสนับสนุนเป้าหมายชุมชนได้อย่างไร ถือว่าประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายได้

การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน สมพงษ์ จิตระดับและคณะ (2561) ได้กล่าวเรื่องการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน มักถูกกำหนดจากภายนอกในหลายรูปแบบตั้งแต่ผู้ใหญ่ข้าราชการนักการเมือง นักวิชาการ ผู้บริหารท้องถิ่น ที่โครงการของหน่วยงานตนเองกำหนดขึ้นทั้งในแนวคิดวัตถุประสงค์การดำเนินงานงบประมาณกรอบเวลาผู้รับผิดชอบและผลที่เกิดขึ้น กลุ่มเด็กและเยาวชนจะมีส่วนร่วมในการคิดวางแผนตั้งแต่แรกเริ่มตื้นน้อยมาก ส่วนใหญ่มักจะรับรู้ รับทราบและดำเนินกิจกรรมไปตามที่ผู้ใหญ่คิดไว้แทบทุกประการ มีบทบาทเป็นเพียงองค์ประกอบย่อยที่ดำเนินกิจกรรมประเภท Event ตามวาระโอกาส

ต่างๆ ผลที่เกิดขึ้น ความสำเร็จที่ตามมาจึงเป็นผลงานและความภาคภูมิใจของผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการกับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ตามบันไดการมีส่วนร่วม 8 ขั้น ของ Roger A Hurt (1992) ดังนี้

ภาพที่ 2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

ขั้นที่ 1 ถูกบงการ เด็กถูกบอกให้ทำตามที่ผู้ใหญ่ทักขิย ไม่มีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองกำลังทำ และปฏิเสธไม่ได้

ขั้นที่ 2 ไม่ประดับ เด็กมีส่วนร่วมในเหตุการณ์เชิงลูก เช่นแต่งกายการใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย การอ่านคำเปิดงานอ่านบทกวีแต่กระทำดังกล่าวเด็กไม่รู้เหตุผลไม่รู้ความหมาย

ขั้นที่ 3 ทำพอเป็นพิธี เด็กอาจจะถูก ถามว่าคิดอย่างไรกับเรื่องนั้นแต่มีขอบเขตหรือข้อจำกัด ในการแสดงออก เป็นการให้โอกาสที่ขาดความอิสระ หรือทำพอเป็นพิธีนั่นเอง

ขั้นที่ 4 ถูกมอบหมายให้ทำแต่รับทราบก่อน เด็กมีโอกาสรับรู้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ และสมัครใจทำแต่การตัดสินใจการวางแผนเป็นเรื่องของผู้ใหญ่

ขั้นตอนขั้นที่ 5 ได้รับการปรึกษาและรับทราบ ผู้ใหญ่เป็นผู้วางแผนและดำเนินการทุกอย่าง แต่ศึกษารับฟังและพิจารณาคำคิดเห็นของเด็กๆอย่างจริงจัง

ขั้นที่ 6 ผู้ใหญ่เริ่มเด็กร่วมตัดสินใจ รายการนี้เด็กไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้ความคิดเห็นเท่านั้นแต่ยังได้ร่วมตัดสินใจในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย

ขั้นที่ 7 เด็กริเริ่มและกำหนดเด็กเป็นเจ้าของความคิดและกำหนดสิ่งที่จะทำด้วยตนเองอาจจะศึกษาหรือไม่ปรึกษาผู้ใหญ่ก็ได้ทั้งหมดขึ้นอยู่กับเด็กเองว่าต้องการอะไร

ขั้นที่ 8 ผู้ใหญ่ร่วมตัดสินใจเด็กเป็นเจ้าของความคิดและกำหนดสิ่งที่จะทำด้วยตนเองเริ่มโดยคำปรึกษาจากผู้ใหญ่บทบาทผู้ใหญ่คือการให้ประสบการณ์ความชำนาญและร่วมตัดสินใจกับเด็ก

โดยสรุป การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ที่เป้าหมายการพัฒนาชุมชน หรือพัฒนาเยาวชน เป็นการโดยมีแนวคิดหลักโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การการคิด วิเคราะห์ ออกแบบการ

ทำงาน การดำเนินการ และการวิเคราะห์ผลการทำงาน โดยหน่วยงานภายนอกทำหน้าที่สนับสนุนการทำงาน ของชุมชน และเมื่อชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในชุมชน ชุมชนต้องทำหน้าที่ บทบาท การเป็นพี่เลี้ยง ให้เยาวชนได้ทำงาน เกิดการเรียนรู้ระหว่างการทำงาน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้โครงการ ”ศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ” งานวิจัยพบว่าโครงการ ”ศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ”เกิดขึ้นโดยที่แกนนำ ในชุมชนเห็นสภาพปัญหาที่ว่าเมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยวต่างๆ ก็จะมีผลกระทบตามมามากมาย ด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เช่น ขยะมูลฝอย ปะการังหาย ก้อนหินหาย พรรณไม้สูญ แสงกายล่อแหลม เสียงดังเอะอะ รบรากัน ลักเล็กขโมยน้อย เมื่อยามเสพของมีนเมาเข้าไป ที่ผ่านมาได้ถูกแก้ไขบ้างเหมือนกัน แต่เฉพาะบางจุด ปมปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่มาจากคนข้างนอกทั้งหมดหากแต่คนในชุมชนเองก็มีบ้าง จึงได้เกิด โครงการวิจัยขึ้นโดยที่มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ทุน ทรัพยากร ในชุมชนนำไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยว (2) เพื่อให้คนในชุมชนได้รู้คุณค่าของ ความสำคัญของแหล่ง ท่องเที่ยวในชุมชน (3) เพื่อจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนารูปแบบ วิธีการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูกที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม(นายยูหนา หลงสมัน 2550)

มูฮัมหมัดฟิอี มูซอ (2549) ในงานวิจัย กระบวนการยุติธรรมชุมชนเชิงสมานฉันท์และการ จัดการชุมชนทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่มุสลิมชายแดนใต้ กรณีศึกษาบ้านสลาม จังหวัดปัตตานี ซึ่งมี วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบสัมพันธภาพในการเชื่อมร้อยสมาชิกชุมชนที่เอื้อต่อการแก้ไข ปัญหาในชุมชน โดยมีข้อสรุปในการวิจัยดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคมของมุสลิม มีต้นทุนที่อิงอยู่กับหลักคำสอน ที่กลมกลืน ที่มีหลักของ ความศรัทธา และหลักการปฏิบัติ มีการกำหนดกติกาที่เรียกว่า “ฮูมกุ่มบากัด” (ข้อตกลงในการจัดการ ชุมชน ตามหลักศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ นำมาสู่เรื่องการสร้างตัวตนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ในสังคมและสร้างประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ ตามหลักศรัทธา

2. การสร้างสมทางวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน การยึดเอาหลักศาสนา การปฏิบัติ การเอื้อให้ เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ การจัดการเชิงสมานฉันท์ ที่เรียกว่า “มุชวาเราะฮู” เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกัน

นิยม กาแข็ง (2556) ในงานวิจัย การสร้างสันติวัฒนธรรมภายใต้หลักการยุติธรรมในพื้นที่ ตำบลพิมาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล และตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า ชุมชนมีการใช้ ทักษะความรู้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทางสังคม โดยการนำเอาทุนทางสังคมในชุมชนที่มีผู้นำ ทางด้านศาสนาและธรรมชาติ ทาง การ มาสู่กระบวนการจัดการปัญหาได้ เกิดการสร้างสรรค์เชิงบวกใน ชุมชน ผ่านการแลกเปลี่ยนในแนวทางยุติธรรมชุมชน เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแบบยั่งยืน

เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์(2556)โครงการวิจัยนาร่องการบริหารจัดการที่ดินชุมชนในลุ่มน้ำ สายบุรี ได้ศึกษาพื้นที่ชุมชนต่อการจัดการแก้ไขปัญหาชุมชน พบว่า กระบวนการของชุมชนมีการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยน ได้มีข้อเสนอแนะต่อการทำงานในการแก้ไขปัญหาชุมชนที่สำคัญคือ การ ทำงานแบบมีส่วนร่วมพหุภาคี ไม่ได้ยึดเอาทำงานเชิงเดี่ยว เน้นการมีส่วนร่วมที่หลากหลายในชุมชน การใช้ จิตสำนึก คุณธรรม การเห็นคุณค่าทุนในชุมชน มีส่วนในการเสริมพลังในการเปลี่ยนแปลง การจัดการ

ร่วมมือจากคนในเพื่อแก้ไขปัญหา และบทบาทภายนอกที่เป็นผู้หนุนไม่ใช่ผู้กำหนดทิศทาง

ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะมองเห็นจุดสำคัญ คือ 1) ต้นทุนชุมชนมีผลต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้และเป็นองค์ความรู้ต่อการขัดเกลาให้เกิดการปรับเปลี่ยนมุมมองต่อการใช้ชีวิต 2) มิติทางด้านสร้างสรรค์ให้เกิดการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นและการสร้างทุนให้เข้มแข็งขึ้นในชุมชน 3) เป็นภูมิคุ้มกันทางด้านสังคมให้เยาวชนและคนอื่นๆได้ใช้ในการพัฒนาตนเองด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย คือ กลุ่มเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล จำนวนสมาชิกทั้งหมด 15 คน แกนนำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จำนวน 15 คน ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน ผู้นำศาสนา โต๊ะอิหม่าม คณะกรรมการมัสยิด 3 คน และผู้ปกครองเยาวชน จำนวน 7 คน

2. การเก็บและบันทึกข้อมูล

งานวิจัยการวิจัยเรื่อง การขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลจึงได้มีการออกแบบและขั้นตอนที่สำคัญเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและตรงตามวัตถุประสงค์ จึงได้มีการเรียงลำดับที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งทำการอ่านเอกสารการดำเนินงาน โดยมีประเด็นการศึกษา คือ การก่อเกิดของกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การดำเนินงานกลุ่มจัดการท่องเที่ยว การดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ 1) กลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล ข้อมูลการดำเนินงานการจัดการทรัพยากรชุมชน เอกสารรายงานวิจัย โครงการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก รายงานโครงการการดำเนินงานสร้างชุมชนบริหารจัดการตนเองพื้นที่บ้านบ่อเจ็ดลูก 2) เอกสารข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชน จากการค้าเงินโครงการ เอกสารเป็นเอกสารสรุปการดำเนินงานโครงการ

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรเป้าหมาย ในการศึกษาผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลกลุ่มเป้าหมายในรูปแบบการพูดคุยแบบเจาะลึก ใช้วิธีการสอบถามข้อมูล โดยมีแนวประเด็นการสัมภาษณ์จาก เยาวชนเป้าหมายหลัก พี่เลี้ยง ที่ปรึกษาเยาวชน แกนนำกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม คณะกรรมการมัสยิด สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในชุมชน ซึ่งการสัมภาษณ์เน้นการพูดคุยแบบเล่าเรื่องของแหล่งข้อมูล บอกเล่าเหตุการณ์ และเจาะลึกถึงแนวคิด ความคิด สิ่งที่เกิดขึ้น และมีการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีชุดข้อมูลกระบวนการทำงานของเยาวชนของพี่เลี้ยง

ของกลุ่มจัดการท่องเที่ยว และพ่อแม่ ผู้ปกครอง ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของเด็ก และเยาวชน ข้อมูลบทบาทการทำงานของผู้เลี้ยง แกนนำกลุ่ม ผู้ปกครอง

รูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก มีรูปแบบ ใช้คำถามประเภทปลายเปิด เริ่มตั้งแต่จากรูปร่างไปหานามธรรม ซึ่งเริ่มต้นจากการสนทนา เรื่องของเยาวชน ที่เขารู้จัก และสัมพันธ์กับเยาวชน ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แล้วย้อนไปสู่อดีต โดยการเก็บประเด็นสำคัญระหว่างสนทนา และถามลงลึกในประเด็นสำคัญนั้น สอบถามความคิดเห็น ในประเด็นพฤติกรรมก่อน และหลังการทำงานของเยาวชน หากเป็นแกนนำเป็นความต้องการ ความภาคภูมิใจ ของตัวเองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ส่วนเยาวชน จุดเปลี่ยนสำคัญที่เริ่มชอบกับการทำงานเยาวชน

1. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ผู้ศึกษาได้จัดทำการจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยแบ่งออกดังนี้

1) กลุ่มเยาวชน โดยการชักชวนแกนนำเยาวชนมาพูดคุย เล่าเหตุการณ์การรวมกลุ่มในอดีต เช่น กิจกรรมประจำวัน การศึกษา มุมมองต่อชุมชนก่อนการทำกิจกรรมกลุ่มเยาวชน และการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเยาวชน ความรู้ ความรู้สึก โดยการนำประเด็นหลักจากการสัมภาษณ์มาขยายผลต่อเนื้อเรื่อง เพื่อต้องการเป็นข้อสรุปร่วมกัน เช่น กระบวนการพัฒนาเยาวชนที่ผ่านมา เช่น บทบาทของเยาวชน บทบาทของผู้เลี้ยง บทบาทของผู้มาสนับสนุนภายนอก ผลการดำเนินงานโดยรวมของกลุ่ม สรุปแนวทางการดำเนินงาน ในการประชุมกลุ่มย่อยมีการบันทึกประเด็นสำคัญ ลงในกระดาษระหว่างสนทนากลุ่ม ผู้ตรวจสอบยืนยัน หาข้อสรุปร่วมกัน

2) แกนนำที่ขับเคลื่อนงานเยาวชน (ผู้เลี้ยง) ในส่วนนี้ผู้ศึกษา มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้เลี้ยงหลักของเยาวชน คือ นายยูหนา หลงสมัน นายเต็มศักดิ์ มรมาศ ทั้งสองคนนี้เป็นจุดเริ่มต้นของงาน ลำดับรองลงมา คือ แกนนำกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นผู้ที่จัดกิจกรรมกลุ่มที่เยาวชนเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเยาวชน ให้การสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง การสัมภาษณ์ในประเด็น สาเหตุที่ต้องมาทำงานเยาวชน ความต้องการ วิธีการ ขั้นตอน ระหว่าง มีการบันทึกลงกระดาษ เพื่อตรวจสอบข้อสรุปในการทำงาน โดยเฉพาะเรื่องกระบวนการ วิธีการ

3) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บุคคลในกลุ่มนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ส่วนที่ 1 ผู้ปกครองที่พ่อแม่ ของเด็กเยาวชน ส่วนที่ 2 เป็นผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประจำหมู่บ้าน ไต้อีหม่าม (ผู้นำศาสนา) บุคคลในกลุ่มนี้ ถ้ามองบทบาทกับเยาวชน คือ การติดตามพฤติกรรมของกลุ่มเด็กเยาวชน ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามบทบาทของตัวเอง เช่น พ่อแม่สนับสนุนให้การช่วยสนับสนุนการทำกิจกรรม ส่วนผู้นำการให้กำลังใจ การสนับสนุนกิจกรรม การติดต่อประสานงาน ในระหว่างการทำกิจกรรม ใช้วิธีการประชุมระดมความคิด โดยผู้ศึกษาตั้งประเด็นระดมความคิด เขียนลงกระดาษ ให้ผู้เข้าร่วมตอบคำถาม สะท้อนมุมมองของตัวเอง

2. การใช้เทคนิคตะล่อมกลุ่มเกลา (Probe) คือ วิธีการที่ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลที่ลึกที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพ การทำความเข้าใจต่อประสบการณ์หรือมุมมองของผู้ให้ข้อมูล ในระหว่างการสัมภาษณ์ เชิงลึกเป็นรายบุคคล หรือจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้ศึกษา ได้ตั้งประเด็นแบบคำถามนำ เช่น วิธีการทำงานกับเยาวชนแบบที่กลุ่มท่องเที่ยวดำเนินการ และวิธีการเดิมในอดีต เช่น ครอบครัวดำเนินการ โรงเรียนดำเนินการ และหน่วยงานรัฐ เพื่อสะท้อนผลที่เกิดขึ้น มุมมองความสำเร็จที่เป็นแนวทางการทำงานอนาคต

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามหลักแนวคิดและทฤษฎีมาประกอบในการวิเคราะห์ การตีความ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ และนอกจากนี้นักวิจัยได้ใช้เทคนิคนอกเหนือจากการเก็บข้อมูลคือการสังเกต หรือสอบถามจากผู้เกี่ยวข้องด้วยเช่นกันรวมทั้งการสังเกตพฤติกรรม ท่าทาง หรือลักษณะนิสัยการแสดงออก

กระบวนการในการสังเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ คือ การรวบรวมข้อมูล มีการตรวจสอบความแม่นยำด้วยกระบวนการที่สำคัญคือ การถอดบทเรียน การเล่าเรื่อง รวมทั้งการตั้งประเด็นแลกเปลี่ยนเพื่อหาข้อสรุปที่แม่นยำและนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในงานวิจัย ในส่วนของนักวิจัยค่อนข้างต้องใช้เครื่องมือในการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งในบางครั้งต้องใช้คนนอกมาเพิ่มเติมเก็บข้อมูลเชิงลึก เนื่องจากในฐานะที่มีความคุ้นเคยในพื้นที่ เปรียบเสมือนคนในในบางครั้ง จึงได้มีการตรวจสอบข้อมูลจากคนดำเนินเก็บข้อมูล ในอีกเครื่องมือหนึ่ง และในส่วนของงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยคาดหวังนอกเหนือจากเป็นงานวิชาการ จะได้ใช้ประโยชน์ในทางกระบวนการทำงานในเครือข่ายชุมชน ต่อไป

ในการวิเคราะห์หรือการให้ได้มาซึ่งข้อมูลนอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้วนักวิจัยได้พยายามที่จะส่งเสริมงานวิจัยสะท้อนกลับไปยังชุมชนเพื่อทบทวนหรือคืนข้อมูลลงสู่ชุมชนด้วยเช่นกัน

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในกระบวนการวิจัยนั้นมีข้อค้นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ ซึ่งถึงแม้ว่านักวิจัยเปรียบเสมือนคนใน เนื่องจากภายใต้บทบาทหน้าที่ในฐานะผู้ประสานงานโครงการวิจัยกองทุนสนับสนุนการวิจัยหรือ สกว. ท้องถิ่นมาตั้งแต่ปี 2549 แต่ในทางด้านการเก็บข้อมูลและการดำเนินการวิจัยได้ยึดหลักการวิจัยเพื่อสร้างความเที่ยงตรงและแม่นยำเป็นที่ตั้งจากการวางกรอบและดำเนินการวิจัยเป็นหลัก อีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและการเดินตามโจทย์วิจัย ซึ่งสามารถนำมาเรียบเรียงได้ดังต่อไปนี้จากผลการวิจัย

1. บ้านบ่อเจ็ดลูก

บ้านบ่อเจ็ดลูกตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล เป็นพื้นที่ติดกับชายทะเล และลำคลองสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะเล็กๆ ในตำบลปากน้ำคนสมัยก่อนเรียกว่าตาลากาตูโหย๊ะ มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับบ้านสนใหม่ ต.แหลมสน ทิศใต้ติดกับทะเลอันดามัน ทิศตะวันออกติดกับบ้านบิใหญ่ ต.กำแพง และทิศตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน ด้านทัศนียภาพของพื้นที่บ่อเจ็ดลูก ล้อมรอบไปด้วยน้ำทะเลสีเขียว มีชายหาด ถ้ำต่างๆ หนองน้ำ แหล่งปะการัง แหล่งหอยตะเภาเป็นที่ขึ้นชื่อและสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในปีหนึ่งๆ จำนวนไม่น้อย มีโบราณสถานบ่อเจ็ดลูก บ้านบ่อเจ็ดลูก

การติดต่อคมนาคมกับชุมชนภายนอก เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาใช้เส้นทางเรือเป็นพาหนะในการเดินทางผ่านทางลำคลอง ป่าชายเลน ขึ้นฝั่งปากบารา ต่อมาเมื่อถนนตัดผ่านเพื่อไปยังบ้านบ่อเจ็ดลูก และเขตตำบลแหลมสน การเดินทางก็สะดวกขึ้น

คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 97 และนับถือศาสนาพุทธอีกร้อยละ 3 ของประชากรทั้งหมด ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง และในช่วงเว้นว่างจากการทำประมง จะมีช่วงฤดูการปลูกแตงโม ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน การประกอบอาชีพชาวประมงคนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน เช่น อวนปลาทราย อวนกุ้ง ลอบหมึก อวนปลา จับสัตว์น้ำตามฤดูกาล ที่มีสัตว์น้ำชุมชุมของแต่ละฤดูกาล ไม่ได้ใช้เครื่องมือประมงชนิดไหนตลอดปี สัตว์น้ำส่วนใหญ่ได้ตามชนิดเครื่องมือที่จับ เช่น อวนกุ้ง ได้กุ้งเป็นส่วนใหญ่ อวนปลาทรายได้ปลาทรายเป็นส่วนใหญ่ และขนาดของสัตว์น้ำก็โตตามวัยที่เหมาะสม ถือว่า การประมงของคนในชุมชน เป็นการจับสัตว์น้ำแบบรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จับสัตว์น้ำ เฉพาะฤดูกาล เฉพาะขนาด เฉพาะชนิดของเครื่องมือ

1.1 จัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล สู่อาชีพที่ยั่งยืน

ก่อนปี 2540 (ยูหนา หลงสมัน 2550) ชุมชนบ่อเจ็ดลูกได้ประสบปัญหาการทำเครื่องมือประมงประเภททำลายล้าง เช่น อวนรุน อวนลาก ไฟป่นปลากะตัก ยาเบื่อปลา เป็นเครื่องมือที่จับสัตว์น้ำวัยอ่อนขึ้นมาก่อนวัยอันควรมาเป็นจำนวนมากในบริเวณทะเลชุมชนหน้าบ้านส่งถึงทรัพยากรสัตว์ที่เคยจับได้ ในอดีตลดน้อยลง รายได้คนในชุมชนลดลงตาม บวกกับต้นทุนที่สูง ทั้งราคาน้ำมัน และค่าใช้จ่ายใน

ชีวิตประจำวันของครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น จึงมีการรวมตัวของคนในชุมชนปรึกษาหารือ หาแนวทางการแก้ปัญหาข้างต้น ด้วยการเข้าร่วมกับเครือข่ายชมราประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล ที่รวมตัวกันผลักดันการแก้ปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ อำเภอลงขัน ซึ่งบ้านบ่อเจ็ดลูกเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวและมีการขอร้องห้ามปรามกับกลุ่มที่ทำเครื่องมือดังกล่าว ที่เป็นคนอีกอีกชุมชนหนึ่ง อยู่ในละแวกใกล้เคียงมีจิตสำนึกเลิกไปจำนวนมาก จนในที่สุด กับส่วนที่เหลือ ต้องใช้มาตรการทางด้านกฎหมาย จับกุมผู้กระทำผิด เนื่องการกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายประมงที่ทำการประมงในเขตชายฝั่งที่กฎหมายห้ามไว้ จนในที่สุดก็สามารถแก้ปัญหาได้ จากการรวมตัวดังกล่าว แกนนำหลายคนเริ่มมีการเรียนรู้กระบวนการทำงานทางสังคมความเป็นกลุ่มยังดำเนินการต่อเนื่องมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน เพื่อช่วยเหลือกันเองในชุมชน

เมื่อปัญหาอวนลากอวนรุนยุติ ปัญหาใหม่ที่เข้ามา ในขณะที่ชุมชนเริ่มมีการตัดถนนเข้าหมู่บ้านในปี 2540 คนในพื้นที่ใกล้เคียงเริ่มเข้ามาয়ชุมชนบ่อเจ็ดลูก ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวรองจากเกาะต่างๆ ที่มีอยู่ในจังหวัดสตูล จากกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทั้งผลดีและผลเสีย ผลดี คือ ชาวประมงในพื้นที่ที่มีเรือ มีรายได้เสริมจากการพานักท่องเที่ยวไปดำน้ำ ตกปลา และแม่ค้า พ่อค้า ในช่วงเทศกาล เช่น วันปีใหม่ วันฮารีรายอ และวันสำคัญอื่นๆ ส่วนในด้านที่ส่งผลเสีย อันเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่เข้ามาใช้พื้นที่ชายทะเลพักผ่อน สิ่งที่ตาม คือ กองขยะ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เกิดการทะเลาะวิวาทจากการเมาเมาย ซึ่งเป็นปัญหาต่อชุมชนในด้านวัฒนธรรม เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม

1.2 นำศักยภาพชุมชนมาจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กลุ่มที่มีอยู่เดิม ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และหารือกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านจังหวัดสตูล และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล จึงได้นำปัญหาดังกล่าวมาร่วมกันคิดทำงานวิจัยโครงการศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก ต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทำให้เกิดรูปแบบเป็นกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ริสอร์ทชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก) ที่มีคนในชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการ เรื่อง กฎระเบียบของชุมชนห้ามนำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สามารถกระทำได้ในช่วงเทศกาลเท่านั้น) การแต่งกายที่ล่อแหลม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ปลูกป่าอนุรักษ์) มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงการนำนักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมง

ภาพที่ 4.1 เป้าหมายการท่องเที่ยวนบ้านบ่อเจ็ดลูก

ภาพที่ 4.2 ระเบียบกติกาชุมชน

สถานที่ท่องเที่ยว ชายหาดกาลิงเป็นพื้นที่ชายหาดที่สวยงาม มีทรายสีขาว สลับกับทิวสนที่ยังมองเห็นเกาะแก่งในทะเลอันดามัน เหมาะกับการมาพักผ่อนหย่อนใจและทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การว่ายน้ำ เก็บหอย และมีโบราณสถานบ่อเจ็ดลูกที่มีอายุกว่า 200 ปี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและมีตำนานกล่าวขานกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในช่วงเทศกาลต่างๆ จำนวนมาก และมีการเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ

คนในชุมชนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว จากค่าที่พัก อาหาร เรืออเนาะเที่ยว มัคคุเทศก์ จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเข้าใจถึงกฎระเบียบของชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้ปัญหาเรื่องอบายมุขภายในชุมชนลดลง

ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชาวประมงคงอยู่กับชุมชน ซึ่งทำให้ต่อมาได้มีการรวมตัวในชุมชนอื่นๆ ตามมา จึงก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน เป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสตูล

1.3 สร้างอาชีพเสริมจากแตงโม พัฒนาการปลูกผักปลอดสารพิษ

เดิมในอดีตชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกเมื่อช่วงฤดู เข้าหน้าแล้ง เป็นช่วงที่สัตว์น้ำในทะเลลดน้อย ชาวประมงส่วนใหญ่ จะทำอาชีพเสริมโดยการปลูกแตงโม ส่งขายกับตลาดในอำเภอละงู และบริเวณใกล้เคียง ต่อมาได้มีการพัฒนาจากการปลูกแตงโม มาเป็นผักทั่วไป เช่น แตงกวา ถั่วฝักยาว ฝักทอง บวบบาง ครอบคร้วปลูกเยอะ จนต้องส่งออกไปยังตลาดผักในภาคใต้ เช่น ตลาดหาดใหญ่ จ.สงขลา และ ตลาดหัวอิฐ จ.นครศรีธรรมราช แต่การปลูกผักเป็นจำนวนมาก ก็ต้องมีต้นทุนสูง จากค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย และยา ซึ่งได้รับอภิไศพลมาจากภายนอกที่มีการผลิตเพื่อขายที่ต้องใช้สารเคมี บางครั้งบางปีต้องขาดทุนจากการลงทุนในสารเคมี และเมล็ดพันธุ์

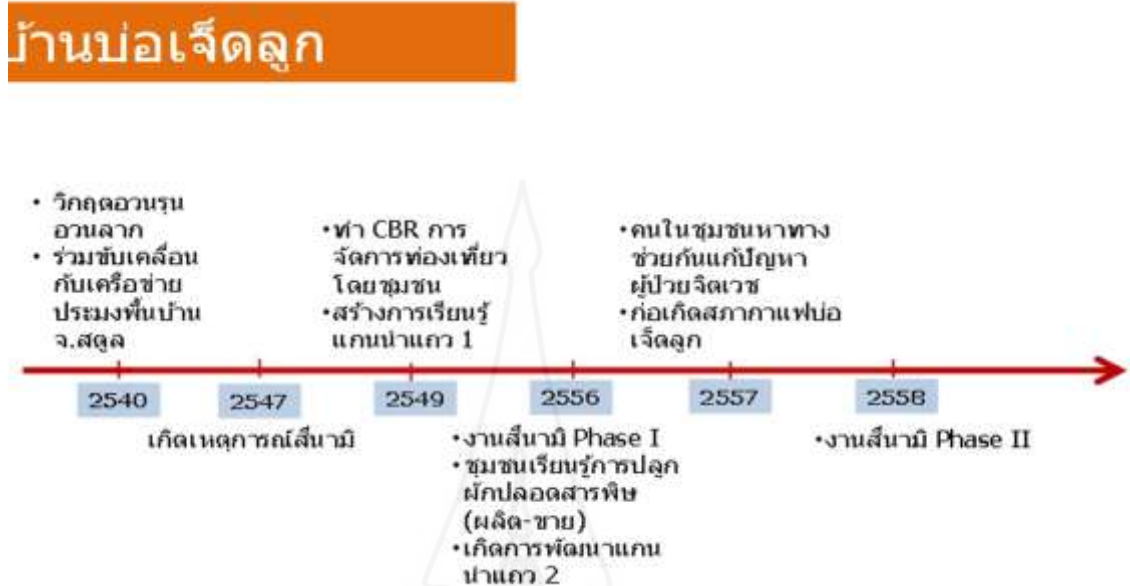
กลุ่มจัดการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ที่มีการประชุมที่มำจะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปลูกผักจากใช้สารเคมี ซ้ำอดีตดูจากภายนอก มาเป็นการปลูกผักสารพิษ พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด เพื่อความปลอดภัย และลดต้นทุนการผลิต ปีพ.ศ.2556 ชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ร่วมกับมูลนิธิสยามกัมมาจล และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล ดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาวิถีปลูกพืชปลอดสารพิษสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านบ่อเจ็ดลูก หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งทางโครงการมีการดำเนินการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกพืชอินทรีย์ โดยการผลิตปุ๋ยใช้เอง ใช้ภูมิปัญญาทดแทนสารเคมี ส่งเสริมการปลูกผักพื้นบ้าน เก็บเมล็ดพันธุ์ อนุรักษ์พันธุ์พืชท้องถิ่น และนำรูปแบบการปลูกมาสร้างเป็นโปรแกรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้การขับเคลื่อนของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.4 การเชื่อมร้อยกลุ่ม สร้างชุมชนจัดการตนเอง

จากการดำเนินงานของกลุ่มที่มีอยู่ชุมชนบ่อเจ็ดลูก มีการเชื่อมโยงการพัฒนาชุมชนจัดการเองโดยนำกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนา และจัดการปัญหาเรื่องใหม่ ให้เกิดฐานความรู้ใหม่เพื่อจัดการทั้งระบบของชุมชนจึงได้เล็งเห็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนทั้งชุมชนคือ ทีมของสภาอากาศ โดยการนำของ นายอาดี้ หลงสมัน (ผู้ใหญ่บ้านบ่อเจ็ดลูก) และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทั้ง 3 ฝ่าย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) เจ้าหน้าที่ รพ.สต.บ่อเจ็ดลูก ต่อมาสภาอากาศได้มีกลุ่มเข้ามาเพิ่มประกอบไปด้วยแกนนำของกลุ่มองค์กรในชุมชนที่มานั่งพูดคุยร่วมกัน แก้ปัญหา หรือพัฒนาในแต่ละประเด็น

จากแกนนำของกลุ่มองค์กรในชุมชน (19 กลุ่ม) สภาอากาศจัดตั้งขึ้นโดย มีการประชุมรวมกลุ่มกันที่ รพ.สต.บ้านบ่อเจ็ดลูก ทุกวันที่ 19 ของเดือน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานมีการเสนอปัญหาให้ที่กลุ่ม และช่วยกันแก้ไข และหาแนวทางออกกันในที่ประชุม ร่วมกันปรึกษาหารือ ปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือผู้ป่วยทางจิต แก้ไขปัญหาภัยแล้ง และปัญหาน้ำท่วมขัง เวทีประชาคม เวทีเตรียมพร้อมงาน กิจกรรมต่างๆในชุมชน มียุทธศาสตร์ 6 ด้าน ขับขับเคลื่อนการพัฒนาโดยกลุ่มในชุมชน ที่มีอยู่เป็นผู้ดำเนินงาน มีสภาอากาศ เป็นจุดเชื่อมร้อย แลกเปลี่ยน สื่อสาร

1.5 สรุป Time Line การพัฒนาชุมชนบ่อเจ็ดลูก

ภาพที่ 4.3 แสดง Time Line การพัฒนาชุมชนบ่อเจ็ดลูก

จากภาพที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า ชุมชนบ่อเจ็ด มีกระบวนการ การพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง มาอย่างต่อเนื่อง การทำงานสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ถึงกระบวนการการแก้ปัญหา ที่หน่วยงานภายนอกเข้ามาสนับสนุน ส่งผลต่อ การพัฒนาเยาวชนที่นำองค์ความรู้ ประสบการณ์การทำงานมา นำเรื่องราวของตนเองที่ต้องการสืบต่อให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เหมือนกับตัวเองที่ทำงานมาอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาชุมชน

2. การพัฒนาเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก

แม้ว่าการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยคนในชุมชน มีทุนทางสังคมของชุมชนบ่อเจ็ดลูก ที่พยายามรักษาดูแล เมื่อมีสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยใหม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปสภาพของชุมชนที่เริ่มมีการพัฒนาจากภายนอก จากหน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้เกิดรายได้และรวมทั้งด้านอื่นๆ ที่ทันสมัยมากขึ้นวิถีชีวิตของชุมชนก็มีการปรับตัวอย่างสม่ำเสมอส่งผลต่อระบบความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไปในทุกระดับ ระดับครัวเรือน ระดับชุมชนด้วยเช่นกันและรวมทั้งระบบการจัดการเยาวชนที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

สถานการณ์ด้านเยาวชนของบ้านบ่อเจ็ดลูกตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล การขับรถ ซึ่ง การกินน้ำกระเทียม เล่นโซเชียล และนิยมความสนุกสนาน ไม่สนใจการเรียนรู้ในครัวเรือน และการปฏิบัติทางด้านศาสนา ไม่สนใจคำสั่งสอนของพ่อแม่ หรือกิจกรรมอื่นๆในชุมชน การใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัวมีน้อย มักมีเรื่องขัดแย้งในครอบครัว ไม่เข้าใจกัน และบางครอบครัวเมื่อมีเรื่องในด้านยาเสพติดมาเกี่ยวข้อง พ่อแม่มักเกิดความทุกข์ใจ

บางครอบครัวต้องใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งผลที่เกิดขึ้นทำให้เยาวชนห่างไกลและไม่ยอมรับครอบครัว รวมทั้งกิจกรรมทางด้านศาสนา เป็นสถานการณ์ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อครัวเรือนและชุมชน ซึ่งได้มีการพูดคุยปรับทุกข์กันในเวทีชุมชน กลุ่ม อย่างสม่ำเสมอ แต่ดูเหมือนจะมีสถานการณ์ด้านเยาวชนเพิ่มขึ้นทุกปี จนบางครั้งมองเป็นเรื่องปกติเมื่อเกิดเหตุการณ์เยาวชนต้องถูกเจ้าหน้าที่ค้นตัวและถ้ามีความเสี่ยงก็ต้องไปสถานีตำรวจ จนเกิดความเดือดร้อนในครัวเรือน

2.1 สถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในชุมชน

ภาพที่ 4.4 วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเยาวชน

เมื่อวิเคราะห์การทำงานเยาวชนที่ผ่านมา โดยมองอย่างเป็นระบบของการดำเนินงานใช้ภูเขาน้ำแข็ง ตามแนวทาง ปิยนารถ ประยูร ได้กล่าวใน จากแนวคิดกระบวนการระบบ เป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นกระบวนการ (Systemic thinking is a process thinking) มีดังนี้

2.1.1 ชั้นปรากฏการณ์ คือ ปัญหาเยาวชนที่เป็นอยู่ ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ช่วยเหลือครอบครัว มั่วสุมยาเสพติด ไม่รับผิดชอบ ไม่รับฟังการพูดคุยกับพ่อแม่ ครู ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดกระทำได้เพียงแค่การว่ากล่าวตักเตือน และนอนเด็กคนในชาติที่เจอหน้ากัน

2.1.2 แนวโน้ม คือ ความรุนแรงปัญหาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ มีการนำมาตรฐานทางกฎหมาย มาดูงานกับเยาวชน นำเยาวชนไปเข้าค่ายยาเสพติด ที่ดำเนินการโดย ฝ่ายปกครอง ในส่วนของศาสนานำเด็ก และเยาวชนไปอบรมจริยธรรม ส่วนในโรงเรียนก็มี การเพิ่มเนื้อหาสาระ เรื่องยาเสพติด เลิกการอบรม เรื่องยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เด็กหลุดจากระบบโรงเรียน ออกจากโรงเรียนกลางคืน

2.1.3 โครงสร้าง คือ มีกำหนด รูปแบบการจัดการปัญหาเยาวชนที่ใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มแข็งขึ้น มีการตรวจจับ แนะนำเด็กเข้าสู่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เห็น สถานพินิจ เด็ก และเยาวชน มีกระบวนการการกวาดล้างยาเสพติดในพื้นที่ชุมชน เช่น ตัดต้นกระท่อมในพื้นที่ทุกชุมชนทุก

หมู่บ้าน มีมาตรการการจัดเวรยามตรวจในพื้นที่ และมีข้อตกลงห้ามผู้นำใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันผู้ต้องหา เมื่อเกิดคดียาเสพติด

2.1.4 ชั้นวิธีคิด คือ การดำเนินงานที่ผ่านมาขาดขาดการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ที่ต้องการ อบรมบ่มนิสัยให้กับเด็ก กับตัวเด็กและเยาวชนเอง การทำงานที่ขาดการ ประสานความร่วมมือ และพูดคุยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมองให้เป็นระบบ ที่ผ่านมาใช้รูปแบบ ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างมีหน้าที่ ซึ่งเป็นชุดความเชื่อว่า “ทำไมคนไม่ทำหน้าที่ ทำไมครูไม่สอน ทำไมตำรวจไม่จับ ทำไมผู้นำในหมู่บ้านไม่ทำงาน” รูปแบบการทำงานยังเป็นการอบรมสั่งสอนตักเตือนแบบเดิมๆ ที่ไม่ใช่กระบวนการ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ หรือเรียกว่า Active Learning ที่ต้องมีกระบวนการเรียนรู้และมีพี่เลี้ยงหรือโค้ชเป็นผู้สร้างการเรียนรู้ โดยหน่วยงาน ที่มีหน้าที่ตามฟังก์ชันให้การสนับสนุน ไปยังกลุ่ม เดี่ยวพี่เลี้ยง

2.2 กระบวนการขัดเกลาเยาวชน

ภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนดังกล่าว ในช่วงปี 2558 แกนนำกลุ่มผู้นำชุมชน เห็นสถานการณ์เยาวชนส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตตามกระแสนิยมดังกล่าวข้างต้น เริ่มวิตกกังวลและเมื่อมีการ แลกเปลี่ยน เห็นสถานการณ์ที่มีผลต่อเยาวชน เช่น ยาเสพติด การขับขี่รถซิ่งและการสูบบุหรี่ในด้านอื่นๆ ถือว่าเป็นสิ่งที่จะต้องนำมาสู่กระบวนการมองปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งเยาวชนที่อายุต่ำสุดนั้นบางคนยังไม่จบการศึกษาในระดับมัธยมตอนต้น ซึ่งแกนนำหลักในการมองหาและทบทวนการแก้ไขปัญหาเยาวชนนั้นมีฐานงานวิจัยในเรื่องการจัดการทรัพยากรชุมชน

ความเป็นมาของโค้ชชุมชนหรือพี่เลี้ยง เกิดจากฐานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยหรือ สกว.ตั้งแต่ปี 2550 กระบวนการทำการวิจัยโดยใช้ โจทย์เป็นฐานพัฒนาชุมชน ทำให้ได้คนทำงานในพื้นที่ที่พัฒนาตัวเองและเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน มีการกำหนดในการทำงานที่เน้นในด้านการสร้างให้เกิดแกนนำ และคณะทำงานที่สำคัญเกิดการเรียนรู้คือ 1. นายยูหนา หลงสมัน 2. นายทวีศักดิ์ หวังสบู 3. นายจำปา มั่งกะลู 4. นายเต็มศักดิ์ มรมาศ 5. นายชฎาพร แดหวัน เป็นนักวิจัยที่ผ่านการทำงานวิจัย มีกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ใช้ข้อมูลที่ผ่านการศึกษามาวิเคราะห์หาทางออก ด้วยการทำงานเป็นทีม ที่เป็นทักษะ เครื่องมือของนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2.2.1 คนในชุมชน แกนนำ ผู้นำธรรมชาติ เปลี่ยนตัวเองมาเป็น “โค้ชชุมชน”

แกนนำกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งมีหลายคน แต่มีแกนนำหลักๆนายยูหนา หลงสมัน นายเต็มศักดิ์ มรมาศ โดยทั้ง ผู้ริเริ่มงานกลุ่มเยาวชน จากการที่เด็กเยาวชนมักเป็นที่ไม่ได้รับความสนใจและมีการตั้งชื่อเพื่อท้าทายผู้ใหญ่อย่างชัดเจนตั้งชื่อฉายาของตัวเองว่า “จ้าวแห่งน้ำกระท่อม” King of Natom มีแกนนำเป็นผู้บอกกล่าวชื่อกลุ่มอย่างมั่นใจในสิ่งที่ตัวเองอยากจะประกาศและไม่ได้สนใจว่าใครจะคิดอะไร เมื่อเด็กพูดอย่างมั่นใจ แต่การรับรู้เขาทั้งสองเป็นคำพูดที่น่าหดหู่เหลือเกิน และเป็นโจทย์สำคัญที่มีการปรึกษาหารือของแกนนำกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก

“เราสองคน เกิดและเติบโตในชุมชนมาตั้งแต่เด็ก เกิดและเล่าเรียนกัน จนมาประกอบอาชีพในชุมชนทางด้านทะเล เป็นชาวประมง ในช่วงที่เรายังเป็นเด็ก วิถีชีวิตของเราผูกพันกันกับครอบครัว ชุมชน ออกทะเลกับปะ (พ่อ) ช่วยมะ (แม่) เลี้ยงเป็ดและไก่ งานซ่อมอวนหรือทั่วไป เป็นสิ่งที่เราได้รับการอบรมมา และปฏิบัติตามหลักศาสนา พอมาดูแลเด็กปัจจุบัน ทำให้เกิดความกังวล เด็กไม่สนใจอะไร นอกจากมีการมั่วสุมกัน จนพ่อแม่ น้ำตาตก ทุกข์กัน เราเลยคิดว่าต้องหันกลับมาให้เยาวชนต้องมีความเข้ม

แข็งและรอดพ้นจากภาวะที่เป็นอยู่ จึงคิดหาช่องทางให้สร้างกิจกรรมให้เขาได้เข้ามาเรียนรู้ “(นายยูหนา หลงสมัน แกนนำการท่องเที่ยวยุวมชน)

2.2.2 สร้างความสัมพันธ์ที่ดี คือ “จุดเริ่มต้น” ของโค้ช

จึงเป็นการเริ่มต้นของแกนนำกลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวในปี 2549 เริ่มจากจุดที่ต้องเข้าหาเด็กกลุ่มนี้ให้ได้ก่อน จากการทำให้เขารู้สึกไว้วางใจ กับใคร เพราะประสบการณ์เรื่องเล่าจากเด็กเล่าว่าผู้ใหญ่มีแต่คำสอน คำตำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เขารับมาโดยตลอดจนไม่กล้าเข้าไปใกล้กลุ่มคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน การเข้าหากกลุ่มเด็กเยาวชนในทุกสถานการณ์ เช่น การเริ่มพูดคุยซักถาม เรื่องประจำวัน จะไปไหน จากคนที่รู้สึกคุ้นเคยก่อน แล้วค่อยเจ้ากลุ่มเยาวชน โดยคนที่คุ้นเคย คำพูดตอนแรกเพื่อต้องการไม่ให้ค่อยรู้สึกไม่ไว้วางใจ ว่าเรากำลังตรวจสอบ

ยกตัวอย่างคำถาม คือ จะไปไหนต้องเป็นคำถามที่เขา รู้สึกปลอดภัย สามารถตอบคำถามได้เลยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ (เมื่อเจอระหว่างทาง) ทุกครั้งที่เจอ ต้องพยายามกล่าวทักทาย ไม่ใช่เข้าหาเลย ในคราวที่เจอครั้งต่อไปก็ทักทายไปเรื่องราวเรื่องชวนคุยตลอด จากตัวบุคคล ต่อไปยังเพื่อน และกลุ่มของเพื่อน สิ่งเป็นขั้นตอนแรก

ความรู้สึกในช่วงเริ่มต้นของกลุ่มเด็ก คือ เหมือนคนรู้จักทั่วไป เป็นคนในหมู่บ้านที่พูดคุย ผู้ใหญ่หยอกล้อเด็ก พอหลายครั้งเข้า เรา รู้สึกสบายใจกับบุคคลคนนี้นี่มาก ซึ่งต่างจากทั่วไป เข้ารู้สึกได้ ถึงสายตา ที่กำลังตั้งคำถามกับพวกเขา รู้ตัวเองไม่ปลอดภัยที่จะอยู่ใกล้ เมื่อสบายใจการพูดคุยก็นำไปสู่การสนทนาที่ลึกลับเรื่อยๆ เช่นการเรียนปัจจุบัน งานที่ทำตอนนี้ กิจกรรมกำลังทำกลุ่มเพื่อน แต่ก็บอกไม่หมด ในส่วนที่เป็นทางลบ แต่การรู้จักของพี่เลี้ยงเริ่มมากขึ้นกับเด็กกลุ่มนี้ จากรายบุคคลกลายเป็นสามารถพูดคุยได้ทั้งกลุ่ม

2.2.3 ชวนทำกิจกรรมในกลุ่มการท่องเที่ยว ผ่านการเล่าเรื่อง

แกนนำที่เลี้ยงชุมชนมีเล่าเรื่องราวของชุมชน การท่องเที่ยวเกี่ยวกับกำลังดำเนินการอยู่ การจัดการทรัพยากร ทั้งป่าชายเลน และทะเล เมื่อเด็กเริ่มฟัง ก็เริ่มใส่เรื่องที่เป็นเนื้อหาที่เป็นทางการมากขึ้น สังเกตได้จากเมื่อก่อนไม่สนใจ แต่กลับมาเริ่มรับฟัง สนุกกับแกนนำ มีการพูดคุยอย่างสม่ำเสมอ คุณยูหนา หลงสมัน คุณเติมศักดิ์ มารมาศ เริ่มที่จะชักชวนเด็กทำกิจกรรม เริ่มต้นจากชวนเด็กไปพัฒนาสถานที่แหล่งท่องเที่ยว

เพื่อให้เกิดความรักและห่วงใยในชุมชนตัวเอง รักบ้านเกิดและมองเห็นคุณค่าในสิ่งที่ใกล้ตัวสำคัญ ในกระบวนการนี้แกนนำหรือโค้ชชุมชนคิดว่าเป็นส่วนสำคัญ จึงได้มีการออกแบบการทำกิจกรรมที่เรียกว่า “แผนที่เดินดิน” ที่ต้องการให้มีกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่บ่อเจ็ดลูก

การศึกษา” โบราณสถานบ่อเจ็ดลูก” ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และมีประวัติศาสตร์ของชุมชนบ่อเจ็ดลูก โดยกิจกรรม คือ การกวาดขยะใบไม้ และตกแต่งสถานที่โดยทั่วไป ระหว่างการทำกิจกรรมได้บอกเล่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และเชื่อมโยงเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเด็กเยาวชนได้รับฟัง ซึ่งบางคนมีการพูดคุยซักถามแลกเปลี่ยน และหลายคนเป็นการรับฟังเมื่อแล้วเสร็จกิจกรรมก็แยกย้ายกันไป ซึ่งระหว่างนั้นทีมบึงยูหนา และแกนนำได้บอกเล่ากิจกรรมที่ดำเนินร่วมกันระหว่างเขา และเด็กเยาวชน กับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม (ผู้นำศาสนาอิสลามในชุมชน) เพื่อทำความเข้าใจ และต้องการเปิดมุมมองใหม่กับผู้นำ และผู้พบเห็น ที่แตกต่างจากที่เขาเคยเห็นมาเกี่ยวกับพฤติกรรมในด้านลบของเยาวชน

“กิจกรรมที่เยาวชนมาช่วยกันทำความสะอาดโบราณสถานของเรามีมานาน ทำให้เกิดรู้สึกดีใจ และตื่นตัว ไม่นึกว่าจะมีการเอาใจใส่จากเยาวชนที่เราคิดว่า เขาไม่เห็นคุณค่า พอเราเล่าเรื่องเขาก็สนใจ ในช่วงอายุเรา ก็อยากให้เยาวชนสืบต่อในการดูแล

รวมทั้งการศึกษาและช่วยกันพัฒนาภูมิทัศน์ (ศาสนสถานของชาวมุสลิม) การถางต้นไม้ และเก็บกวาดไปไม้ การเก็บขยะบริเวณชายหาด ในช่วงหลังในช่วงก่อนทำกิจกรรมมีการพูดคุยเพื่อเตรียมจัดชวนเพื่อนในกลุ่ม และการเตรียมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม มีการมอบหมายหน้าที่แต่ละคนรับผิดชอบ สนับสนุนงบประมาณค่าน้ำขนม ค่าน้ำ ในการทำกิจกรรมทุกครั้ง และช่วงที่ไม่มีเด็กที่มียูหนาได้ทำงานกับผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเชิญเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็ก เป็นจุดก่อเกิดการพูดคุยระหว่างผู้ใหญ่ และเด็ก มีความสัมพันธ์ และมีทัศนคติที่ดีขึ้นจากที่เป็นอยู่ ในส่วนของเด็กเยาวชน ถ้าที่ที่จะพูดคุย มีประเด็นหรือราวในกายมากขึ้น เป็นการลดช่องว่างให้แคบลงระหว่างกัน

หลังจากการทำกิจกรรม ทีมมียูหนาได้ซักถามความคิดเห็นกับเด็กเยาวชนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม เขามองอย่างไร บางคนสามารถแสดงความคิดเห็น บางคนยังไม่พูด แต่เป็นการรับฟังแบบเงียบ จากที่ไม่สนใจ หรือไม่ฟัง เมื่อทำกิจกรรมหลายครั้งเข้า จำนวนเด็กเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการชักชวนของเยาวชนกันเองในขณะเริ่มต้นมีจำนวนไม่ถึง 10 มาช่วงหลังจำนวนเพิ่มขึ้น ถึง 15 คน ด้วยสาเหตุมีรุ่นน้องเยาวชนที่เริ่มเข้ามาด้วย

2.2.4 สร้างความต่อเนื่องของกิจกรรม เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม

จากที่กลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูกมีเป้าหมาย เพื่อที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม การสร้างการเรียนรู้กับคนในชุมชนและนอกชุมชน การขับเคลื่อนการพัฒนาโดยรวม และการสร้างรายได้เสริม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้เป้าหมายดังกล่าว มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการกับเด็ก เยาวชนในหมู่บ้านเพื่อต้องการสืบทอดสิ่งดีๆ ที่ชุมชนมี และใช้กระบวนการทำงานที่ชุมชนทำเป็นพื้นที่การเรียนรู้สำหรับเยาวชน

กลุ่มได้ร่วมมือกับทางโรงเรียนโดยการชวนเด็กนักเรียนในโรงเรียนทั้งโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก และโรงเรียนตาติกา (โรงเรียนสอนศาสนาของชุมชน ที่เปิดเรียนทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์) มาทำกิจกรรมการปลูกป่า เรียนรู้เรื่องทรัพยากร และประวัติชุมชนผ่านการทำกิจกรรมตามวาระและโอกาส

โรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูกที่ร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูล ที่มีการดำเนินงานให้เด็กในพื้นที่ได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย กลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และปีที่ 6 ได้จัดทำโครงการวิจัยการดูแลรักษาความสะอาด ความสวยงามบริเวณโบราณสถานบ่อเจ็ดลูก การพัฒนา ดูแลรักษาความสะอาดโบราณสถานบ้านบ่อเจ็ดลูก ทางโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูกจึงได้ประสานเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน อสม. กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มเรือนำเที่ยว กลุ่มร้านค้า เยาวชน รวมทั้งเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก มาปรึกษาหารือ และตั้งคณะกรรมการเพื่อไปจัดการดูแลรักษา โดยได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาโบราณสถานเดือนละครั้ง ให้เป็นวันศุกร์แรกของเดือนเวลา 08.00น.-12.00น. ซึ่งก่อนที่จะมาทำกิจกรรมนี้เกิดจากทางโรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก และคณะครูได้ให้นักเรียนบอกความเป็นมาของโครงการวิจัยการดูแลรักษาความสะอาด และความสวยงามบริเวณโบราณสถานบ่อเจ็ดลูก เนื่องจากโบราณสถานบ่อเจ็ดลูกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่การบูรณะใหม่ แต่ขาดการดูแลรักษาความสะอาด ไม่มีการจัดการอย่างต่อเนื่อง ขาดกฎระเบียบที่เด็ดขาด ส่งผลให้เป็นแหล่งมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น ทางโรงเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยนี้ขึ้นมา เพื่อเป็น

ผลประโยชน์ต่อชุมชน และยังได้ประสานเพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มต่างๆในชุมชนให้ช่วยกันดูแล โบราณสถานดังที่กล่าวมา

2.2.5 จัดตั้งกลุ่มเยาวชน เป็นเจ้าภาพงานอย่างเป็นทางการ

จากการชวนมาพูดคุยชวนเด็กเยาวชนมาทำกิจกรรมสาธารณะ การเก็บขยะ การปลูกป่า การฟื้นฟูป่าชายเลนที่มีอยู่รอบหมู่บ้าน “ เป็นข้อเสนอของทีมนักอนุรักษ์ เพื่อเป้าหมายการทำกิจกรรมของชุมชน อย่างต่อเนื่อง ในเบื้องต้นไม่มีความมั่นใจในการก่อตั้งกลุ่ม แต่ด้วยความกระตือรือร้นและขยันขันแข็งของอาสาสมัคร ก่อตั้งกลุ่ม เนื่องจากมีความเชื่อในตัวที่บึงยูหนา ที่คอยให้คำแนะนำ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน และกิจกรรมการของกลุ่ม ใช้ชื่อกลุ่ม “เยาวชนคนชายเลน” ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการจัดการ ฟื้นฟูป่าชายเลน เช่น การปลูกป่า การอนุรักษ์ มีกิจกรรมการเพาะชำกล้าไม้เพื่อปลูกป่า ซึ่งในขณะนั้น ทางกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีกลุ่มนักท่องเที่ยว และทำกิจกรรมปลูกป่าอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงกิจกรรมการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล และการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่

เป็นการออกแบบการทำงานให้เยาวชนทำร่วมกับกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งตอนนั้นสถานที่พูดคุยซึ่งปรับเปลี่ยนสถานที่ที่เด็กเคยอยู่ รวมกันมาใช้ รีสอร์ทชุมชน ซึ่งเมื่อก่อนไม่กล้ามา ไม่กล้าเข้า เพราะกลัวสายตา กลัวการสอน หรือการบอกกล่าวที่เคยได้ยิน แต่การมารอบนี้คำพูดหรือสายตาของผู้ใหญ่เปลี่ยนไป รู้สึกปลอดภัยในการมานั่งพูดคุยกัน

2.2.6 ประสานงาน...หนุนให้เด็กเดิน

กลุ่มท่องเที่ยวจึงได้พูดคุยกับกลุ่มเยาวชนในการขับเคลื่อนชุมชน จึงให้เยาวชนรวบรวมรายชื่อของเยาวชนในชุมชนเพื่อจัดตั้งกลุ่ม เพื่อรับโครงการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคัดเลือกจากชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นร่วมกันเขียนโครงการในปี 2552 โดยมีพี่เลี้ยงจากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน คอยช่วยทีมเยาวชน และได้คัดเลือกทีมเยาวชน 2 คน เพื่อไปร่วมอบรมการทำโครงการ และเสนอโครงการที่เยาวชนอยากทำ โดยอยู่ภายใต้โครงการสานพลังเยาวชน สร้างสุขภาวะชุมชนร่วมลดโลกร้อน โดยทีมได้จัดทำโครงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ฟื้นฟูทรัพยากร ด้านภัยโลกร้อน สืบหาคู่มือปัญหา พัฒนาบ่อเจ็ดลูก เริ่มแรกของการทำโครงการ มีคณะทำงาน 13 คน และมีเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมอีกประมาณ 20 คน การทำกิจกรรมหลักของโครงการ คือ เริ่มต้นจาก สนับสนุนจากโครงการพัฒนาเยาวชนเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดำเนินการโดยสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

2.2.7 เรียนรู้ผ่านการศึกษาร่วมกันของดีในชุมชน”ต้นจาก”

การศึกษานิวทริเอนซ์ที่เกี่ยวกับประโยชน์ของต้นจากที่ถือเป็นการเรียนรู้ผ่านงานชุมชน ต้นจาก เป็นพืชที่อยู่ริมทะเลในป่าชายเลนในชุมชนใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ ในอดีตจะมีการนำเอามาทำเย็บเป็นแผงหรือชาวบ้านเรียกว่า ตับ ขนาดเท่ากระเบื้องมุงหลังคา ถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกบ้านต้องทำได้ในอดีต รวมทั้งการเรียนรู้ส่วนต่างๆจาก ต้นจาก จึงเป็นการเริ่มต้นกิจกรรมเย็บจากมุงหลังคา ขนมาจาก ทำเสวียง หม้อจากก้านจาก และการทำน้ำตาล โดยศึกษาจากผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้ในชุมชน ให้มาช่วยสอน และสืบหาคู่มือปัญหาที่กำลังสูญหาย

นอกจากนั้นทีมพี่เลี้ยงกลุ่มจัดการท่องเที่ยวชุมชน ยังได้ร่วมกันคิดกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่ ที่ผ่านแกนนำเด็กที่เริ่มจำนวนมากขึ้น จากเดิมที่เด็กเข้า

มาร่วมไม่ถึง 10 คน จนเริ่มมีเยาวชนสนใจ จำนวนเกือบ 20 คนในพื้นที่และเริ่มมีชาวบ้านให้ความสนใจ และเข้ามาร่วมมือในการทำกิจกรรมในชุมชนของเด็ก

ในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรในบ้าน คือ การสำรวจพื้นที่ปลูกจาก เตรียมพื้นที่ และหาพันธุ์ต้นจาก เพื่อปลูกต้นจากจำนวน 800 ต้น ในต้นฤดูฝน 2553 โดยมีการชักชวนเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 100 คน ในกิจกรรมดังกล่าว คือ การปลูก การจัดกิจกรรมฟื้นฟูป่าจากที่จัดขึ้นโดยเยาวชน ทีมเยาวชนให้คิดวางแผนกิจกรรม แบ่งภารกิจ และลงมือดำเนินการ ต้องประสานผู้นำหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อีหม่าม (ผู้นำศาสนา) ครูโรงเรียน กำนัน นายอำเภอ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรม เยาวชนต้องร่างหนังสือเชิญเข้าร่วมกิจกรรม และออกเดินทางประสานงานด้วยตัวเอง เมื่อถึงวันทำกิจกรรม ต้องกล่าวรายงาน สรุปการดำเนินงานที่ผ่านมา เป็นการสร้างความภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก จากที่ไม่ค่อยให้ความสนใจ มองข้าม กลับกลายเป็นผู้ดำเนินการ และหลังจากการดำเนินงานสรุปงานเพื่อดำเนินงานกิจกรรม มีข้อสรุป หลังจากการปลูกมีการดูแลต่อโดยเยาวชนได้ช่วยกันดูแลต้นจากที่ปลูกไว้ คอยซ่อมแซม และมีทีมพ่อแม่หรือแกนนำคอยให้กำลังใจ และช่วยกันดูแล คอยให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ

2.2.8 สื่อสารการทำงานระหว่างทาง และได้รับโอกาสต่อเนื่อง

ระหว่างการทำงานหากกลุ่มจัดการท่องเที่ยว ได้นำเรื่องของเด็กเยาวชน สื่อสารเล่าเรื่องในเวทีต่างๆ ในชุมชน นำเสนอกับกลุ่มที่มาดูงานกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยชวนแกนนำไปนำเสนองานภายใต้บทบาทของเยาวชน นำเสนอผลงานในระดับเมืองด้านส่งเสริมเยาวชน เยาวชนพอเจ็ดลูก ได้รับรางวัล การท่องเที่ยวเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนดีเด่น โดยได้รับโล่จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้รับการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการเลี้ยงปูดำในป่าชายเลนจาก โรงพยาบาลละงู โครงการธนาคารปูม้าจากธนาคารออมสิน และองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำเชิญเข้าร่วมกิจกรรมเยาวชน

2.2.9 มาสู่การเปลี่ยนแปลงตัวเอง และเปลี่ยนมุมมองของกันและกัน

เป็นสิ่งที่เยาวชนต้องดำเนินการเองโดยมาที่เลี้ยงที่เป็นแกนนำชุมชนให้คำแนะนำ ให้แนวคิด เรื่องงาน เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เปรียบเสมือนโค้ชคนในชุมชนที่อยากจะเห็น เยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองปรับพฤติกรรมและเข้ามาร่วมทำงานสร้างสรรค์ในชุมชน ประชุมปรึกษาหารือในช่วงกลางคืน กลางวันทำกิจกรรม กิจกรรมที่ทำผ่านการปลูกต้นจากกิจกรรมเป็นการประตูตัวเองออกสู่สังคม มีเยาวชนเข้ามาเสนอตัวเข้าร่วมกิจกรรม “เราอยู่ในวงของเรา แต่เมื่อเริ่มเปิดตัวเองสู่สังคม ทำให้ต้องปีบตัวเองลด ละพฤติกรรมด้านลบ การทำบทบาททำหน้าที่ประสานงานทำความเข้าใจ ต้องไปเจอคนที่ผู้นำสาธารณะ เช่น คณะกรรมการมัสยิด ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพื่อขอข้อมูล ค่าปรึกษาหารือ ต้องเข้าหาเขาถึงตัว มีคนให้กำลังใจ เกิดความเชื่อถือเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กับคนในชุมชน

“มีสายตาจ้องมองเราทุกสายตา ช่องว่างกิจกรรมเยาวชนน้อยลง ทำให้ชุมชนทางชุมชนเล็งเห็นความสำคัญของเยาวชน ในการขับเคลื่อนชุมชน ซึ่งจากที่ผ่านมา เยาวชนทีมนี้มักถูกมองในด้านลบจากคนในชุมชน จึงทำให้เป็นแรงกระตุ้นจากการที่มองด้านลบมาตลอด จึงส่งผลให้เยาวชนต้องเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อขับไล่ซึ่ง มั่วสุมสิ่งเสพติด และเที่ยวเตร่ไปวันๆ โดยไม่เกิดประโยชน์ แถมยังสร้างปัญหาให้กับชุมชนด้วย (นายเต็มศักดิ์ มรมาศ แกนนำการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน)

การเปลี่ยนแปลงของเยาวชนทำให้ ชุมชนเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมที่เคยได้ทำผ่านมา คือการปลูกป่าร่วมกับนักศึกษาที่มาทำกิจกรรมในชุมชน เป็นมักคุเทศน์ และเข้าร่วมงานต่างๆของทั้งภายในชุมชนและของภาครัฐ เช่น การเข้าร่วมพัฒนาแผนงานเยาวชน จังหวัดสตูล จึงทำให้กลุ่มเยาวชนได้เป็นแกนนำ ให้กับเยาวชนในตำบลปากน้ำ และยังมีหนึ่งในทีมเยาวชนได้รับคัดเลือกให้เป็น ประธานสภาเยาวชนตำบลปากน้ำ ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น และเมื่อชุมชนหรือหน่วยงาน มีกิจกรรมก็ได้เชิญกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมตลอดมา จากการทำงานของกลุ่มเยาวชนที่ได้ร่วมกับชุมชน

ต่อมาทำให้กลุ่มเยาวชนมีทักษะในการทำงาน ประสบการณ์ และ คนทำงานที่เหมาะสมกับงานแต่ละด้าน ส่งผลให้ทีมมีความเข้มแข็งมีการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง คือ การจัดทำธนาคารปูม้า เพื่อเพาะเลี้ยงปูม้าที่มีไข่นอกกระดองที่พี่น้องชาวประมงในหมู่บ้านจับได้มาฝากไว้ที่ธนาคาร นำไข่ที่ได้ไปเพาะเลี้ยง และปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ เป็นกิจกรรมของเยาวชน ซึ่งในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมาได้เยี่ยมชมกิจกรรม เยาวชนต้องมีการนำเสนอข้อมูลกับผู้ที่มาเที่ยว หรือเรียนรู้ ทำให้เกิดทักษะการนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทีมเยาวชนจึงเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ได้เล่าแค่กิจกรรมที่ทำ แต่เป็นการเล่าที่มาของของกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงตัวเอง ซึ่งได้รับความสนใจ

3. ประเด็นการเรียนรู้การขัดเกลาทางสังคม

3.1 เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ (โดยนายยุทธนา หลงสมัน)

บ่อเจ็ดลูก ชื่อนี้ชวนสงสัย...ถามต่อว่า...ทำไมต้องชื่อนี้...มีความเป็นมาอย่างไร เกิดจินตนาการต่างๆ นานา.อดีตอันยาวนานยังมีชาวเลตีนแดงเผ่ามอแกนซึ่งอาศัยไม่ค้อยเป็นหลักแหล่งได้เดินทางมา ณ ที่เกาะหนึ่งซึ่งเป็นเกาะเล็กๆอยู่ทางตอนใต้ของทะเลอันดามัน และได้เดินทางน้ำตีม จนเกิดเป็นตำนานเจ็ดบ่อขึ้นมา แต่จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่ามีสามตำนานด้วยกันที่ไม่สามารถยืนยันได้ว่าเรื่องไหนคือเรื่องที่ถูกต้องที่สุดและเรื่องใดไม่เป็นความจริง

ชาวเลเมื่อเดินทางน้ำตีมจนมาพบบ่อน้ำผุดมาจากใต้ดินจำนวน 7 บ่อด้วยกัน บ่อแรกใหญ่หน่อยเรียกกันว่าบ่อพ่อ ที่เหลือก็เป็นบ่อแม่และบ่อลูก ขนาดลดหลั่นกันไป เชื่อกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ขอหรือกล่าวอะไรไว้ก็ได้ตั้งใจ มีการร้องรำทำเพลงบ้าง นำไก่ขามาเชือดบ้างเพื่อแก้บน

อีกนัยหนึ่งก็ว่าเมื่อชาวเลต้องการน้ำก็ได้ทำการขุดบ่อน้ำขึ้นมา 1 บ่อ ใช้มาตลอดจนกระทั่งมีลูกจำนวน 6 คน จำนวนคนในครอบครัวเพิ่มขึ้นจึงใช้กันไม่พอเกิดมีปากเสียงกัน พ่อก็เรียกลูกมาปรึกษาหารือจนมีข้อสรุปว่าให้แต่ละคนขุดบ่อมาคนละบ่อ ขุดใกล้ๆกับพ่อนี้แหละ จาก 1 บ่อ ก็เป็น 7 บ่อ

ยังมีอีกตำนานที่บอกว่าชาวเลเมื่อได้รอนแรมมาพักที่เกาะแห่งนี้ก็ได้ตั้งรกรากที่นี่ และได้ขุดบ่อน้ำเพื่อใช้กัน บ่อแรกที่ขุดพบว่าน้ำเค็มใช้ไม่ได้ก็ขุดต่ออีกก็เค็มอีก จนขุดมาจนถึงบ่อที่ 7 ปรากฏว่าน้ำจืด จึงได้ใช้กันเรื่อยมา

ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองมีชายคนหนึ่งเดิมเป็นคนในพื้นที่บ้านตะโกละไสชื่อนายอับดุลรอหมาน ปากบารา มีอาชีพทำการค้ากับรัฐปีนังสินค้าก็มี แป้ง สบู่ น้ำตาล ได้เข้ามาอาศัยที่แห่งนี้ด้วยเป็นคนที่มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามก็เป็นผู้บุกเบิกสร้างมัสยิดขึ้นมาและได้สอนให้กับชาวเลที่อาศัยอยู่

ก่อนด้วย และดูแลความสงบของที่นี่ อยู่มาระยะหนึ่งก็ได้ชักชวนเครือญาติมาอยู่ด้วยคนก็เพิ่มขึ้นทำให้ชาวเลต้องอพยพจากเกาะแห่งนี้หาที่อยู่อาศัยใหม่เพราะพวกเขาไม่ชอบที่มีคนเยอะๆ

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 นายอับดุลรอหมาน ได้รับการแต่งตั้งเป็นขุน(เทียบกับปัจจุบันคือกำนัน)และได้รับพระราชทานนามสกุล เป็น ขุนบารา บุรีรักรักษ์ ท่านได้ขึ้นปกครองที่นี่ และได้เรียกสถานที่แห่งนี้ตามสัญลักษณ์ ว่าตลากาทูโหย๊ะ ซึ่งเป็นภาษามลายู (ตลากา แปลว่า บ่อ / ตูโหย๊ะ แปลว่า 7 แปลรวมกันว่า บ่อเจ็ดลูก) ไปขึ้นกับทางราชการเพื่อเป็นชื่อเรียกหมู่บ้าน แต่ชื่อเรียกยากจึงเปลี่ยนเป็นชื่อภาษาไทยว่า บ้านบ่อเจ็ดลูก มาจนถึงปัจจุบัน

ขุนบารา บุรีรักรักษ์มีลูกสาวทั้งหมด 4 คน ไม่มีทายาทผู้สืบสกุล ทำให้นามสกุลบุรีรักรักษ์ขาดหายไป ปัจจุบันยังมีลูกสาวอีกคนที่ยังมีชีวิตอยู่และอาศัยในบ้านบ่อเจ็ดลูก คือคนที่ 4 มีชื่อนางไข่มุนุณ ถิ่นกาแบง บ้านบ่อเจ็ดลูก มีประชากร 788 คน จาก 190 ครัวเรือนนับถือศาสนาอิสลาม ชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกประมาณ 90 % มีอาชีพประมงเป็นหลัก ใช้เรือหัวโพงออกทะเล ใช้อุปกรณ์ประมง คือ อวนปลา อวนกุ้ง ลอบ จับสัตว์น้ำตั้งแต่ริมชายฝั่ง

3.2 การศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี

วันฮารีรายา ในปีหนึ่งมี 2 ครั้ง คืออีดิลฟิตริ และอีดิลอฎฮา **วันอีดิลฟิตริ** เป็นวันรื่นเริงของชาวมุสลิมที่หลังจากที่ถือศีลอดมาตลอดเดือนรอมฎอนครบ 1 เดือนแล้ว เป็นวันที่ทุกคนมีความสุขและรื่นเริง ทุกคนจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาดสวยงาม และใช้ของที่มีกลิ่นหอมปราศจากแอลกอฮอล์ แล้วไปละหมาดร่วมกันที่มีสยิดในหมู่บ้านพร้อมกันทั้งหญิงและชาย ในวันนั้นมุสลิมจะมีการไปเยี่ยมเยียนและขออภัยโทษต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู อาจารย์ และเพื่อนบ้าน เด็กๆจะได้รับการเลี้ยงอาหารและแจกขนม

วันอีดิลอฎฮา เป็นวันรื่นเริงอีกวันหนึ่งคล้ายกับวันอีดิลฟิตริ การปฏิบัติพิธีกรรมในมัสยิดก็เหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่ตรงที่ในวันนั้นจะมีการ " เชือดกุรบาน " คือการเชือดสัตว์เพื่อพลีทานแจกจ่าย (ต้องเชือดในวันนี้โดยเฉพาะ) เป็นทาน (ซอดาเกาะห์) แก่มุสลิมที่มีฐานะยากจน ญาติ เพื่อนบ้าน เป็นการปฏิบัติที่องค์พระศาสดามีประสงค์ที่จะขัดเกลา จิตใจมนุษย์ให้เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

สำหรับวันอีดิลอฎฮา จะนับวันอีดิลฟิตริผ่านไป ครบ 70 วัน ตรงกับวันที่ 10 เดือนซุลฮิจญะฮ์ (ของปฏิทินอิสลาม) เป็นวันที่มุสลิมทั่วโลกที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ เมืองเมกกะประเทศซาอุดีอาระเบีย ส่วนผู้ที่มิได้ไปก็ให้ประกอบพิธีละหมาดอีดิลอฎฮาที่มีสยิด หรือสถานที่จัดขึ้นในภูมิภาคของตนเอง ในส่วนของชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกเมื่อถึงวันนั้นชาวบ้านจะไปรวมกันที่มีสยิด เพื่อทำการละหมาดพร้อมกัน และร่วมรับประทานอาหาร

วันเมาลิด เป็นวันคล้ายวันประสูติของนบีมุฮัมมัด (ค็อลลา) ซึ่งตรงกับวันที่ 12 เดือนรอบีลอุลเอาวัล (เดือนที่ 3 ตามปฏิทินอิสลาม) ทุกปีเมื่อถึงโอกาสนี้ ชาวมุสลิมจะประกอบพิธีเนื่องในวันเมาลิดขึ้น อาจจะมีการจัดกันที่บ้าน หรือมีสยิด หรือที่จัดไว้เป็นกรณีพิเศษก็ได้ ทำได้ตลอดทั้งเดือน ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของนบีมุฮัมมัด (ค็อลลา)

ในการจัดงานเมาลิด เมื่อรับประทานอาหารแล้วจะมีการอ่าน " บัรซัลญี " เสร็จแล้วมีคำกล่าวสรรเสริญท่านนบี (ค็อลลา) เรียกว่า ซอลาวัตนบี ในขณะที่อ่านซอลาวัตนี้ ทุกคนจะอยู่ร่วมในพิธีและยืนขึ้น เมื่ออ่านเสร็จแล้วก็นั่งลง แล้วร่วมกันขอคุอา(ขอพร)ต่อองค์อัลเลาะห์ เป็นอันเสร็จพิธี

การเข้าสุนัต หรือคิทาน คือการขลิบหนังอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชายที่มีอายุ ระหว่าง 5 - 15 ปี บางแห่งเรียกว่าเข้าแขก การเข้าสุนัต หรือสุนัตมาจากคำว่า ซุนนะฮ์ หมายถึงแนวทางหรือการเข้าสู่วิถีชีวิตปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนาบี มุฮัมมัด(ค็อลฯ) เป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนมุสลิม ถือกันว่าคนมุสลิมที่แท้จริงต้องเข้าสุนัต ถ้าไม่เข้าถือว่าเป็นมุสลิมที่ไม่สมบูรณ์

การเข้าสุนัตอาจทำเพียงคนเดียว หรือบางที่เจ้าภาพจัดงาน อาจจะหาเด็กซึ่งเป็นญาติ มาทำการขลิบ พร้อมๆ กันหลายคน เพื่อให้เกิดความอบอุ่นแก่ผู้ที่จะต้องถูกทำการขลิบ

กิจกรรมชักลากเรือ เป็นการชักลากเรือจากในทะเลขึ้นมาซ่อมที่อู่ โดยมีชาวบ้านครั้งละประมาณ 10-20 คนช่วยกัน ชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกส่วนใหญ่มีอาชีพประมง การทำประมงต้องใช้เรือออกหาปลา พอนานเข้าเรือเกิดชำรุด เจ้าของเรือต้องนำเรือขึ้นมาซ่อมแซม จำต้องลากเรือขึ้นมา เป็นกิจกรรมที่ทำกันมานาน โดยคนในชุมชนเป็นคนกำหนดและมีการประชุมเป็นข้อตกลงร่วมกันในชุมชนว่า ถ้าชาวบ้านคนใด ชักเรือขึ้นมาซ่อมแซม เจ้าของเรือจะต้องบริจาคเงินให้กับมัสยิดอย่างน้อยคนละ ๒๐๐ บาทเพื่อการกุศล หรือมากกว่านั้นแล้วแต่ความศรัทธา การชักเรื่อนิยมทำกันในวันศุกร์ เพราะทุกคนหยุดงานเป็นวันที่ผู้ชายในชุมชนต้องปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน(ละหมาดวันศุกร์) เมื่อหลังจากเสร็จการปฏิบัติศาสนกิจแล้ว ก็มารวมตัวกัน ชักเรือขึ้นมาซ่อม เมื่อซ่อมเสร็จชาวบ้านจึงรวมกันอีกครั้งหนึ่งเพื่อลากเรือลง และเจ้าของเรือจะต้องบริจาคเงินให้กับมัสยิด อีก 200 บาท รวมเป็น 40

3.3 เรียนรู้แหล่งอาหารและทรัพยากรของเรา

แหล่งหอย ตั้งอยู่ระหว่าง หมู่ที่ 1 ตำบล ปากน้ำ อำเภอละงู และหมู่ที่ 5 ตำบลกำแพง ซึ่งชาวบ้านในชุมชนเรียกว่า **หอยปะ** มีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ พื้นที่หาดเป็นดินทรายสลับโคลน เวลาน้ำแห้งเต็มที่จะเป็นแหล่งหากินของชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง สำหรับการเดินทางจากท่าเรือบ่อเจ็ดลูก มาประมาณ 25 นาที ซึ่งจะมีจำนวนหอยมากมายหลายอย่าง เช่น หอยปะ หอยแครง หอยเสียบ หอยรอก หอยก้าม และหอยต่างๆ ปะปนกันไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หอยท้ายเถา (หอยตะเถา) ส่วนท้ายของหอยมีลักษณะคล้ายท้ายเรือสำเภา ตัวสีเทาเข้ม อยู่บริเวณหาดกะสังตามดินทรายละเอียด (ทรายขี้เป็ด) ออกจากชายหาดประมาณ 150-200 เมตร

วิธีการหา สังเกตจากมีรู 2 รู คล้ายรูจุก ขนาดเท่ากำปั้นไม้ขีดสองรูติดกัน วิธีการหาได้สองวิธี คือ ดำน้ำ โดยใช้หน้ากาก ใช้เหล็กแหลมขุดลงไปประมาณ 2 นิ้ว หรือในช่วงน้ำตสามารถเดินหาได้ แต่จะหายากกว่า การนำมาประกอบอาหาร ทำแกงเลียง แกงกะทิ ย่าง เปลือกนำมาทำของขำร่วย หรือเครื่องประดับ

การหาหอยตะเถาให้ยั่งยืน คือการใช้ดำนน้ำแบบดั้งเดิม ไม่ควรใช้เครื่องช่วยหายใจ เนื่องจากสามารถดำน้ำได้นาน และเก็บหอยตัวเล็กๆมา ทำให้พันธุ์หอยจะหมดได้ หรือสูญพันธุ์ข้อจำกัดในการหาหอยท้ายเถา ใน 1 ปีจะหาได้ช่วงเดียวเท่านั้นคือ หาได้ในช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ธันวาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

หอยปะ หอยปะชอบอยู่บริเวณดอนทรายน้ำทะเลขึ้นถึง ช่วงน้ำกร่อยมีตะกอนมาทับถม ขนาดที่สามารถนำมารับประทานประมาณขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เซนติเมตร นิยมทำแกงส้มโดยการนำมาผ่า ผัดฉ่า ผัดกะเพรา แกงเลียงซึ่งจะแกงทั้งเปลือก ถ้าหากตัวเล็กกว่าก็จะทำหอยส้ม (ดอง)โดยผ่าแล้วผสมกับน้ำข้าวขำ ใส่ภาชนะที่มีดขีดตองไว้ประมาณหนึ่งอาทิตย์ นำมากินโดยชอยหอมแดง ชอยพริกปิบ

มะนาวชนิดหน้อย วิธีการหาหอยรากลสามารถหาได้มีหลายวิธีคือ ใช้เท้า หรือมือยำ ใช้ซุงกอ มีลักษณะไม้ไผ่สานกันคล้ายบุงก็ ใช้รูดสำหรับน้ำลึกลงใช้คราด ช่วงเวลาที่น้ำลดลงน้ำแห้ง

วิธีที่เก็บหอยให้ยั่งยืน คือใช้มือเก็บอย่าใช้เรือลาก เพราะจะทำให้หอยหมดเร็ว เนื่องจากไม่ทันต่อการเจริญเติบโต ส่วนเปลือกหอยสามารถนำมาเป็นของประดับ ของชำร่วย และนำมาทำปูนขาวหรือปูนที่ใช้กินหมาก ใช้ถมแทนดินทำบ้าน

หอยเสียบ มีสีเหลืองแก่(สีขมื่น) ความยาวประมาณ 1 นิ้ว อยู่บริเวณที่เป็นดินทราย หรือชายหาด การประกอบอาหารนำมาดองน้ำปลา ต้มตะไคร้ ผัดฉ่า ผัดน้ำมัน เปลือกนำมาทำโมบาย วิธีการหาใช้มือขุดความลึกประมาณ 2 นิ้ว ก็จะพบกับตัวหอยที่ขึ้นมาเรียงรายสลัดกันไป หอยเสียบมี 3 ลักษณะ

หอยเสียบเทศ ตัวใหญ่ ขึ้นอยู่บริเวณดินทราย ดอนทราย มีอยู่ทั่วไปรอบเกาะบ้านบ่อเจ็ดลูก

หอยเสียบเล็บจิก ชอบขึ้นบริเวณตามชายหาดปะการัง ตัวสีเหลืองอ่อนและมีมากบริเวณรอบเกาะเขาใหญ่

หอยเสียบทั่วไป ชอบขึ้นอยู่ทุกพื้นที่บริเวณชายหาดทั่วไป

หอยรากล ลักษณะของหอยจะแบนมีสีเขียวยาวรี ลักษณะคล้ายกับลูกเหริ่ง เม็ดสะตอ ชอบอยู่บริเวณดินโคลนปนทราย ในการหาต้องสังเกตดูรูความกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ชาวบ้านนิยมขุดกับเสียมความลึกประมาณ 4 นิ้วจากหน้าดิน นิยมนำมาประกอบอาหาร เช่น แกงกะทิ ผัดฉ่า ผัดน้ำมันเจียว แกงเลียง แกงจืด นอกจากนี้ยังมีรากของมันนำมากินดิบๆแล้วทำน้ำจิ้ม ส่วนเปลือกนำเป็นของชำร่วย

หอยแครง มีลักษณะสีน้ำตาลแก่เป็นร่องตามตัว(เหมือนขนมครกแครง) อยู่ตามพื้นที่ป่าชายเลนสลัดกับดินทรายและป่าเลนโดยเฉพาะ หอยแครงเรียกหลายชนิด เช่นหอยแครงเลือดเมื่อผ่าเปลือกออกจะเป็นเลือด ตัวใหญ่ หอยแครงลิงไม่มีเลือดและมีตัวเล็ก นิยมมาทำกิน เช่น ลวกทำน้ำจิ้ม แกงกะทิ หรืออื่นๆ เปลือกหอยนำมาของชำร่วย

หอยกายัม ตัวหอยสีดำสลัดเหลือง ลำตัวยาวรีประมาณ 1 นิ้ว อยู่บริเวณดอนทราย

3.4 เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการจับปลา

การจับปลา เพราะชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกส่วนใหญ่มีอาชีพประมง เมื่อออกทะเลจับปลา ชาวประมงมักดูทิศทางลม ระดับน้ำในท้องทะเล ซึ่งในแต่ละวันไม่เหมือนกัน น้ำจะเดินเปลี่ยนทิศทางไปทุกๆ 10 นาที ในการวางอวนแต่ละครั้งชาวประมงจะต้องรู้ลักษณะการเดินของน้ำ ซึ่งทำให้ฝูงของปลาเปลี่ยนไป การวางอวนต้องวางแบบขวางน้ำจึงจะได้ปลาเป็นลักษณะของธรรมชาติ และต้องรู้แหล่งอาศัยของปลาแต่ละชนิด ปลา มักจะอยู่ที่ดอนทราย ถ้าเป็นกุ้งมักอาศัยดินที่เป็นโคลน ชาวบ้านมักจะจำลักษณะที่อยู่ของปลา และบอกต่อกันไปสู่ลูกหลานซึ่งเป็นวิธีการหาปลาของคนสมัยก่อนที่ใช้กันมา แต่ถ้าเป็นในปัจจุบันการจับปลาในเชิงพาณิชย์มักใช้ดาวเทียมค้นหาที่อยู่ของฝูงปลา และสามารถจับได้ง่าย

ผูกอวนกุ้ง อวนลอย ในการผูกอวน การวางตาอวนต้องดูระยะห่าง ช่วงของการจับอวน (เม็ดตาง) การผูกอวนถ้าห่างเกินปลาจะไม่ติดอวน ถ้าผูกชิดกันเกินไป (เขาหรือหย่อน) ปลาจะติดตีปลดง่าย เพราะฉะนั้นต้องผูกให้พอดี จะได้ปลาและปลดง่าย อวนก็ไม่พันกัน และการผูกอวนเพื่อวางปลาแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน

3.5 ห้องเรียน “ธนาคารปู”

การทำธนาคารปู เป็นจุดเริ่มต้นที่เยาวชนอยากจะเข้ามารู้จักวงจรสัตว์น้ำใกล้ตัว ที่ทีมกลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวมองว่า เน้นการฝึกและการเรียนรู้ นอกจากการออกทะเล การศึกษาป่าชายเลน การทำธนาคารปูเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่แนะนำเยาวชนได้รวมกลุ่มกันทำงานจนเกิดผลดีในการทำธนาคารปู เริ่มต้นจากการไปหาพันธ์แม่ปูที่มีไข่ในแพปลาชุมชนจำนวนหลายแพมาเพาะเลี้ยงซึ่งในส่วนนี้เยาวชนคนหนึ่งมีแม่สร้างแพ จึงไปขอและบอกแม่ ในเริ่มแรกคิดว่าคงทำไม่จริง แต่ก็ยินดีให้เพราะต้องการให้ลูกมีกิจกรรม และมองว่าอาจจะนำไปทำในสิ่งที่ชมรมการท่องเที่ยวสนับสนุน ทุกครั้งจึงไปขอมาเพาะเลี้ยงและเอาพันธ์กลับไปขาย เด็กจะได้ลูกปูเพาะและขยายผล ในพื้นที่ที่เตรียมไว้

การติดตามกิจกรรมของเด็กที่ผู้ใหญ่รู้สึกมีความคิดด้านบวกกับเด็กกลุ่มดังกล่าวคือ การที่เพาะลงสู่ทะเลหน้าบ้าน ทำให้ในช่วงหลังปล่อยชาวประมงในหมู่บ้านสามารถจับปูได้มากขึ้น ทำให้ในหมู่บ้านเล่าเรื่องและเกิดความคิดด้านบวกกับเด็กที่รวมกลุ่มกัน และมารวมกับกลุ่มการท่องเที่ยวในการแนะนำเด็กๆ

3.6 เรียนรู้ป่าชายเลนชุมชน

จากปากคลองบ่อเจ็ดลูก ถึงป่าชายเลนชุมชน ใช้เวลาประมาณ 5 นาที จากป่าชายเลนชุมชนถึงคลองท่าแค็ด ประมาณ 1 ชั่วโมงไปจนถึงด้านในป่า เป็นพื้นที่ป่าชุมชน 400 ไร่ มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ มีพันธุ์ไม้เสม ไม้โกงกางใบใหญ่ ไม้โกงกางใบเล็ก ไม้ตะบูน ไม้ถั่ว(ไม้ลังกาได) ไม้มูตา(ไม้ตุ้ม) ฯลฯ มีทั้งสัตว์น้ำ และสัตว์บก ประกอบไปด้วย ปูเปี้ยว ปูดำ ลิง ค่าง นกฟังกา สัตว์ที่นำมาเป็นอาหารของชาวบ้าน เช่น หอยตาแดง(จวบแจง) หอยเข้ม หอยแครงมัน หอยลอกัน หอยลิโง (สันขวาน) เพียงแต่มีเขาวางกัน สามารถเดินถึงกันได้เมื่อเวลาน้ำลด ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของปากน้ำรีสอร์ท

3.7 ห้องเรียน ลุยป่าชายเลน

ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรชายฝั่งในหมู่บ้านบ่อเจ็ดลูก จากปากคลองบ่อเจ็ดลูก ถึงป่าชายเลน จาก พื้นที่ป่าชุมชน 400 ไร่ มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ มีพันธุ์ไม้เสม ไม้โกงกางใบใหญ่ ไม้โกงกางใบเล็ก ไม้ตะบูน ไม้ถั่ว(ไม้ลังกาได) ไม้มูตา(ไม้ตุ้ม) ฯลฯ มีทั้งสัตว์น้ำ และสัตว์บก ประกอบไปด้วย ปูเปี้ยว ปูดำ ลิง ค่าง นกฟังกา สัตว์ที่นำมาเป็นอาหารของชาวบ้าน เช่น หอยตาแดง(จวบแจง) หอยเข้ม หอยแครงมัน หอยลอกัน หอยลิโง (สันขวาน) นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือชมป่าชายเลน และเก็บหอยนำมาประกอบอาหารได้ แต่ต้องตระหนักถึงการอนุรักษ์ ดูแลรักษาป่า ทางชุมชนได้จัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญปีละ 2 ครั้ง มีป้ายบอกแนวเขตอนุรักษ์ตลอดแนว

เยาวชนในการเสริมกระบวนการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรม ที่สำคัญคือ การปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติมและการศึกษา มีการจัดการเรียนรู้สม่ำเสมอ กิจกรรมที่สำคัญคือ การศึกษาไม้ในป่าชายเลน และการจัดค่ายศึกษาป่า การอนุรักษ์ ซึ่งในกิจกรรมนั้น “บุคคล”สามารถทำงานประสานคนภายนอกมาร่วมกิจกรรมเกือบหลายร้อยคน ทำให้เห็นค่าป่าชายเลน สิ่งสำคัญ คือ การประสานหน่วยงาน มีการเตรียมโปรแกรมการชมป่าชายเลน ซึ่งสามารถเป็นที่ยอมรับในการจัดงานได้ดีและได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

3.8 เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง

เขาหาดนุ้ย อยู่ติดกับหาดนุ้ยมีทางขึ้นที่ปากน้ำรีสอร์ท เป็นจุดชมวิวที่มองทิวทัศน์รอบๆ ทั้งในทะเล และหมู่บ้าน ความยาวชายหาด 500 เมตร ลักษณะชายหาดมีหินสลับซับซ้อนเป็นชั้นและเป็นแท่น นักท่องเที่ยวสามารถนั่งดูธรรมชาติและลงเล่นน้ำได้ตลอดเวลา

ผาใช้หนี้ เป็นตำนานที่เล่ากันมาว่า มีชายวัยกลางคนไม่ทราบชื่อ ทำอาชีพประมงออกทะเลหาปลา เป็นลูกน้องของเจ้าแก้วเงิน มีหนี้สินมาก ไม่มีปัญญาที่จะใช้หนี้ให้หมดได้ จึงไปปรึกษากับเจ้าแก้วเพื่อหาหนทางปลดหนี้ จะยอมทำตามทุกอย่าง เจ้าแก้วจึงใช้ให้ไปกระโดดหน้าผา ถ้ากล้ากระโดดลงมาไม่ว่าจะเป็นหรือตายก็จะยกหนี้สินทั้งหมดให้ ชายคนดังกล่าวจึงรับคำท้า แล้วขึ้นไปบนหน้าผากระโดดลงมาในช่วงที่เป็นลมมรสุมตะวันตก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าลมเล ลมได้พัดเขาไปตกในบริเวณอ่าวหนึ่งในท่านั่งสิหลา(นั่งขัดสมาธิ)ชีวิตรอดปลอดภัย หนี้สินที่ค้างอยู่ก็หมดไป นี่คือที่มาของผาใช้หนี้

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งสตูล เป็นที่เพาะเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ แม่พันธุ์สัตว์น้ำ มีพันธุ์สัตว์น้ำหลากชนิด เพื่อนำไปขยายพันธุ์ เป็นปลาขนาดใหญ่ สัตว์น้ำหายาก น้ำหนักประมาณ 20 กิโลกรัม เช่น ปลากระพงแดง ปลามง ปลาเก๋า ปลาช่อนทะเล ปลากระพงหิน ฯลฯ ตั้งอยู่เกาะเขาใหญ่ใช้เวลานั่งเรือจากท่าเรือบ่อเจ็ดลูกประมาณ 20 นาที

ปราสาทหินพันยอด อยู่ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือเกาะเขาใหญ่ มีหินสลัซบซ้อนกันคล้ายยอดปราสาทเป็นยอดมากมาย จึงเรียกปราสาทพันยอด ผู้พบเห็นสามารถจินตนาการเป็นรูปต่างๆ ได้ เช่น สัตว์ ปราสาท นกทองเที่ยวสามารถนั่งเรือชมวิวด้านล่างของปราสาทหินเป็นชายหาดกว้างประมาณ 20 ตารางเมตร เล่นน้ำ พักผ่อนได้ตามชอบ

เกาะเขาใหญ่ เป็นเกาะที่ใกล้กับชายฝั่ง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 20 นาที ที่สำคัญเป็นที่หลบลมรสุมของชาวประมงยามที่ออกทะเล เป็นแหล่งทำมาหากิน แหล่งตกปลาและยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พิเศษในบริเวณอ่าวสามารถมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ภายในเกาะเขาใหญ่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งด้วยกัน คือ

อ่าวมะขาม 1 เป็นชายหาดมีความยาวประมาณ 300 เมตร พื้นที่บนเกาะมีเนื้อที่ 2 ไร่ ลักษณะชายหาดเป็นทรายปนซากปะการัง และถัดจากชายหาดลงไปเป็นแหล่งหอย เช่น หอยเสียบเสียบจงจากชายหาดลงไปจากฝั่งประมาณ 70 เมตรเป็นแหล่งปะการัง กัลปังหา ปะการังตัน ถ้าวัดอากาศดี น้ำทะเลใสจะเห็นปะการัง 7 สี จากชายหาดเป็นทางลาดชันไปเป็นจุดชมวิวมองออกไปในทะเลเห็นเกาะต่างๆ ด้านหน้าจุดชมวิวงจะเป็นที่ที่ชาวบ้านนิยมมาตกปลา

บ่อน้ำช่องขลาด เป็นแหล่งน้ำจืดที่ไหลผ่านมาจากซอกหินจากภูเขาใหญ่ไหลลงสู่ทะเล ในช่วงน้ำขึ้นบริเวณดังกล่าวจะจม เมื่อน้ำลงชาวประมงจะนำเรือเข้าไปเอาน้ำมาใช้ในการบริโภค อุปโภค ในช่วงที่หาปลา และพักผ่อน หลังกลุ่มชาวบ้านได้เข้าไปก่ออิฐเพื่อทำเป็นแอ่งน้ำรองรับน้ำไว้ใช้

อ่าวโล๊ะกระ อยู่ด้านทิศตะวันออกของเกาะเขาใหญ่ เป็นชายหาดแนวยาวประมาณ 400 เมตร มีเทือกเขาซบซ้อนเป็นแนวยาว เหมาะแก่การเล่นน้ำ ตั้งแคมป์ สามารถเที่ยวได้ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงปลอดมรสุม ลักษณะพิเศษของอ่าวมีพีชีน้ำชนิดหนึ่งเป็นไพร่น้ำที่ขึ้นตามแนวหินทับถมกันเป็นเวลาหลายปี ไพร่น้ำเหล่านี้ ชาวประมงนำมากินได้ คล้ายรังนก มองแล้วคล้ายกับการปูพรมมีความยาว 10 เมตร กว้าง 3 เมตร มีสีเขียวอมเหลือง เมื่อเดินย่ำลงไปจะรู้

เพลงที่เล่าประกอบสถานที่ต่างๆ ที่แต่งเนื้อร้อง และทำนองโดย นายตาฝัน ทูยอิด ชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนใกล้เคียง ตามเนื้อเพลงมีว่า

คุณปู่คุณยายเล่าไว้คงไม่แอบอิง

เกาะเกตราเกาะนี้ที่เขาบอก

มีเศรษฐีคนหนึ่งซึ่งกลับมา

นิทานพื้นเมืองทุกสิ่งอาจเป็นจริงดังเขาเล่ามา

นั่นเป็นเรือเมืองนอก ทุกสินค้า

เป็นลูกตาลูกยายแหวบ้านเรา

ประวัตินั้นมีมาแต่ช้านาน อยู่สามคนตายาย ลูกชายเรา จะตัดความแต่เพียงย่อ ต่อไปนี้	มีขอทานยากจน หม่นอับเฉา จึงส่งเขาให้เรียน เพียรวิชา ลูกชายที่ไปเรียน เพียรนั้นหนา
พอได้ดิบได้ดี มีวิชา ต่างทำมาหากิน ทุกสิ้นค้า	จนมีภรรยา ที่ร่ำรวย อยู่กับภรรยา ที่แสนสวย
จนล้มตาลีมายาย เมื่อได้รวย อยู่วันหนึ่งกังวลจิตร คิดขึ้นมา	หลงความสวยของเมีย จนเสียคน นึกถึงบิดรมารดา ให้ลับสน
จึงเอ่ยชวนภรรยา เมียหน้ามน เมื่อพ่อแม่รู้ข่าวว่า ลูกเจ้ากลับ ทำด้วยความลับสนของ คนชรา เมื่อเรื่อน้อยลอยถึง เรือเกตรา แม่เรียกลูกด้วยรัก ปักดวงใจ ฝ่ายลูกเมื่อมองเห็นแม่ ไม่ใช่แม่พี่หรือบอกกับภรรยา	ลงเรือยนต์ที่ชื่อ ชื่อเกตรา นั้นไปรับจับหมู นั้นมาฆ่า ลงเรือมาด้วยรัก ปักดวงใจ เรียกลูกจ่าลูกแม่ อยู่ที่ไหน ด้วยห่วงใยแต่ลูก ทุกเวลา ก็คิดว่าอ้อแก่ที่ไหนหนา เหตุเพราะความอายเมียสายใจ
แม่เสียใจร่ำร้องมองเห็นลูก ฝ่ายพ่อโกรธาลูกยาใจ สิ้นคำสาบของพ่อก็มีคลื่น เกตราใหญ่ก็ได้ล่อมจมวารี ทั้งแมวไก่อ้วแต่่าสิ่งเหล่านี้	พูดไม่ถูกเห็นลูกลืมห่างเลือนหาย จึงสาบให้เรือลูกล่อมจมวารี พายุดันพัดมาอย่างเร็ววี สิ่งก็มีทั้งสัตว์กระจัดกระจาย ทั้งผ้าที่มีมาราคาหลาย

3.9 ห้องเรียน “มัคคุเทศก์”

การฝึกให้เป็นมัคคุเทศก์ เนื่องจากกลุ่มการท่องเที่ยวมีการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เด็กที่เข้าใจในเรื่องราวต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ หรือกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การแนะนำกระบวนการของกลุ่มการท่องเที่ยวมีการพาเด็กๆ เรียนรู้การทำหน้าที่มัคคุเทศก์ ที่ต้องการพัฒนาการเรียนรู้ การใช้เวลาว่าง การรู้หลักสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยที่ในปัจจุบันนั้นมีหลักสูตรทุกวันศุกร์ กิจกรรมมัคคุเทศก์จึงเหมือนการพัฒนาทักษะเด็กในหลายด้าน และช่วยเบี่ยงเบนการเข้าสู่การทำงานเชิงสร้างสรรค์ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ในกลุ่มของแกนนำเยาวชนได้มีการฝึกฝนจนหลายคนในปัจจุบันได้เรียนรู้และไปประกอบอาชีพได้และสามารถถ่ายทอดในโรงเรียนให้น้องๆ เติบโตตาม จนถึงปัจจุบันที่มีการเรียนรู้ทุกครั้งที่นักท่องเที่ยวมา เป็นการยอมรับในความสามารถที่เกิดขึ้น สถานการณ์การเรียนรู้เรื่องมัคคุเทศก์ ถือเป็นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการคิดการพูด และการใช้ทุนสังคมนำมาพัฒนาตัวเองในด้านการสื่อสารได้ดี และนำมาซึ่งการต่อยอดในกิจกรรมอื่นๆ ในปัจจุบันให้เยาวชน

4. กระบวนการการทำงานของแกนนำ

จากกระบวนการทำงานกับเด็กในกลุ่มที่เรียกว่า เป็นกลุ่มเจ้าแห่งน้ำหอม นั้นการเรียนรู้การจัดกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นั้น เป็นเรื่องที่ทำผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ที่มีเนื้อหาให้มัคคุเทศก์ที่เริ่มจากการอบรมให้เด็กที่เข้ามาได้เรียนรู้ และสามารถนำมาซึ่งการค่อยให้เกิดการเรียนรู้ ทำให้เห็นภาพที่เด่นชัดทางด้านประวัติศาสตร์ผ่านการลงพื้นที่

ในรูปแบบที่การเรียนรู้แบบเดิมนั้น เด็กและเยาวชนได้เล่าเรียนในห้องเรียน ไม่ได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัวที่มีความสำคัญ การที่มีนักท่องเที่ยวมาและชื่นชมสถานที่ทางประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดการตระหนักของเยาวชนว่า เรามีของดีในชุมชน ที่คนนอกเข้ามาแล้วเห็นเชิงคุณค่า

ภาพที่ 4.7 กระบวนการทำงานเด็กและเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก

ขั้นที่ 1 เดินตามเด็ก

เป้าหมาย

1. สร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี
2. ศึกษาข้อมูล ทำความเข้าใจเด็ก รู้ลึกปัญหาภายใน

วิธีการ

1. เข้าหาเด็กการ ทักทาย และสนใจสิ่งที่เขาสื่อสาร
2. ชวนคุยเล่าเรื่องราวในช่วงวัยรุ่น หรือเรื่องราวที่เขาสนใจ

บทบาทที่เลี้ยง

1. ทักทายการสังเกต ดูพฤติกรรมของเยาวชนมีเยาวชนกี่แบบ ชอบทำอะไร
2. รับฟังเด็กเล่าเรื่อง หรือกิจกรรมอย่างลึกซึ้ง
3. การตักเตือนเป็นบางครั้งในสิ่งที่เกิดขึ้นแบบมีจังหวะมีเหตุผล

ขั้นที่ 2 เดินพร้อมเด็ก

เป้าหมาย

1. การเป็นจิตอาสาทำงานเพื่อสาธารณะ ได้เรียนรู้ชุมชน ผ่านการทำกิจกรรมและคอยชี้แนะ และนำเสนอตัวอย่างดีๆ
2. เพื่อให้เยาวชนได้ออกสู่สาธารณะ และมีความสัมพันธ์บุคคลอื่นผ่านการทำกิจกรรม สร้างความมั่นใจ สร้างความเป็นผู้นำที่ดี

วิธีการ

1. ชวนเยาวชนทำกิจสาธารณะให้เขาสู่ออกสังคมวงกว้าง เช่น การปลูกป่า เก็บขยะ เพื่อเรียนรู้ศักยภาพของ และปัญหาชุมชนระหว่างการทำกิจกรรม
2. การเสนอแนวความคิดการทำกิจกรรม ชุมชน

บทบาทที่เลี้ยง

1. เล่าเหตุการณ์ ปัญหาชุมชน สังคมที่กำลังเคลื่อนไหว และบทเรียนการใช้ชีวิต
2. ประสานงาน ทำความเข้าใจกับชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง
3. แนะนำ ให้กำลังใจ

ขั้นที่ 3 หนุนเด็กเดิน

เป้าหมาย

1. ทักษะการทำงาน เช่น การทำงานผ่านกิจกรรมหรือโครงการ การทำงานโดยใช้ข้อมูล การทำงานเป็นทีม การประชุมกลุ่ม การวางแผน
2. การเป็นจิตอาสา

วิธีการ

1. การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน เพื่อเป็นพื้นที่แสดงศักยภาพที่ส่วนหนึ่งของชุมชน
2. สร้างการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมชุมชน ซึ่งเสนอไปยังหน่วยงาน หรือทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ การอบรมภาคคุเทศก์น้อย และการสร้างเด็กรุ่นใหม่
3. ฝึกทักษะ กระบวนการทำงานระหว่างการดำเนินโครงการ

บทบาทที่เลี้ยง

1. ชักชวนให้เด็กคิด แลกระทำในสิ่งที่ตัวเองสนใจ ต่อยอดกับสถานการณ์ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาบางประการของชุมชน
2. ประสานงานหน่วยงาน องค์กรภายนอกมาสนับสนุน
3. ชักชวนแกนนำเยาวชนเข้าร่วมประชุม เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มจัดการท้องถิ่น เช่น การประชุมเพื่อปรึกษาหารือ การดูงาน ซึ่งมีวาระให้เยาวชนนำเสนอข้อมูลความคืบหน้า
4. การเข้าหาแกนนำ ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงาน เพื่อทำความเข้าใจและสนับสนุนการทำงานของเยาวชน
5. ให้คำปรึกษา และการเสริมทักษะระหว่างการทำงาน เช่น การวางแผน ทำกิจกรรม สรุป และการคิดวิเคราะห์ (ทักษะ ทักษะของคนในอนาคต) สร้างภาวะการณ์เป็นผู้นำ การอยู่ร่วมกับสังคม การปรับตัว
6. สังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.1 แสดงกระบวนการทำงานเด็กและเยาวชน

ช่วง	ความต้องการ	วิธีการ	สิ่งควรระวัง
เดินตามเด็ก	เรียนรู้เพื่อรู้จักเด็ก เด็กเชื่อถือ เชื่อมมั่น	เริ่มต้นด้วยการเมื่อเจอกันต้อง ทักทายเด็กก่อนเสมอ พูดคุย ทั่วไป ไปนั่งคุยอยู่ด้วยกัน ชวน คุยเรื่องราวชีวิตวัยรุ่นของตัวเอง ที่ผ่านมาในลักษณะที่คล้ายกัน สังเกตพฤติกรรม ในสถานที่ที่ เขารวมกลุ่ม กิจกรรมที่เขาทำ ประจำวันดูการเป็นอยู่	ซึ่งบางอย่างในสิ่งที่พบ แขน งาไม่สามารถรับได้กับสิ่งที่ เกิดขึ้น แต่ต้องอดทนที่จะไม่ พูดในช่วงแรก เพื่อไม่ให้ความ ไม่ไวใจ รู้สึกไม่ปลอดภัยของ เด็กและเยาวชน
เดินพร้อมเด็ก	เยาวชนออกสู่สังคม วงกว้าง การเป็นจิต อาสา ชวน ทำ กิจกรรมที่พวกเขา อยากทำ สนับสนุน ให้คำแนะนำ	บอกเล่าเรื่องราวที่ตัวเอง ดำเนินงาน การต่อสู้ในการ ทำงานชุมชนยากลำบากที่ไม่มี ใครเชื่อถือในอดีต ตั้งแต่การ จัดการทะเล การท่องเที่ยวโดย ชุมชน	คำวิพากษ์ วิจารณ์ จาก บุคคลภายนอกที่สร้าง ผลกระทบต่อเด็ก ซึ่งพี่เลี้ยง ต้องหลีกเลี่ยง หรือสร้างความ เข้าใจ อย่างต่อเนื่อง
หนุนให้เด็ก เดิน	ทักษะการทำงาน เป็นทีม ทำงาน ร่วมกัน การใช้ ข้อมูล การ ประสานงานทำ ความเข้าใจ	การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน เพื่อเป็น พื้นที่แสดงศักยภาพที่ส่วนหนึ่ง ของชุมชน การเข้าหาแกนนำ ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงาน เพื่อทำความเข้าใจ และสนับสนุนการทำงาน ของเยาวชน ให้คำปรึกษา และการเสริม ทักษะระหว่างการทำงาน เช่น การวางแผน ทำกิจกรรม สรุปร และการคิดวิเคราะห์ (ทักษะ ทักษะของคนในอนาคต) สร้าง	คำวิพากษ์ วิจารณ์ จาก บุคคลภายนอกที่สร้าง ผลกระทบต่อเด็ก ซึ่งพี่เลี้ยง ต้องหลีกเลี่ยง หรือสร้างความ เข้าใจ อย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ช่วง	ความต้องการ	วิธีการ	สิ่งควรระวัง
		ภาวะการณ์เป็นผู้นำ การอยู่ร่วมกับสังคม การปรับตัว จัดทำโครงการเสนอ ทำกิจกรรม ส่งเสริมอาชีพ การอบรม มัคคุเทศก์น้อย และการสร้างเด็กรุ่นใหม่ สังเกตการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของเยาวชนอย่างต่อเนื่อง	

จากตารางที่ 4.1 แสดงกระบวนการทำงานเด็กและเยาวชน ผลที่เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการดังกล่าวองค์ความรู้ของพี่เลี้ยง จากการดำเนินงาน

1. การนัดหมายเพื่อทำกิจกรรมเยาวชน พี่เลี้ยงจะเอาเวลาของเด็กเป็นหลัก จัดการตัวเองให้ว่าง เปิดใจที่จะเรียนรู้ เข้าใจพฤติกรรมของเด็กมากขึ้น ทำให้ได้ใจเด็ก เป็นตัวเชื่อมระหว่างเด็กกับคนในชุมชนคนอื่นๆ แหล่งความรู้ หน่วยงานต่างๆ ทำให้งานเด็กขยายวงเพิ่มขึ้น
2. ทักษะติดต่อเด็กและเยาวชน เมื่อก่อนมองเด็กเป็นที่ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ชีวิตประจำวันเที่ยวเตร่ ไม่อยู่ในครรลองครองธรรม เห็นหน้าเด็กๆ ตัดสินแบบคิดในใจ ได้แต่มีการว่ากล่าวตักเตือนเด็กตลอด
3. รับฟังอย่างลึกซึ้งปราศจากการโต้ตอบ หรือปรับเปลี่ยนการโต้ตอบเป็นคำถามให้คิดต่อ

ตารางที่ 4.2 แสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชน

เยาวชน	ก่อน	หลัง
นาย บ.	เป็นหัวหน้ากลุ่ม เป็นแกนนำสามารถกุมเพื่อนในกลุ่ม นำเพื่อนในกลุ่ม ขับรถชิง กินน้ำกระท่อม สร้างขนาเป็นที่มั่วสุ่ม เป็นกลุ่มเสี่ยยาเสพติด กินน้ำกระท่อมผสมด้วยยาแก้ไอ น้ำโค้ก ต้องออกจากโรงเรียน ทำงานช่วยเหลือครอบครัว ตามที่รับมอบหมาย	มีบทบาทเป็นประธานกลุ่ม ระหว่างการทำกิจกรรมเยาวชน นำประชุมกลุ่ม เขียนสรุปการประชุม เข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ ต่อเนื่องได้รับความไว้วางใจจากผู้นำชุมชนเรียนต่อวิทยาลัยชุมชน จนจบ ทำงานการไฟฟ้า
นาย ย.	เป็นกลุ่มเสี่ยยาเสพติด กินน้ำกระท่อมร่วมกับเพื่อน มีรถเป็นของตัวเอง ขับรถวิ่งในหมู่บ้าน ไม่ค่อยตั้งใจเรียนถูกจับกุม พกพาอาวุธในที่สาธารณะ ต้องอยู่ในการควบคุมพ่อแม่ เป็นผู้นำ	ทำหน้าที่แทนประธาน มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ทำหน้าที่ เรื่องเอกสารของกลุ่มประสานงานงานกลุ่มเพื่อนเยาวชน

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

เยาวชน	ก่อน	หลัง
นาย ล.	ศาสนา แต่แอบพ่อแม่ไปเข้ากลุ่มกำลังศึกษาอยู่ ระดับมัธยม	เรียนต่อจนจบปริญญาตรี พ่อแม่มีความไว้วางใจ
นาย ร.1	อยู่กับกลุ่มเพื่อนในชุมชนเป็นหลัก กำลังศึกษาระดับมัธยมไม่ตั้งใจเรียน กลับจากโรงเรียนเข้ากลุ่มกับเพื่อนฝูง กินน้ำกระท่อม ขับรถซิ่ง	สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยทักษะอาชีพด้านช่างไฟฟ้า เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนสม่ำเสมอ เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวชุมชน จนเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว กับกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
นาย ร.1	อยู่กับกลุ่มเพื่อนในชุมชนเป็นหลัก กำลังศึกษาระดับมัธยมไม่ตั้งใจเรียน กลับจากโรงเรียนเข้ากลุ่มกับเพื่อนฝูง กินน้ำกระท่อม ขับรถซิ่ง ไม่ค่อยช่วยเหลืองานทางบ้าน พ่อแม่ต้องดุด่า กว่า จะเริ่มทำงาน	ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม สามารถเขียน จดบันทึก มีความคิดและนำเสนอข้อมูลได้ ช่วยเหลืองานทางบ้าน เรียนต่อจนจบปริญญาตรี
นาย ด.	กำลังศึกษาระดับมัธยม ไม่ค่อยเอาใจกับการเรียน มั่วสุมกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าอยู่บ้าน วางเมื่อไหร่ก็ขับรถออกไปหาเพื่อน กลางวันขับรถซิ่ง กลางคืนไม่ค่อยกลับบ้าน นอนชนากับเพื่อน กลับบ้านช่วงเวลาที่ต้องเปลี่ยนเสื้อผ้า กินข้าวอาบน้ำ และก็ไปต่อ	อยู่กับครอบครัวมากขึ้น ช่วยเหลืองานในครอบครัว นอนบ้าน ร่วมทำกิจกรรมชุมชนต่อเนื่อง พ่อแม่สบายใจมากขึ้น กับพฤติกรรม เรียนต่อระดับปริญญาตรี
นาย ท.	วัยรุ่นไม่เอาการ เองงาน ทั้งที่พ่อแม่มีธุรกิจรับซื้อสัตว์น้ำในหมู่บ้าน ชอบแอบขับรถเที่ยว เป็นกลุ่มเสี่ยงเรื่องยาเสพติด เป็นคนมีเงินนำเงินที่ได้ไปกินน้ำกระท่อมกับกลุ่มเพื่อน บางครั้งขโมยเงินของพ่อแม่ กำลังศึกษาระดับมัธยม	เป็นแกนนำกลุ่มทำหน้าที่ประสานงานกลุ่มเพื่อน สร้างรุ่นน้อง เรียนจบมัธยม ทำธุรกิจกับครอบครัว และแยกออกมาทำธุรกิจรับซื้อสัตว์น้ำเป็นของตัวเอง มีความรับผิดชอบ ทำงานเป็นขั้นเป็นตอน
นาย ร.2	เป็นเด็กเกเร ชอบแต่งรถซิ่ง จบ ป.6 ไม่ได้ศึกษาต่อ เงินที่ได้มาจากการทำงานเป็นลูกจ้าง เอาไปแต่รถซิ่ง กินน้ำกระท่อมกับเพื่อนทำงานตามสั่ง ไม่ค่อยพูดในที่สาธารณะ	มีความชอบส่วนตัวในการซ่อมรถ เรียนรู้ด้วยตัวเอง เปิดอู่ซ่อมรถ รับผิดชอบตัวเอง กล่าวพูดในที่สาธารณะ
นาย ก.	เป็นน้องชาย ของประธานกลุ่ม ตามพี่ชาย ทำทุกอย่างที่พี่ชายทำ เป็นเด็กที่เพื่อนในกลุ่มใช้งาน เพราะชอบขับรถ ขับรถเร็ว ไปมาแป๊บเดียวถึง ร่วมกิจกรรม เป็นคนแฉวหลัง	ในช่วงทำกิจกรรม สามารถลดน้ำกระท่อม ช่วยเหลืองานทางบ้าน มากขึ้น ตั้งใจเรียน

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

เยาวชน	ก่อน	หลัง
นาย ว.	เป็นคนชอบอยู่กับกลุ่มเพื่อน เพื่อนทำอะไรก็ทำหมด ขับรถซิ่ง กินน้ำกระเทียม ไม่ค่อยอยู่กับบ้าน ติดเพื่อนมากกว่า พ่อแม่ต้องตามทุกครั้งว่าจะกลับบ้าน กำลังศึกษาระดับมัธยม	กลับบ้าน อยู่บ้าน หลังจากการทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ และกลุ่มจัดการท่องเที่ยวสามารถเล่าเรื่องชุมชนที่ตัวเองสนใจช่วยเหลืองาน ช่วยเหลืองานในครอบครัว
นาย ร.3	เป็นคนไม่ค่อยสนใจงานชุมชน ทั้งที่พ่อแม่เป็นพนักงานกิจกรรม เป็นผู้นำชุมชน ไม่ค่อย ซื่อๆ ไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง กำลังศึกษาระดับมัธยม	เป็นแกนนำเยาวชนรุ่นต่อ พาทีมรุ่นน้องเรียนรู้กิจกรรม ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา เรียนต่อจบระดับปริญญาตรี ทำงานเป็นมัคคุเทศก์การท่องเที่ยวโดยชุมชน
นาย ม.	เป็นผู้ตามในกลุ่ม กินน้ำกระเทียม ขับรถซิ่ง อยู่กินกับเพื่อนเป็นหลักเนื่องจากพ่อแม่แยกทาง เข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง	ประกอบอาชีพทำงานนอกทะเล เป็นลูกจ้างเรือประมงทำงาน ช่วยแม่หาเงินดูแลน้อง

4.1 กรณีตัวอย่างผลของกระบวนการขัดเกลา

4.1.1 “บ.”หัวหน้าแก๊งค์

“บ.” หรือ ได้รับฉายาว่า เป็นหัวหน้าแก๊ง king of namtom บุคลิกเป็นแกนนำกลุ่มการท่องเที่ยวเล่าว่า “เป็นเด็กที่เจียบไม่ค่อยพูดมาก แต่อาจเพราะว่าพ่อแม่ไม่ได้อยู่ ด้วยกัน ซึ่งพ่อเป็นคนกรุงเทพ มาใช้ชีวิตท่องเที่ยวและพบกับแม่ ดูภายนอกเหมือนคนเป็นศิลปิน ไว้ผมยาว ชอบแบกกระเป๋าเที่ยวไปเรื่อยๆ พ่อแม่ชอบกันใช้ชีวิตที่บ่อเจ็ดลูก จนได้ลูก 2 คน บ. เป็นผู้ชาย ตายาย เป็นคนที่บ่อเจ็ดลูกมานาน มีร้านน้ำชาเล็กๆ ในหมู่บ้าน เมื่อพ่อแม่ไม่อยู่และแม่ต้องไปทำงาน ยายหรือ “โตะแก” คอยเลี้ยงดู ในสมัยเด็กนั้นเขาเป็นคนเจียบเป็นเด็กเรียบร้อย หลายคนตกใจว่าทำไม จึงหันมาเป็นแก๊งยาเสพติด และรวมพรรคพวกในชุมชนที่เป็นวัยรุ่น วัยเดียวกัน จนเป็นกลุ่มใหญ่ และคนในชุมชนเหนื่อยละอาและไม่ต้อนรับ”(นายเต็มศักดิ์)

เต็มศักดิ์ มรมาศ หรือ บังหมาน เล่าว่าเสียงท่อนจาก บ. เราเป็นคนที่ไม่มีความใคร่อยากให้เข้าบ้าน ชาวบ้านรังเกียจ ทั้งสายตาและมองเหมือนเป็นที่ไม่ดี ทั้งๆที่เราอยากทำอะไรก็ได้ดีบ้าง การมองเด็กนั้นมีแต่เสียงต่ำ จนไม่อยากจะเป็นคนดี ไม่มีใครเข้าใจดี การรวมกลุ่มทำให้สบายใจ เราได้เที่ยวได้คุยกัน”

นายยูหนา หลงสมัน แกนนำการท่องเที่ยวชุมชน เล่าว่า “เห็นเด็กชาย บ. มาแต่เด็ก อยู่กับโตะแก(ยาย)ที่เปิดร้านน้ำชาเก่าแกในหมู่บ้าน ครอบครัวไม่ได้ลำบากมีที่ดินพอกิน โตะแกเลี้ยง บ. อย่างดี ไม่ว่าจะการศึกษาเล่าเรียน จนสามารถไปเรียนข้างนอกได้ ต่อมาเขาไม่เรียน และออกมาขับรถ ต้องออกจากโรงเรียนขับรถเล่นกินน้ำที่บ่อ ักญา แอป (น้ำโคกผสมกับยาแก้ไอ) เด็กพวกนี้ถ้าดู

แล้วเกิดจากหลายช่องว่าง เขาพอมีเพื่อนข้างนอก รวมกลุ่ม มีเวลาว่าง อยากรอง และอาจคิดว่าทำไปเรื่อยๆ ค่อยหยุด ไม่มีใครปรึกษาเลย”

“ในเริ่มแรกที่”บ.” เราเห็นซัปรถไปมาเลยเรียกทักทาย และคิดในใจว่าจะทำอย่างไรให้เด็กพวกนี้กลับตัวและหันมาสนใจการพัฒนาตัวเอง ถ้าเป็นอย่างนี้ไปเรื่อยๆคิดว่า ชุมชนต้องลำบากเพราะมีเด็กใหม่ๆเข้ามาและเริ่มติดยาเสพติดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆขาดความสนใจและคอยเอาใจใส่เด็ก ในระบบเดิมนั้นครอบครัวให้กาอบรมเน้นการปฏิบัติและออกคำสั่ง ต้องทำโน่น ต้องทำนี่ คุณกันยาก เมื่อมีการโต้เถียงบ่อยๆเลย ออกไปรวมกลุ่มกัน อีกอย่างบ้านเรานั้นแยกกัน คนเฒ่าอยู่กันเอง ไม่ได้สนใจเด็กๆเลยเกิดปัญหาไม่เข้าใจกัน แต่เด็กมีปัญหาหาสาเหตุไม่ได้เลยไม่สนใจ เพราะบางครอบครัวผู้ปกครองเป็นคนที่ทำเสียเอง มันเหมือนไม่มีแกนหลักและการนำหลักทางศาสนาปฏิบัติกันน้อย

ครูจำปา”ตอนที่อยู่ในโรงเรียนเด็กชาย บ. ดูไม่น่าจะเป็นเด็กเกเรหรือเป็นได้ถึงหัวหน้าเพื่อน แต่อาจจะเขาเป็นคนที่ถ้าคุณสนใจเป็นเด็กที่เข้าใจง่าย ไม่ได้ให้ร้ายใคร เขาทำตัวของเขา แต่พอผู้ใหญ่ให้ร้ายเรื่อยๆ บ. ก็มักจะซัปรถเสียงดังเวียนไปเวียนมาทั้งวัน มีเวลาว่าง ออกจากโรงเรียน ตอนนั้นไม่นึกว่าวันนี้เขาจะปรับตัวเป็นคนดีได้และมีอาชีพที่มั่นคง แต่น่าจะมีการเสนอให้ทำกิจกรรมจากกลุ่มแกนนำท่องเที่ยว เช่น ยูหนา ที่พาไปไหนและเปิดให้โอกาสเขา เด็กพวกนี้เลยคิดได้”

เรื่องเล่ากิจกรรมของ”บ.”ผ่าน คนเข้าใจ “บังยูหนา”

ถ้าในวันนั้นที่ นายยูหนา หลงสมัน แกนนำการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ภายหลังจากการทำวิจัยชุมชนภายใต้กองทุนสนับสนุนการวิจัยท้องถิ่น ได้เรียนรู้กระบวนการคุณค่าชุมชน มาตั้งแต่ปี 2550. ยูหนาเล่าว่า

“เดินเข้าหาเด็กมันยากแต่ต้องทำ เพราะเด็กเข้าใจยาก ถ้าไม่ยอมรับเขาจะไม่ยอมรับใคร เขามีโลกของเขา คนอื่นมักบอกว่าเด็กพวกนี้ไม่ต้องทำอะไร รอวันที่ไปเรื่อยๆ ต่างสายหน้าและมองว่าไม่มีอนาคตมีแต่เรื่องไม่ดี นั่นคือเสียงสะท้อนที่เราได้ยินมาเรื่อยๆเริ่มแรกเราเข้าไปหาทักทายตามหนทางว่าทำอะไรกัน เจอที่ไหนก็ชวน จน บ. เกิดการไว้วางใจและพูดคุยมากขึ้น มากกว่าแต่เดิมที่ไม่ค่อยคุยกัน เจอร้านน้ำชา ก็ไม่สนใจ แต่พอรู้เรื่อง บ. ว่าเป็นเด็กเสี่ยงต่อการติดยาในระยาว เลยคิดว่าเราน่าจะทำอะไรต้องเปลี่ยนแปลงเด็กและถ้าเราเปลี่ยนแปลง”บ.”ได้ เด็กคนอื่นก็จะดี อันนี้เราเริ่มคิดและทำตามขั้นตอนแรกคือ เน้นการคุยกัน ไปนั่งคุยในที่เขานัดกัน แลบ้านชายทะเล ไปเรื่อยๆคนเข้าคุ้นเคยและยอมรับ

“ถามว่าเราเข้าไปนั่น พอเด็กยื่นน้ำกระท่อมเราก็ตมึนนั้นคือการแสดงออกถึงว่าเราไม่รังเกียจ เราต้องดื่มด้วยจะมากหรือน้อยเพื่อให้รู้สึกที่เราไม่ถือสาและกินได้ ได้ผลในการเชื่อใจเด็กมองว่าเราไม่รังเกียจเด็กที่กินน้ำกระท่อม ไปทุกครั้งก็ชวนคุยเรื่อยๆว่ามีช่องทางจะไปทำอะไรบ้างในอนาคต

นายยูหนา หลงสมัน เล่าว่าในตอนแรกที่เข้าหา”บ.” ตอบว่าเราอยากเป็นคนดีเหมือนคนอื่นแต่ไปไหนๆมีแต่คนด่าว่า จนเครียดและในบ้านก็ไม่อยากให้เราอยู่ร่วม ผมคิดว่าทำไมไม่ถามและพูดกันดีๆ ไม่เหมือนบังยูหนาที่มานั่งคุย และชวนเราทำกิจกรรม ในใจผมอยากเป็นคนดีๆเหมือนกัน ไม่อยากทำอะไรที่ไม่ดี แต่ความผิดพลาดก็เกิดขึ้นได้ “

นั่นคือเสียงสะท้อนและเรื่องเล่าจากหลากหลายคนที่ได้รู้จักและเห็นการเติบโตของกลุ่มเด็กและมุมมองจากคนที่เป็นคนในชุมชนที่ได้สะท้อน การมองเห็น”บ.”เมื่อย้อนกลับไปในช่วงที่

เริ่มสนใจและอยากทำงานกับเด็กเยาวชนในกลุ่มนี้ และชักชวนคนอื่นๆเข้าร่วมกิจกรรม กระบวนการดังกล่าวจึงเริ่มมาคิดและออกแบบให้เดินต่อไป

4.1.2 คนที่ 2 “ล.”

ในกลุ่มของสมาชิก ล. เหมือนมือขวาที่คอยติดตามให้หัวหน้ากลุ่ม ที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและติดตามเปรียบเสมือนลูกน้องที่รู้จักในการเอาใจใส่ และไปไหนไปกัน ล. มีพ่อแม่ที่แยกทางกัน แม่ขายขนมจีน ไม่ได้ออกทะเล บ้านจะปลูกผัก ปลูกแตงโม ซึ่งส่วนหนึ่งเพราะไม่มีเรือ และพ่อไม่ชอบการออกทะเล รายได้จึงค่อนข้างน้อยกว่า คนที่ออกทะเลมีรายได้ดีในช่วง ยกเว้นหน้ามรสุม

ล. เริ่มเข้ากลุ่ม เพราะต้องการเพื่อน โดยลักษณะนิสัยแล้ว ล. เป็นคนเรียบร้อย ไม่ชอบทะเลาะกับใคร ยอมเข้ากลุ่มเพราะเป็นเรื่องของการต้องการแสดงถึงกรณีเพื่อน ล. ไม่สูบบุหรี่ แต่ส่วนที่เกี่ยวข้องกับน้ำกระท่อม คือ การที่ต้องเข้ากลุ่ม ช่วงหลัง ล. ไม่ได้ไปโรงเรียน ใช้ชีวิตร่วมกับลูกพี่และหยุดเรียน อยู่นอกบ้าน รวมกลุ่มกัน นั่นคือสถานการณ์ที่ ล. ดำรงอยู่ในช่วงเข้ากลุ่ม และหนีการเรียน จนหยุดพักการเรียนไป

ล. เป็นคนสนใจและชอบการเล่าเรื่อง โดยเฉพาะการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ชุมชนในฐานะการเรียนรู้เรื่องบ่อเจ็ดลูก จนสามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวได้และพัฒนาเป็นมัคคุเทศก์น้อย ภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมการท่องเที่ยวชุมชนและมีรายได้จากการเป็นมัคคุเทศก์น้อย

ปัจจุบัน ล. หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมการท่องเที่ยว ได้ตัดสินใจไปเล่าเรียนจบปริญญาตรี และสามารถทำงานในบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต และห่างจากยาเสพติดอย่างเด็ดขาด จนเป็นที่ยอมรับโดยชุมชนถึงการเปลี่ยนแปลงของเธอ

“ไม่น่าเชื่อว่าจากเด็กที่ไม่มีใครอยากคุยและมองไม่เห็นอนาคตจะสามารถทำตัวดีๆได้ดีจนสามารถเลี้ยงตัวเองได้ เรียนจบ และทำงาน จนเป็นที่ยอมรับ มีความรับผิดชอบ มีรถขับ เงินทอง และเลี้ยงครอบครัวส่งเสียค่าใช้จ่ายในครัวเรือน “(นาย ล. 2562)

4.1.3 คนที่ 3 “ร.”

“ร.” เป็นเด็กที่กล้าได้กล้าเสีย เริ่มไม่สนใจการเรียนเพราะพ่อไปทำงานต่างถิ่น นานๆครั้งจะกลับบ้าน อาศัยอยู่กับโต๊ะแก่(ยาย) พ่อมักส่งเงินมาให้เล่าเรียน ในวัยรุ่นในระแวกเดียวกัน มีกลุ่มเสี่ยยาเสพติด การเข้าร่วมกลุ่มเป็นความรู้สึกว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เริ่มสังคมกับเพื่อนๆ ขัยรถมอเตอร์ไซด์ซึ่ง ไม่สนใจการเรียนและคอยเข้าไปหาของให้สมาชิกเมื่อสมาชิกต้องการ การชักชวนการได้รู้สึก ว่าตนเองไม่โดดเดี่ยว และต้องการเพื่อนจึงเป็นที่มาของการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อน และในวัยรุ่นที่ต้องการมองหาสิ่งใหม่ๆประกอบกับการไม่มีใครตักเตือนทำให้เขารู้สึกเป็นอิสระในการจัดการตนเองเพราะไม่มีพ่อแม่ นานพ่อแม่จะกลับมาบ้าน

ในด้านพิธีกรรมทางด้านศาสนาจะเข้าละหมาดทุกวันศุกร์ เพราะรับปากพ่อแม่ และส่วนหนึ่งเกิดจากการตักเตือนของยาย ในบางครั้งมีเงินเยอะจะแจกจ่ายและชวนเพื่อนพาเที่ยวกิน จึงได้ชื่อว่า เป็นคนใจใหญ่

องค์ประกอบดังกล่าวทำให้ ร. เป็นสมาชิกในทีม และในช่วงต่อมาเมื่อหันมาทำกิจกรรมร่วมกับกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยว เขาก็สามารถแก้ไขตัวเอง การเรียนรู้และกลับไปเล่าเรียนจนจบช่วงและสามารถเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวจากการทำงานร่วมกับกรรมการชุมชน และพัฒนาตัวเองด้าน

ภาษาจนปัจจุบันสามารถนำเที่ยวเกาะและเป็นไกด์อธิบาย มีรายได้ต่อเดือนหลายพันบาท มีครอบครัวที่อบอุ่นและมีความตั้งใจทำงาน (นายยูหนา หลงสมัน 2562)

นั่นคือเรื่องราวที่สะท้อนมาถึงผลของการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ของสมาชิกที่เป็นเยาวชนในพื้นที่บ่อเจ็ดลูก ที่ผ่านกระบวนการทางด้านประสบการณ์ชีวิตที่ ติดยาเสพติด และเข้ากลุ่มไม่เรียนหนังสือ กลับมาเริ่มต้นและเรียนรู้ใหม่ ในจำนวน ที่ทั้งหมด 15 คน ซึ่งในช่วงปีปัจจุบันนั้นทุกคนได้เริ่มต้นที่สำคัญคือ การพัฒนาตนเอง เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ทำกิจกรรมคิดเองทำเอง ภายใต้การสนับสนุนของแกนนำการท่องเที่ยว ตั้งแต่ เรียนประวัติศาสตร์ชุมชน การรักษาป่าชายเลน การปลูกฟื้นฟู การดูแล เรียนรู้วิถีชุมชนจากทะเลสู่งานหัตถกรรม และการฝึกด้านอาชีพ การเป็นไกด์ ทำงานในชมรมการท่องเที่ยวชุมชน การจัดทำแผนงานโครงการวิจัย และการสร้างฝักในด้านอาชีพประมงเช่น การเลี้ยงปู การจัดตั้งธนาคารปู

กระบวนการเหล่านี้คือ กระบวนการที่ผู้นำหรือแกนนำชุมชนการท่องเที่ยว มีการออกแบบที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป มีทักษะในการเสริมการเรียนรู้เช่น แกนนำเล่าว่า

“เด็กทุกคนพร้อมเปิดโอกาส แต่เราต้องเข้าใจว่าเขาคิดยังไง การทดลองให้เขาทำ จะทำให้เขาเกิดคิดว่าตัวเองมีค่า เช่นการทำธนาคารปูที่เห็นคือ เขาไปขอบูที่แพปลาแม่มาที่มีไข่ เอามาเพาะ พอได้ไข่เขาเอาตัวแม่ไปคืน ทำอยู่หลายครั้งจนแม่รู้สึกว่าคุณตัวเองมีความคิดดี ในช่วงหลังๆเลยให้ฟรี ไม่คิดอะไรจะเอากลับ กลับเป็นว่า เขาเอาไปฟัก ทำให้ได้ลูกปูมาเติบโตเต็มพื้นที่ เห็นได้ชัดถึงการจับได้ เพราะเขาเอาไปฟักและปล่อยลงทะเลใกล้บ้าน ป่าชายเลน”(นายเติมศักดิ์ มรมาศ 2562)

5. วิเคราะห์รูปแบบการอบรมขัดเกลาทางสังคม

เมื่อนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับการดำเนินงานด้านเยาวชนของกลุ่มจัดท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 รูปแบบการดำเนินงานเยาวชนอย่างเป็นระบบ

การทำงานเยาวชนที่ผ่านมา โดยมองอย่างเป็นระบบของการดำเนินงานใช้ภูเขาน้ำแข็งตามแนวทาง ปิยนารถ ประยูร ไต้กล่าวใน เอกสารสรุปย่อจากหนังสือ วิธีคิดกระบวนการระบบ เป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นกระบวนการ (Systemic thinking is a process thinking)

5.2 ใช้ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นจุดตั้งต้นในการทำงานกับเยาวชน ความไว้นื้อเชื่อใจ เขารู้สึกปลอดภัยที่อยู่ข้าง ได้รับคำปรึกษาตลอด และการสนับสนุน ต่างกับอดีตที่ผ่านมาการคิดการแก้ปัญหาอยู่บนปรากฏการณ์ของปัญหาส่วนใหญ่ เช่นเมื่อเห็นเด็กปัญหา ก็ว่ากล่าวตักเตือน จนความสัมพันธ์ห่างหาย เกิดช่องว่างระหว่างกันมากขึ้น ปัญหาหนักขึ้นถึงการใช้มาตรการทางกฎหมายมาบังคับ ซึ่งเป็นการแยกพวกแยกกลุ่ม อยู่กันคนละฝั่ง ไม่ว่าจะ เด็กเยาวชนไปไหน เจอแต่โทษทัณฑ์ หรือคู่ตรงข้าม ที่ตัวเองไม่รู้ปลอดภัยที่จะอยู่ร่วม

5.3 เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กเยาวชน ตามที่ สมพงษ์ จิตระดับและคณะ (2561) ได้กล่าวเรื่องการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนตามบันได 8 ขั้นของ Roger A Hart (1992) ซึ่งการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับที่ 8 คือ เด็กริเริ่ม เป็นเจ้าของในการกำหนดการทำงาน เยาวชนเลือกเรื่องที่ทำด้วยตนเอง ตัดสินใจโดยรับคำปรึกษาจากพี่เลี้ยง และที่สำคัญหน่วยงานที่ดำเนินงานแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน

ดำเนินการอยู่ในระดับขั้น ที่เด็กมีส่วนร่วมน้อยมาก หลายงานถูกบงการ ทำตามสั่ง เกณฑ์ให้เข้าร่วมกิจกรรม กรณีโรงเรียนเกณฑ์เข้ารับการอบรมยาเสพติด คุณธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ถ้าไม่เข้าถูกบังคับด้วยคะแนน ซึ่งเด็กมองเป็นการถูกบังคับ ขาดการมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

ภาพที่ 4.8 บันได 8 ขั้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

5.4 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่让孩子ได้รับประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับ พิชรินทร์ สิริสุนทร (2556:69) ได้กล่าวว่า “บุคคลที่จะเชื่อความรู้ที่ตนเองได้รับจากประสบการณ์ตรงของตนเองมากที่สุด เชื่อจากตัวอย่างที่พบเห็นเป็นอันดับรองลงมา ส่วนความรู้ที่ได้จากการบอกเล่าของผู้อื่นบุคคลจะพิจารณาความเชื่อถือ (Credibility) ของผู้บอกเป็นสำคัญ” จึงสามารถสร้างการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง

6. แนวทางการพัฒนาเยาวชน

จากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเยาวชนบ้านป่อเจ็ดลูก เป็นการสร้างแนวคิดพลเมือง (Citizen) แก่เยาวชน ในด้านจิตสาธารณะหน้าที่ความเป็นคนกับงานจิตอาสาทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม ความรับผิดชอบต่อชุมชน มีสร้างการเรียนรู้ของเยาวชน ดังนี้

6.1 การเรียนรู้วิถีชุมชน (แนวคิดการอนุรักษ์ ทรัพยากร และวัฒนธรรมชุมชน) 让孩子ได้ลงมือทำเองผ่านโครงการที่เด็กสนใจ การเย็บจาก การเลี้ยงปู ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชน เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคมและโลก จากตัวความรู้ ทั้งในด้านทรัพยากร วิถีชีวิต ภูมิปัญญา อาชีพ ที่สัมพันธ์กับฐานทรัพยากรที่ได้จากการทำงานเชิงปฏิบัติการ ใช้ความรู้ต่อยอดพัฒนาชุมชนได้

6.2 การเรียนรู้ทักษะการทำงาน เช่น มีการบันทึกข้อมูล และเขียนรายงาน การนำเสนอ เรื่องราว กล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุม รู้จักการวางแผนการทำงาน การคิดโดยใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ มีการประสานงานภายในทีมเยาวชน และการประสานกับบุคคลอื่น แบ่งบาทการทำงาน

6.3 การเปลี่ยนแปลงความคิด จากการทำตามใจตัวเอง หรือเขาไม่ได้ใส่ใจ ช่วงหลังมีความรู้สึกดี เข้าใจเรื่องราวที่กำลังทำอยู่ มีการความตั้งใจทำงานมากกว่าตอนเริ่มต้นทำ) มีการรับฟังมากขึ้น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตัวเอง หน้าที่ในครอบครัวที่ตัวเองมี รับผิดชอบหน้าที่ในชุมชน มีจิตสาธารณะ

6.4 บทบาทที่เลี้ยงเยาวชน

6.4.1 พี่เลี้ยงต้องรู้

6.4.2 รู้จักทฤษฎี เข้าใจทฤษฎีพัฒนาการ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนที่หลากหลาย เพื่อนำมาทำความเข้าใจ “ธรรมชาติของวัยรุ่น”

6.4.3 รู้กระบวนการ และเครื่องมือการทำงานกับเยาวชน

6.4.4 รู้สถานการณ์ สถานการณ์ของเยาวชนระดับบุคคล และระดับทีม

6.4.5 รู้ข้อมูลบริบทชุมชน สังคมจังหวัด เพื่อเติมเต็มการทำกิจกรรมของเยาวชน

6.4.6 รู้จักภาคี เพื่อสนับสนุนการทำงานของเยาวชน

ภาพที่ 4.9 พี่เลี้ยงต้องรู้

6.5 พี่เลี้ยงต้องทำ (ปฏิบัติ)

6.5.1 ต้องทำอย่างตั้งใจ พร้อมทั้งจะลุย พร้อมทั้งจะช่วยเหลือทำงานกับเด็ก เสียสละเวลา และเงินทอง และรู้จักเก็บเกี่ยวความสุขและผลลัพธ์ระหว่างการทำงานเพื่อเป็นพลังให้ทำงานไปต่อได้เรื่อยๆ

6.5.2 ต้องรับฟัง เด็กเยาวชน เป็นการรับฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งปราศจากการโต้ตอบ หรือปรับเปลี่ยนการโต้ตอบเป็นคำถามให้คิดต่อ

6.5.3 ต้องกระตุ้น ติดตามให้เยาวชนทำกิจกรรมโครงการ และถอดบทเรียนการทำงานผ่านการตั้งคำถาม เป็นการปรับบทบาทตนเองให้เป็นโค้ช

6.5.4 ต้องทำความเข้าใจ ในกิจกรรมของเยาวชนกับกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเพื่อให้มีการสนับสนุนการดำเนินงาน

6.5.5 ต้องประสานงานองค์กรภาคี มาสนับสนุนการทำงานของเด็กและเยาวชน

6.5.6 ต้องสร้างการเรียนรู้ผ่านการกิจกรรม หรือการทำโครงการอย่างต่อเนื่อง เช่น การเก็บข้อมูล การบันทึก การเขียน การนำเสนอ การประสานงาน

ภาพที่ 4.10 พีเลียงต้องทำ (ปฏิบัติ)

6.6 บทบาทครอบครัว

6.6.1 ช่วยสนับสนุน จัดหาของใช้ ขนม อุปกรณ์ จัดการเรื่องราวประสานงานลูกหลาน

6.6.2 ติดตาม สนใจ ซักถามเห็นความเคลื่อนไหว จากเมื่อก่อนไม่รู้ว่าจะลูกทำอะไร เพื่อน มาหาที่บ้านบอกความจริงกับเพื่อน จากเมื่อก่อน บอกไม่ได้ว่าลูกอยู่ที่ไหน

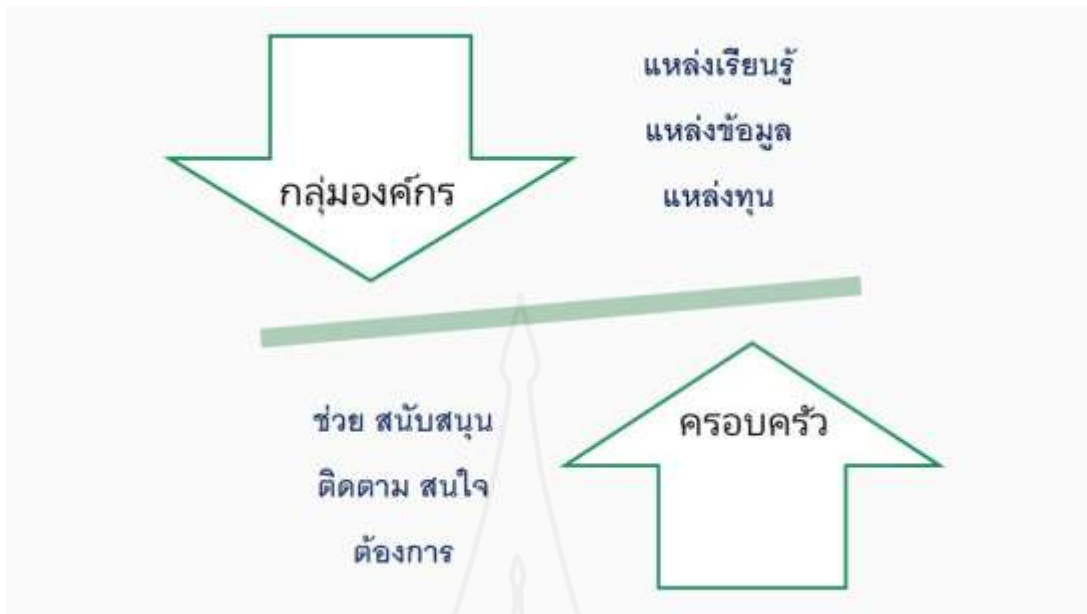
6.6.3 ต้องการ การทำงานกับเยาวชนรุ่นต่อไป ที่ผู้ปกครองหลายคนมาขอความช่วยเหลือคนในชุมชนมาบอกกับทีมเยาวชน ให้ลูกของเขามาทำกิจกรรม นำเสนอกิจกรรมเยาวชนกับหน่วยงานภายนอก ถึงขั้นให้เบอร์โทรศัพท์ลูกที่เป็นแกนนำเยาวชน

6.7 บทบาทของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6.7.1 เป็นแหล่งเรียนรู้กับเยาวชน ในด้านการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม การประชุม การวางแผน การสรุปงาน

6.7.2 เป็นแหล่งข้อมูล เมื่อเด็กต้องการข้อมูลในเรื่อง ทรัพยากร ป่าชายเลน ทะเล สัตว์น้ำ วิถีชีวิต อาชีพ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6.7.3 เป็นแหล่งทุน สนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรม ค่าน้ำ อาหารและอุปกรณ์

ภาพที่ 4.11 บทบาทของกลุ่มองค์กร และบทบาทครอบครัว

กระบวนการดังกล่าวในด้านวัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้น กระบวนการขัดเกลาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในพื้นที่บ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัด สตูล ถือว่าเป็นกระบวนการที่ได้มีข้อเสนอแนะในกระบวนการขัดเกลาจากรูปแบบเดิมที่เน้นให้เยาวชนทำตามในสิ่งที่สังคมหรือผู้ใหญ่เน้นการสั่งให้เด็กเดินตาม กระบวนการในการขัดเกลา ดังข้อสรุปที่กลุ่มการจัดการท่องเที่ยวนำมาใช้ในการพัฒนาเยาวชนเป็นกระบวนการที่เน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และส่งผลทำให้เด็กในกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้และดำเนินชีวิตได้เมื่อห่างไกลจากภาวะเสี่ยงยาเสพติด นำไปสู่ตัวอย่างในพื้นที่บ่อเจ็ดลูกที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่า ในจำนวน 15 คน และจากตัวอย่าง 3 กรณี ดังกล่าว เช่น บ. หัวหน้าแก้ง ห. และ ม. และคนอื่นๆ ได้ในกรณีที่เกิดขึ้น

กระบวนการขัดเกลาในมิติของแกนนำการท่องเที่ยวบ่อเจ็ดลูกคือการสะสมให้เยาวชนรู้จักคิดเรียนรู้และเข้าใจชุมชนรักถิ่น ภายใต้ประวัติศาสตร์และการเรียนรู้จึงมีความหมายนั้นคือกระบวนการขัดเกลาและสามารถปรับตัวมาเป็นเยาวชนตามที่คาดหวังได้

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

การศึกษา “กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคมเพื่อพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา กระบวนการอบรมขัดเกลาทางสังคม ผ่านกิจกรรมกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาพัฒนาการความเป็นมาของชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันในมิติ ทูทางสังคมในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นของเยาวชนบ่อเจ็ด ลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล 2. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้เยาวชน ผ่านให้การเรียนรู้ของแกนนำกลุ่มการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นของกระบวนการ การอบรมขัดเกลาทางสังคมกลุ่มเยาวชนในด้านความสำนึกต่อชุมชนในด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีเจตคติ จิตอาสา และการสร้างคุณค่าต่อชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่าชุมชนบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอลงขัน จังหวัดสตูลผลวิจัยคือ ชุมชน มีต้นทุนทางด้านทรัพยากรในพื้นที่ ที่เป็นทั้งทุนทางด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และการปฏิบัติที่ยึดถือกันมา รวมทั้งในด้านวิถีของชุมชนกับการอยู่ร่วมแบบพึ่งพิงในระบบวิถีชีวิต ประการต่อมาในด้านการเข้าใจและ ทราบถึงสถานการณ์และมีเด็กเยาวชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการที่เป็นเด็กแว้นซ์ หรือเด็กติดยา เสพติด น้ำกระท่อม ให้มาเป็นแกนนำกลุ่ม และชวนเพื่อนมาร่วมกิจกรรม สนใจจะเรียนมากขึ้น เกิดทักษะ ในการทำงาน เด็กสามารถออกแบบกระบวนการกิจกรรมเองได้ มีการวางบทบาทและแบ่งหน้าที่การทำงาน กล้าแสดงออก กล้าซักถาม เด็กกล้าพูด การเป็นผู้นำ เด็กมีสถานะทางสังคม น่าเชื่อถือ ได้รับความเชื่อถือ จากคนในชุมชน ชักชวนเข้าร่วมกิจกรรม เป็นแบบอย่างกับเด็กในชุมชน และได้รับโอกาสจากองค์กร หน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล องค์กรบริหารส่วนตำบลปากน้ำ นายอำเภอลงขัน เจ้าหน้าที่ ป่าชายเลน เป็นต้น

สามารถชี้วัดความสำเร็จจากการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนในหลายด้านดังที่กล่าวมา และยังได้ แกนนำเยาวชนที่รู้จัก เข้าใจชุมชน ศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำมาเป็นต้นทุนการพัฒนาซึ่งแนวคิดของ กลุ่มที่คาดหวัง สอดคล้องกับ ความหมายของการอบรมขัดเกลาทางสังคม ที่เป้าหมายที่ต้องการดำรงไว้ ซึ่งทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิตของชุมชนชายฝั่งทะเล ที่ผ่านการทำงานในรูปแบบองค์กร ชุมชน เป็นการสืบทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ การตระหนักในคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน

อีกทั้งการดำเนินงานยังมีการพัฒนาทักษะการดำเนินงานเป็นกลุ่มกับเยาวชน โดยใช้ชุมชน เป็นฐานการเรียนรู้ ในประเด็นที่เด็กสนใจเป็นจุดตั้งต้น ที่สำคัญของการดำเนินงาน คือ ตัวที่เลี้ยง เป็นตัว ขับเคลื่อน เปรียบเสมือนตัวพระเอกของเรื่อง ที่เป็น “คนในชุมชน” ที่เป็นบทบาทหลักของเรื่อง ที่ขั้นตอน ดำเนินงานแบบอย่างที่ดี ดังนี้

ข้อค้นพบ กระบวนการขัดเกลาเยาวชนผ่านการเรียนรู้ต้องทำแบบสามเส้าคือ บทบาทที่เลี้ยง ที่เป็นแกนนำกลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน และการส่งเสริมบทบาทเด็กจากการดำเนินกิจกรรม พัฒนาเยาวชนบ้านบ่อเจ็ดลูก เป็นการสร้างแนวคิดพลเมือง (Citizen) แก่เยาวชน ในด้านจิตสาธารณะหน้าที่

ความเป็นคนกับงานจิตอาสาทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม ความรับผิดชอบต่อชุมชน มีสร้างการเรียนรู้ของเยาวชน ดังนี้ซึ่งผ่านการปฏิบัติการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

การเรียนรู้วิถีชุมชน (แนวคิดการอนุรักษ์ ทรัพยากร และวัฒนธรรมชุมชน) ให้เด็กได้ลงมือทำเองผ่านโครงการที่เด็กสนใจ การเย็บจาก การเลี้ยงปู ที่ชุมชนใช้ประโยชน์ ความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชุมชนเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคมและโลก จากตัวความรู้ ทั้งในด้านทรัพยากร วิถีชีวิต ภูมิปัญญาอาชีพ ที่สัมพันธ์กับฐานทรัพยากรที่ได้จากการทำงานเชิงปฏิบัติการ ใช้ความรู้ต่อยอดพัฒนาชุมชนได้

การเรียนรู้ทักษะการทำงาน เช่น มีการบันทึกข้อมูล และเขียนรายงาน การนำเสนอเรื่องราวกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุม รู้จักการวางแผนการทำงาน การคิดโดยใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ มีการประสานงานภายในทีมเยาวชน และการประสานกับบุคคลอื่น แบ่งบาทการทำงาน

การเปลี่ยนแปลงความคิด จากการทำตามใจตัวเอง หรือเขาไม่ได้ใส่ใจ ช่วงหลังมีความรู้สึกดีเข้าใจเรื่องราวที่กำลังทำอยู่ มีการความตั้งใจทำงานมากกว่าตอนเริ่มต้นทำ) มีการรับฟังมากขึ้น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เกิดความรับผิดชอบหน้าที่ตัวเอง หน้าที่ในครอบครัวที่ตัวเองมี รับผิดชอบต่อหน้าที่ในชุมชน มีจิตสาธารณะ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนตนเองที่เป็นผลจากการเข้าสู่กระบวนการขัดเกลาที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

การดำเนินงานดังกล่าว สามารถชี้วัดความสำเร็จจากการเปลี่ยนแปลงของเยาวชนในหลายด้านดังที่กล่าวมา และยังได้แกนนำเยาวชนที่รู้จัก เข้าใจชุมชน ศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำมาเป็นต้นทุนการพัฒนาซึ่งแนวคิดของกลุ่มที่คาดหวัง สอดคล้องกับ ความหมายของการอบรมขัดเกลาทางสังคมที่เป้าหมายที่ต้องการดำรงไว้ ซึ่งทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิตของชุมชนชายฝั่งทะเล ที่ผ่านการทำงานในรูปแบบองค์กรชุมชน เป็นการสืบทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ การตระหนักในคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน

อีกทั้งการดำเนินงานยังมีการพัฒนาทักษะการดำเนินงานเป็นกลุ่มกับเยาวชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ในประเด็นที่เด็กสนใจเป็นจุดตั้งต้น ที่สำคัญของการดำเนินงาน คือ ตัวที่เลี้ยง เป็นตัวขับเคลื่อน เปรียบเสมือนตัวพระเอกของเรื่อง ที่เป็น “คนในชุมชน” ที่เป็นบทบาทหลักของเรื่อง ที่ขั้นตอนดำเนินงานแบบอย่างที่ดี ดังนี้

ขั้นที่ 1 เดินตามเด็ก เพื่อต้องการความไว้วางใจ เด็กรู้ปลอดภัย และเรียนรู้รู้จักเด็กให้มากที่สุด

ขั้นที่ 2 เดินพร้อมเด็ก เมื่อเด็กไว้วางใจ กล้าพูดคุย มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน พี่เลี้ยงชวนเด็กทำกิจกรรม เป็นขั้นตอนดึงเด็กออกมาพื้นที่สาธารณะ โดยการทำกิจกรรมจิตอาสา การพัฒนาชุมชน อย่างต่อเนื่องถึงเวลาเด็กออกจากอบายมุขให้เหลือน้อยที่สุด

ขั้นที่ 3 หนุนให้เด็กเดิน เป็นขั้นตอนที่ชวนเด็กจัดตั้งกลุ่ม สร้างพื้นที่ของเยาวชนในการทำกิจกรรม และจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่เป็นทางการมากขึ้น ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม มีรูปแบบการจัดประชุม การทำข้อมูล การวางแผนการดำเนินงาน และฝึกทักษะการทำงานโดยใช้เรื่องในชุมชน ทั้งที่เป็นศักยภาพ และปัญหาชุมชน

จากขั้นตอนข้างต้น ทำให้เห็นถึงการพัฒนาเยาวชน อย่างมีกระบวนการทำงาน ซึ่งสามารถนำไปเป็นรูปแบบการพัฒนาเยาวชนในอีกหลายพื้นที่ ที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน ปัจจุบันการแก้ปัญหาเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ส่วนใหญ่ใช้วิธีนำเด็กไปเข้าค่ายอาสาเสพติด ที่ดำเนินการโดยฝ่ายปกครอง นำเด็กไปอบรมจริยธรรม

คุณธรรม ดำเนินการฝ่ายศาสนา และฝ่ายการศึกษาเป็นการอบรมสั่งสอน ที่สำคัญดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ที่พ่อแม่ผู้ปกครอง คนในชุมชนฝากไว้เพื่อแก้ปัญหา

ด้วยกระแสปัจจุบัน ของรูปแบบการเรียนรู้ หรือการอบรมขัดเกลา เพื่อเยาวชนมีคุณภาพ แบบที่เป็นอยู่ สามารถใช้คำว่า “เอาไม่อยู่” คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง เอาลูกไม่อยู่ โรงเรียนเอานักเรียนไม่อยู่ ผู้นำศาสนา ผู้นำฝ่ายปกครองเอาไม่อยู่ กับพฤติกรรมเด็กที่สุ่มเสี่ยงต่อยาเสพติด มีผลกับอนาคต กระบวนการพัฒนาเยาวชนของกลุ่มจัดการท่องเที่ยวจึงแบบรูปแบบที่สามารถนำมาต่อยอดการพัฒนาเยาวชนให้กลับมาสู่อ้อมกอดพ่อแม่ รู้จักเข้าใจวิถีชีวิต ตระหนักในคุณค่าที่มีอยู่ และสามารถต่อยอดการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

เพียงแต่ละภาคส่วนต้องปรับบทบาทของตัวเอง เปลี่ยนจากผู้สอน ให้ความรู้ มาเป็นพี่เลี้ยง หรือโค้ช สร้างการเรียนรู้อย่างเข้าใจ เปลี่ยนบทบาทจากที่หน่วยงานเป็นผู้ดำเนินงานจัดกิจกรรมเป็น โครงการ หรือกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อแล้วเสร็จ ไม่มีการดำเนินการต่อเนื่อง ด้วยเหตุผู้ดำเนินการเป็นคน ภายนอกชุมชน เด็กขาดพี่เลี้ยง ที่ปรึกษา อาจจะหวนคืนสู่วงจรที่เคยเป็น เสนอแนะให้หน่วยงานปรับมา เป็นผู้สนับสนุนให้ชุมชนมาดำเนินการ สร้างพี่เลี้ยงในชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

อีกทั้งจากชุดความรู้การทำงาน การทำงานเด็กและเยาวชน ไม่สามารถทำแยกส่วน หรือแยก เป็นกิจกรรมได้อย่างสิ้นเชิง เนื่องจากการวิเคราะห์ มองระบบของปัญหาที่ผ่านมา หน่วยงานต่างทำหน้าที่ ของตัวเอง ออกแบบกิจกรรม โครงการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กเยาวชนทั้งหมด แต่กระบวนการไม่ได้ เริ่มที่เด็ก กลับไปเริ่มที่ผู้ใหญ่ เด็กเป็นฝ่ายถูกระงับจากผู้หวังดีทั้งหลาย อาจรู้เท่าไม่การณ สิ่งที่ต้อง กลับมาคิดใหม่กับกิจกรรมโครงการทั้งหลาย คือ เรารู้จักเด็กแค่ไหน เขามีความรู้สึกที่ดีกับเราแล้วหรือยัง เราได้ให้เด็กมีส่วนร่วมที่เขาเป็นเจ้าของ คำถามเหล่านี้ ไม่เปลี่ยนเด็ก แต่คำถามสำหรับผู้หวังดีที่อยาก ทำงานเด็กและเยาวชน

สิ่งที่น่าสนใจ คือ การนำกระบวนการที่ได้จากการกระบวนการเรียนรู้ ในการศึกษาครั้งนี้ ไปปรับใช้ ทดลองใช้กับงานเด็กและเยาวชน ที่เริ่มต้น จากการสร้างพี่เลี้ยงชุมชนที่มีความรู้ในกระบวนการ ทำงานเด็กเยาวชน มีเครื่องมือ วิธีการปฏิบัติในการทำงาน และมีการถอดบทเรียนอย่างต่อเนื่อง คาดว่า สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน และเห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- จันทรา ไส่กสิกรรม. (2560 6 มิถุนายน). คณะกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
แกนนำกลุ่มเกษตรอินทรีย์ บ้านบ่อเจ็ดลูก [บทสัมภาษณ์].
- จำปา มั่งกะลู. (2560 6 มิถุนายน). คณะกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
[บทสัมภาษณ์].
- นัสอรุณ หลงสมัน. (2560 6 มิถุนายน). สมาชิกกลุ่มเยาวชนคนชายเลนชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
[บทสัมภาษณ์].
- ดวงทิพย์ อันประสิทธิ์. (2555). *รูปแบบการชดเชยทางสังคมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาในชุมชน :
กรณีศึกษา ชุมชนบางน้ำหวาน อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เดชา สังขวรรณ , สานฝัน สุเอียนทรเมธี , รุ่งนภา เทพภาพ , Sachiko Matsumoto. (2556). *พรชัย
ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัย. การสังเคราะห์
องค์ความรู้กระบวนการชดเชยทางสังคมของประเทศญี่ปุ่น ที่ส่งผลต่อการเผชิญภาวะ
วิกฤติ.*
- เต็มศักดิ์ มรมาศ. (2560, 6 มิถุนายน). คณะกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
[บทสัมภาษณ์].
- ธีราพร ทวีธรรมเจริญ. (2553). *การเรียนรู้วิถีชุมชนจากแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและ
ทฤษฎีชุมชน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารวิชาการ. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 3(1).*
- บดินทร์ มุฮัมมัดสะมัน. (2560 6 มิถุนายน). ประธานกลุ่มเยาวชนคนชายเลนชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
[บทสัมภาษณ์].
- ปิยนถ ประยูร. (2563, 16 กุมภาพันธ์). *วิธีคิดกระบวนการระบบ (Systemic Thinking). สรุปลงจาก
หนังสือ วิธีคิดกระบวนการระบบ สืบค้นจาก
<https://www.slideshare.net/sivapong/ss-8056280>*
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2556). *แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และการประยุกต์เพื่อการพัฒนาสังคม.
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ยูหนา หลงสมัน และคณะ (2550). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาศักยภาพชุมชนในการ
จัดการท่องเที่ยวบ้านบ่อเจ็ดลูก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 18.*
- ยูหนา หลงสมัน. (2560, 6 มิถุนายน). ประธานกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก
ผู้ปกครองนาย นัสอรุณ หลงสมัน [บทสัมภาษณ์].
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ. (มปป.). *การชดเชยทางสังคมด้านความเชื่อในชนบท* (วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สมพงษ์ จิตระดับ และคณะ. (2561). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้ชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายจากล่างสู่บน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เสียะ สาหลัง. (2560 6 มิถุนายน). คณะกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก [บทสัมภาษณ์].

อัปดุลรอหิม โต๊ะหมีน. (2560 6 มิถุนายน). สมาชิกกลุ่มเยาวชนคนชายเลนชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก [บทสัมภาษณ์].

อัยยุบ สาหลัง. (2560 6 มิถุนายน). สมาชิกกลุ่มเยาวชนคนชายเลนชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก [บทสัมภาษณ์].

อาดี หลงสมัน. (2560 7 มิถุนายน). คณะกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบ่อเจ็ดลูก ผู้ใหญ่บ้านบ้านบ่อเจ็ดลูก [บทสัมภาษณ์].

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสมพงษ์ หลีเคราะห์
วัน เดือน ปีเกิด	21 มกราคม 2512
สถานที่เกิด	จังหวัดสตูล
ประวัติการศึกษา	สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเจ็ดลูก จังหวัดสตูล
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่พัฒนางานชุมชน

